"І ти, Символе, що майориш на вершині світу!

Ось тобі слово, тендітний красеню (слово, яке може стати твоїм порятунком),

Згадай-но, не одвічно так зручно почувався ти на своєму п'єдесталі.

Адже зовсім нещодавно за інших обставин спостерігав я за тобою, милий прапоре,

Тоді не був ти таким елегантним, не струмував незайманим шовком,

Адже бачив я тебе без прикрас, дрантя маяло на держаку,

Тоді у відчаї притуляв тебе до грудей молодий прапороносець,

Не на життя, а на смерть змагалися у тій дикій битві, нескінченній битві,

У гуркоті гармат — лавина лайок, крики, стогнання, сухий брязкіт затворів рушниць,

Безладний штурм людських мас, схожих на розлючених демонів, даремний ризик життям,

Так, заради твоєї сплюндрованої брудом та димом реліквії, що розмокла від крові,

Заради єдиної мети, о мій красеню, щоб одного дня ти знову міг рясніти там, нагорі, у своєму вбранні,

Не одну людську смерть я побачив".

Волт Вітмен. "Листя трави", 7 вересня 1871 р.

"KILL THE ROCKEFELLERS!*

Курт Кобейн. Щоденник, 2002 р.

Пробач мені, ХлоЄу Що я привів тебе на цю Спустошену землю.

Усім 2801

ГРОМОВІДВІД:

"Мені здається, що романіст, який не пише реалістичних романів, анітрохи не розуміє епохи, у якій ми живемо".

Том Вулф

"Завдання митця — зануритися у самісіньке серце пекла".

Мерилін Менсон

Вам відомий фінал: усі вмирають. Так, рано чи пізно смерть приходить до кожного. Проте особливість цієї історії полягає в тому, що всі гинуть водночас і в одному місці. Чи міцнішають стосунки між людьми перед смертю? Не сказав би: вони ж не розмовляють одне з одним. Вони позіхають, що природно для людей, які зарано прокинулися, і похмуро жують свій сніданок

у розкішному кафе. Час від часу дехто з них фотографує вид із вікна — найпрекрасніший у світі. За квадратними будівлями — кругле море; кораблі малюють на ньому геометричні фігури. Навіть чайки не літають так високо. Більшість клієнтів Windows on the World не знайомі між собою. Коли раптом вони зустрічаються поглядами, то починають чухати шиї та утуплюються у свої газети. Початок вересня, ранок, усі не в доброму гуморі: відпустка скінчилася, тепер треба триматися аж до Дня Подяки. Небо ясне, але нікого це не обходить.

За мить у Windows on the World зарепетує товста пуерториканка. Чиновник у краватці замре з відкритим ротом: "Oh my God". Від приголомшення двоє службовців оніміють. Нарешті, рудий вигукне: "Holy shit!"!. Офіціантка литиме чай через край чашки. Бувають секунди, які тривають довше за інші. Ніби хтось натиснув на "паузу" в DVD-програвачі. Усього за мить час стане еластичним, він зможе розтягтися. Усі ці люди нарешті перезнайомляться. Усього за мить вони стануть вершниками Апокаліпсису, котрих об'єднав Кінець Світу.

Цього ранку ми були на верхівці вежі World і я був центром всесвіту.

1 Чорт забирай! (Англ.). — Тут і далі примітки перекладача.

Пів на дев'яту ранку. Знаю, трохи зарано я привів цих бешкетників на верхівку хмарочосу. Але хлопці дуже хотіли поснідати тут, а я ні в чому не можу їм відмовити: я відчуваю провину за те, що кинув їхню матір. Головна перевага раннього підйому — відсутність черг. Після замахів у 1993 році контроль на першому поверсі був утричі посилений. Службовцям, аби потрапити на роботу, слід показати на вході спеціальний бейдж-пере-пустку, потім охоронці без особливих церемоній риються в їхніх сумках, а потім металошукач — він зреагував навіть на пряжку із зображенням Гаррі Поттера на ремені

Джеррі. У атріумі з хай-тековим дизайном мирно дзюркочуть фонтани. Сніданок — тільки за попередніми замовленнями. На вході до Windows on the World я назвав своє ім'я: "Good morning, my name is Carthew Yorston". Увійшовши до будівлі, одразу відчуваєш особливу атмосферу: червоний килим, оксамитові стрічки уздовж, private elevator1. У цьому холі з вокзальним розмахом (ЗО метрів під стелею) ресторанний пюпітр грає роль Стійки Першого Класу. Чудова ідея — відмічатися до того, як почнеться загальний квапливий потік відвідувачів. І до телескопів поки менша черга (кинув

1 Індивідуальний ліфт (англ.).

ши 25 центів, можна спостерігати за тим, як заходять у сусідні будівлі секретарки, поспішаючи на роботу: приклеєні до своїх мобільних телефонів, затягнуті у світло-сірі брючні костюми, волосся завите хімією, у кросівках — змінні туфлі на підборах вони ховають у фальшивих сумках Prada). Уперше я піднімаюся на верхівку Всесвітнього торговельного центру: обидва мої сини в захваті від швидкісних ліфтів, які минають 78 поверхів за 43 секунди. Швидкість така, що відчуваєш, як серце підстрибує у грудній клітці. Хлопці довго не хотіли виходити зі скай-лобі1. Після чотирьох поїздок вгору-вниз я мав уже й розсердитися:

— Ну ж бо, годі! Це службові ліфти для тих, хто тут працює, ніде не написано, що це американські гірки!

Розпорядниця ресторану, яку легко впізнати за спеціальним значком на формі, провела нас до іншого ліфта, пасажирського, який іде до 107-го поверху. Цього дня на нас чекає насичена програма: сніданок у Windows on the World, потім променад у Беттері-Парк, який плавно переходить у прогулянку поромом "Стейтн-Айленд" (gratos!2) до статуї Свободи, потім відвідування Сімнадцятого Пірсу, короткий

шопінг у морському порту Сауз-стріт, фото на фоні Бруклінського мосту, і ще треба насолодитися запахом на рибному ринку та, врешті-решт, з'їсти гамбургер із кров'ю у Bridge Cafe. Хлопці обожнюють соковитий, рясно политий кетчупом рубаний біфштекс. Та велику колу зі льодом, тільки не дієтичну. Діти тільки й думають про їжу, а "їхні батьки — про ліжко. Дякую долі, із цим у мене все гаразд: невдовзі після розлучення я зустрів Кен-дес, яка працює в Elite New York. Якби ви її бачили... Кайлі Міноуг поруч з нею просто стара шкапа. Щовечора вона із наріканнями сідлає мене в готелі Algonquin (просто вона віддає перевагу Royalton

1 "Скай-лобі" (БкуІоЬЬу) — система ліфтів, що застосовувалась у Всесвітньому торговельному центрі. Вона складалась із місцевих (локальних) ліфтів та швидкісних експрес-ліфтів.

2 Безкоштовно (ісп.).

Філіппа Старка1, що знаходиться на тій самій вулиці) (тому що вона не знає про Дороті Паркер2) (треба буде підкинути їй "Життя удвох"3, щоб викликати відразу до подружнього життя).

За дві години я загину, але, можливо, я уже мертвий.

1 Філіпп Старк — всесвітньо відомий французький дизайнер. За 25 років своєї кар'єри Старк проектував усе — від зубної щітки до міських кварталів. Розкішний нью-йоркський готель Royalton — теж його проект.

2 Дороті Паркер (1893—1967) — англійська письменниця, твори якої часто цитуються в сучасній літературі. У ресторані готелю Algonquin відомі літератори часто збиралися на ланч.

На таких обідах іронічна й дотепна Дороті Паркер видавала щкі зауваження, де-не-де перемежовуючи їх міцними слівцями. Багато з тих висловів стали афоризмами. її називали "помісєю Попелюшки та леді Макбет".

3 "Життя удвох" — збірка оповідань Д. Паркер.

Дуже мало відомо про те, що відбувалось у Windows on the World цього ранку. "Нью-Йорк тайме" стверджує, що о 8.46, коли літак рейсу № 11 авіакомпаній American Airlines урізався у вежу між 94 та 98 поверхами^ ресторані на даху знаходилась 171 особа, з яких 72 — персонал. Також відомо, що одна компанія (Risk Water Group) влаштовувала корпоративний сніданок у приватному салоні на 106-му поверсі, а на 107-му, як завжди, снідала величезна кількість абсолютно різних клієнтів. Відомо, що перший літак урізався в Північну вежу (більшу з двох веж, з антеною на даху, через яку вона нагадувала величезний шприц), і що впала вона останньою, рівно о 10.28. Тож у нашому розпорядженні певний проміжок часу, а саме одна година сорок пять хвилин. Пекло тривалістю в одну годину та сорок п'ять хвилин. Як і цей твір.

Я пишу ці рядки у del de Paris1. Так називається ресторан, розташований на 56-му поверсі вежі "Монпарнас". Авеню Дю Мен, 33 — 75015 Париж. Телефон: 01 40 64 77 64. Факс: 01 43 22 58 43. Станція метро: "Монпарнас-Б'єнвеню". Сніданок тут подають із пів на дев'яту ранку. Уже багато тижнів поспіль я щодня п'ю тут свою каву. Звідси можна на рівних дивитись на Ейфелеву вежу. Панорама відкривається чудова — це єдине місце в Парижі, звідки ти не бачиш вежу "Монпарнас". Навколо мене бізнесмени кричать у свої мобільні, щоб усі сусіди чули їхні дурні балачки:

1 "Небо Парижа" (фр).

ю

— Слухай-но, ми ж закрили це питання — я просто це підписую, чорним по білому. На останньому засіданні ж домовилися.

— Ні, ні, я повторюю, Жан-Філіпп наголошував: це не обговорюється.

— На цьому ринку самі шулери!

— Охолоньте, іноді треба вміти поступатися шкурними інтересами.

— Ви ж знаєте, як кажуть: Рокфеллер набув статок, скуповуючи запізно та продаючи зарано.

— О'кей, покатать. Моя секретарка відішле тобі його по мейлу, і ще раз помізкуємо над цим.

— Ані вашим, ані нашим: цінні папери вже поділили, але їх вартість усе ще коливається.

— Тут яка фішка: доки реальні інвестори не втрутяться, ринку труба — зараз його тримають якісь божевільні.

— Я довго зволікав з індексом CAC, а ринок цінних паперів падав — коротше, я пролетів.

Вони також зловживають прислівником "абсолютно". Поки я записував розмови цих учнів Володарів Світу, офіціантка принесла мені круасани, каву з вершками, кілька порцій джему Bonne Maman та два яйця. Я не пам'ятаю, як одягаються

офіціантки у Windows on the World — мій перший та останній візит туди відбувся вночі. Мабуть, там працювали чорні, студентки, акторки-невдахи або ж кралі з Нью-Джерсі в тісних фартухах на великих грудях, вигодуваних кукурудзою. Увага: це вам не "Макдональдс", Windows on the World — це розкішний ресторан із кусючими цінами (35 доларів за brunch1, і це ще не враховуючи обслуговування). Тел.: 212-938 1111 або 212-524 7 000. Столики слід замовляти заздалегідь, dress-code вимагає піджака. Я спробував зателефонувати: тепер за цими номерами відповідає служба замовлення театральних квитків. Гадаю, офіціантки тут були доволі гарненькі, у ретельно продуманій уніформі: бежевий

1 Щось середнє між сніданком (breakfast) та обідом (lunch) (англ.).

тон та літери WW? старий добрий образ покоївки в маленькій чорній сукні, під яку так і кортить зазирнути? діловий брючний костюм? смокінг від Gucci, розроблений Томом Фордом? Тепер уже не перевірити. Написання цього гіперреалістичного роману ускладнює сама реальність. Із 11 вересня 2001 року реальність не тільки випереджає вимисел, а й руйнує його. Писати на цю тему неможливо, але на інші теж не можеш. Ніщо нас більше не бентежить.

Поглядом слідкую за кожним літаком, що пролітає повз. Аби я зміг точно описати, що сталося по той бік Атлантики, зараз літак мав би врізатись піді мною в цю чорну вежу. Я відчував би хитання цієї будівлі — дивне це, мабуть, відчуття. Такий міцний хмарочос починає розхитуватись, наче п'яний корабель. Тонни скла та криці за мить перетворюються на сніп соломи. На гірку каміння. Це один з уроків Всесвітнього торговельного центру: нерухомість рухома. Те, що ми

вважаємо сталим, — мінливе. Те, що для нас тверде, — виявляється крихким. Непорушні вежі — рухаються, а хмарочоси чешуть здебільшого землю. Як можна за мить ущент зруйнувати таку величезну будівлю? Ось про що мій твір: падіння замку із кредитних карток. Якби під моїми ногами "боїнг" урізався у вежу, я б усвідомив, зрештою, те, що непокоїть мене вже цілий рік: чорний дим, що підіймається із землі до неба, нестерпне пекло, у якому плавляться стіни, вибиті вікна, ядуху, паніку, самогубства, біг до палаючих сходів, сльози та крики, безнадійні телефонні дзвінки. Проте це не заважає мені полегшено зітхати, коли черговий літак віддаляється в білому небі. Утім, усе вже відбулося. Подія сталася, але описати її неможливо.

"Вікна у світ". Спочатку я знайшов цю назву надто претензійною. Забагато величі як для ресторану в хмарочосі, де купкуються маклерські контори, банки та фінансові ринки. У цій назві можна узріти черговий прояв американської пихатості: "Наша установа височіє над усім світовим капіталізмом та щиро чхає на вас зі своєї висоти". Насправді ця назва обумовлена просто грою слів: World Trade

Center. Вікна у World. Це я зі своєю одвічною французькою уїдливістю бачу зневажливість там, де є лише іронічна тверезість. Як би я сам охрестив ресторан, розташований на останньому поверсі Всесвітнього торговельного центру? "Roof of the World*1? "Top of the World"2? Це було б ще гірше. Від цих назв тхне за кілометр. Чому б тоді вже не "King of the World" як Леонардо Ді Капріо у "Титаніку"? ("Всесвітній торговельний центр — це наш "Титанік", — заявив мер Нью-Йорка Рудольф Джуліані наступного дня після атакування). Звісно, як колишній рекламіст-креативщик, я апостеріорі прокручую в мозку безліч варіантів: ось яка назва чудово пасувала б цьому місцю — піднесена, смиренна та поетична. "END OF THE WORLD"4. У англійській мові слово "end" означає не тільки

"кінець", але також край, кінцівку. Оскільки цей ресторан розташований під дахом, "End of the World" означав би "на кінцівці вежі". Але американцям не до вподоби такий гумор — вони надто забобонні. Тому в їхніх будівлях ніколи не буває тринадцятого поверху. Врешті-решт, Windows on the World — дуже влучна назва. І в комерційному плані також — інакше хіба б назвав Білл Гейтс свою відому програму "Windows" кілька років по тому? "Вікна у світ" — забійна назва, як каже молодь. Звісно, це була не найвища точка світу: Всесвітній торговельний центр сягав 420 метрів, тоді як висота веж Петронас у Куала-Лумпурі становить 452 метри, а Сірс-Тауера в Чикаго — 442 метри. Зараз у Шанхаї китайці будують найвищу у світі вежу: Шанхайський Всесвітній фінансовий центр (460 метрів). Сподіваюсь, ця назва не принесе їм нещастя. Мені подобаються китайці: це єдиний у світі народ, здатний бути водночас і завзятими капіталістами, і завзятими комуністами.

1 Дах світу (англ.).

2 Верхівка світу (англ.).

3 Король світу (англ.).

4 Кінець світу (англ.).

Звідси таксі здаються жовтими мурахами, що загубились у поділеному на квадрати лабіринті. Вежі-близнюки були створені під керівництвом сім'ї Рокфеллерів та адміністрації нью-йоркського порту, спроектував їх архітектор Мінору Ямасакі (1912—1982), компаньйон фірми "Emery Roth and Sons". Дві 110-поверхових сталево-бетонних вежі. Площа кожної — 406 000 м2. У кожній — 21 800 вікон та 104 ліфти. 2700 м2 офісної площі на кожному поверсі. Мені це все відомо, бо це має певне відношення до моєї роботи. Перегорнутий ланцюжок

із трикутною секцією, бік якої дорівнює 16,5 м в основі та 5,2 м на верхівці, фундамент — 192 метра, подвійні перегородки, товщиною від 91 до 19,7 см, вага 290 000 тонн (з яких 12 127 — бетон). Вартість: 400 мільйонів доларів. Премія Національного музею будівництва за технологічні інновації. Хотів би я бути архітектором, але я всього-на-всього агент з нерухомості. 250 000 банок фарби в рік на поточний ремонт. 49 000 тонн обладнання для кондиціонування повітря. Щороку більше двох мільйонів туристів відвідують ВТЦ. Будівництво комплексу розпочалося у 1966 і тривало понад десять років. Злі язики швидко охрестили його "конструктором Лего" або "Девідом та Нельсоном"1. А я непогано ставлюсь до цих веж; мені подобається дивитись, як у них відображаються хмари. Проте сьогодні хмар немає. Діти набива

1 Девідом та Нельсоном називали вежі-близнюки Всесвітнього торговельного центру за іменами братів Рокфеллерів.

ють рота оладками з кленовим сиропом. Вони ніяк не поділять масло. Хотів би я мати дочку, щоб зрозуміти, що таке спокійна дитина, яка не веде постійних змагань з рештою світу. Кондиційоване повітря крижане. Ніколи не зможу до цього звикнути. У столиці світу, в ресторані Windows on the Worldy заможні клієнти можуть бачити верхівку досягнень західної цивілізації, але при цьому вони, як ніколи, морозять собі яйця. Кондиціонери створюють фоновий гул, постійний звуковий супровід — вони стугонять, наче двигун літака, якому прикрутили гучність; мені здається нестерпною ця відсутність тиші. У себе в Техасі ми воліємо потерпати від спеки. До цього ми звикли. Моя сім'я походить від другого президента Сполучених Штатів, Джона Адамса. Прадіда Йорстонів звали Вільям Харбін, він — правнук автора Декларації про незалежність. Тому я входжу до асоціації "Sons of the American Revolution"1 (скорочено SAR, як "Son Altesse Royale", "Його

Королівська Величність"). Увага: в Америці теж є своя аристократія. І я до неї належу. Моя родина збанкрутіла, але я до неї належу. Багато американців пишаються родинними зв'язками із підписантами Декларації про незалежність. Користі з цього ніякої, але факт утішний. Ні, пане Фолкнер, не самі недоумкуваті алкоголіки та насильники населяють південь Сполучених Штатів. Коли я буваю в Нью-Йорку, я навмисно розмовляю із техаським акцентом. "Yeap!" замість "Ya". Я не менший сноб за європейських виродженців. Тут ми їх кличемо "євротреш", усіх цих піжонів з Au Bar2у чепурунів-декадентів, що панують у картотеці Марка Де Гонто-Бірона3 та чиї обличчя дивляться на нас з обкладинок Paper Magazine. Нам начхати на їхні обличчя, у нас є свої... "американтреш"? Я — Red Neck4, член Аме

1 Сини Американської революції (англ.).

2 Відомий нью-йоркський бар—нічний клуб. Зараз він називається "Club 58".

3 Марк Де Гонто-Бірон — засновник Junior International Club (1983).

4 Дослівно з англ. — "червона шия", жаргонна назва провінціалів з південних штатів США.

риканського Смітника. Але моє прізвище не таке відоме, як Ґетті, Ґуттенхейм або Карнеґі, бо ж мої пращури усе розтринькали, замість того, щоб сплачувати за уславлення свого імені в музеях.

Діти притулилися обличчями до вікна й граються в лякалки.

— Він боїться навіть подивитись униз із закладеними за спиною руками!

— Oh my Gosh! Freaky!1

— Chicken! Нікчемний боягузе!

Я їм розповідаю, як у 1974 році французький канатоходець на ім'я Філіпп Петі без офіційного дозволу простягнув трос між двома вежами, якраз на цій височині, і пройшов по ньому, незважаючи на вітер, холод та запаморочення. Хлопці питають: "А що таке француз?" Я їм розповідаю, що Франція — це невеличка європейська країна, яка допомогла Америці звільнитися від англійського ярма між 1776 та 1783 роками, і що, аби віддячити, наші солдати звільнили їх від нацистів у 1944-му. (Я дещо спрощую, виключно із педагогічних міркувань.)

— Бачите статую Свободи, ось там? Це подарунок Франції Америці. Трохи кітчева, але нічого, добрий намір зараховується.

Мої хлопці не переймаються Францією, хоча вони й полюбляють french fries та french toasts2. Що ж до мене, то я віддаю перевагу french kiss та french rubbers3.1 ще "French Connection"4 із автогонками під наземним метро!

Із "Вікон світу" місто здається гігантською шаховою дошкою з прямими кутами, перпендикулярними кубами, суміжними квадра

1 О Боже! Страшно! (Англ.)

2 Картопля-фрі та тости по-французьки (англ.).

3 "Французький поцілунок" та французькі презервативи (англ.).

4 "Французький зв'язний", американський пригодницький фільм із Джином Хекманом у головній ролі.

тами та прямокутниками, паралельними лініями, сплетеними смугами — штучна сіро-чорно-біла геометрія, дотичні вулиці нагадують повітряні коридори, поперечні провулки ніби накреслені маркером, тунелі — кротячі нори із червоної цегли; звідси мокрий асфальт, що його залишають за собою прибиральні вантажівки, здається слизотою алюмінієвих слимаків на фанері.

Я часто приходжу сюди вклонитися мармуровій дошці на будинку № 56 по вулиці Жакоб. Усі американські туристи мають здійснювати паломництво на вулицю Жакоб, 56, замість того, щоб фотографуватись перед тунелем Альма на честь Доді та Діани1. Саме тут, у готелі York, 3 вересня 1783 року Джон Адамс та Бенжамен Франклін підписали Паризький договір, що поклав край війні з англійцями за незалежність. Моя мати мешкає поруч; трохи далі, за деревом, ховається видавництво Seuil. Пішоходи переходять вулицю біля цього старого будинку і навіть гадки не мають, що саме тут, за два кроки від Cafe de Flore, народилися Сполучені Штати Америки. Чи, може, вони вирішили, що краще про це забути?

8 год. 34 хв. у Ciel de Paris. Усі ці "skyskrapers"2 дозволяють людині розкіш — піднятися над самою собою. Будь-який хмарочос — це утопія. Стара мрія людства — звести власні гори. Споруджуючи вежі до самісіньких хмар, людина доводить сама собі, що вона величніша за природу. Дійсно, саме так себе почуваєш на верхівці цих бетонних, алюмінієвих, скляних та сталевих ракет: мені належить обрій, прощавайте, дорожні затори, каналізації та тротуари, я — надземна

людина! Відчуваєш не захоплення своєю могутністю, але гордість. Ні

1У1997 році в Парижі, у тунелі Альма загинули принцеса Діана та Доді аль-Фаєд. 2 Хмарочос (англ.).

якої пихатості. Просто радість від усвідомлення того, що ти в змозі піднятись вище за будь-яке дерево:

"О хмари, я підвівся до вас, щоб

відправитись до далеких континентів та спуститись з вами

дощем рясним,

0 вітре, я дув із тобою,

А ви, о хвилі, здається, вашими мокрими пальцями Пестив я найвіддаленіші береги, Я пройшов шлях, який проходять

усі річки та канали у світі, Я стояв на високих мисах півостровів, Та з високих скель я кричав: Привіт світовії

Міста, куди проникають світло та спека,

Я теж проникаю туди,

Острови, що їх птахи єднають крилами,

Я теж лечу туди.

Від імені Америки вітаю вас усіх,

1 привітно піднімаю руку —

І після мене буде видно цей знак

З усіх будинків та будівель, де мешкає людина!"

Назва цієї поеми Вітмена — "Привіт світові!" (в оригіналі — французькою, "Salut au Monde!"). У XIX столітті американські поети говорили французькою. Я пишу цей твір, бо мені остогид французький антиамериканізм. Мій улюблений французький мислитель — Патрік Жуве, йому належать ці слова: "I love America". Оскільки між Францією та Сполученими Штатами оголошена війна, треба дуже уважно визначатися із вибором табору — якщо не хочеш бути потім остриженим1.

1 Йдеться про те, що після Другої світової війни у Франції остригали тих, хто співпрацював з німецькою армією.

Мої улюблені письменники — американці. Не тільки Волт Віт-мен, але й Едґар Алан По, Герман Мелвілл, Френсіс Скотт Фіц-джеральд, Ернест Гемінґвей, Джон Фанте, Джек Керуак, Генрі Міллер, Дж. Д. Селінджер, Трумен Капоте, Чарлз Буковскі, Лестер Бенґз, Фі-ліпп К. Дік, Вільям Т. Воллман, Хантер С. Томпсон, Брет Істон Елліс, Чак Паланік, Філіпп Рот, Х'юберт Селбі-мол., Жером Чарін (який живе на Монпарнасі).

Мої улюблені музиканти — американці: Френк Сінатра, Чак Бер-рі, Боб Ділан, Леонард Бернстайн, Берт Бакарак, Джеймс Браун, Чет Бейкер, Братан Вільсон, Джонні Кеш, Стіві Вандер, Пол Саймон, Лу Рід, Ренді Ньюмен, Майкл Стайп, Біллі Корґан, Курт Кобейн.

Мої улюблені режисери — американці: Говард Гоукс, Орсон Уеллс, Роберт Алтман, Блей Едвардс, Стенлі Кубрік, Джон

Кассаветс, Мартін Скорсезе, Вуді Аллен, Девід Лінч, Расе Майєр, Сем Реймі, Пол Томас Андерсон, Ларрі Кларк, Девід Фінчер, М. Найт ІІҐямалан.

Американська культура трощить планету не з економічних міркувань, а через свій специфічний талант. Дуже легко звести її вплив до політичних маніпуляцій, як це часто роблять різні демагоги, порівнюючи Діснея з Гітлером або Спілберґа з дияволом. Американське мистецтво постійно поновлюється, бо воно тісно пов'язане з реальним життям. Американські митці перебувають у перманентному пошуку новизни, але тієї новизни, яка відкриває нам нас самих. їм удається поєднувати винахідливість із прийнятністю, оригінальну творчість із бажанням подобатись. Мольєр теж шукав вигоди, а Моцарт — успіху в слухача: і в цьому немає нічого ганебного. Американські митці народжують менше теорій, ніж їхні європейські колеги, бо в них не вистачає на це часу — вони надто захоплені практикою. Вони опановують світ, борються з ним і, описуючи, змінюють його. Американські автори вважають себе натуралістами, насправді ж вони марксисти! Вони дуже критично ставляться до своєї нації. Жодна інша демократія у світі не ставиться так під сумнів у власній же літературі. В усьому світовому кінематографі немає нічого більш підривного, ніж американський андеграунд. Митці зі Сполучених

Штатів зваблюють решту світу до своїх мрій, бо вони сміливіші, працьовитіші і у них вистачає сил кепкувати з власної країни. Багато хто вважає, що європейські митці страждають на комплекс переваги над своїми американськими колегами, але вони помиляються: насправді це комплекс неповноцінності. Антиамериканізм здебільшого складається із заздрості та ошуканого кохання. Принаймні, решта світу захоплюється американськими творами й дорікає Сполученим Штатам за те, що американці не віддячують світові такою ж

увагою. Конкретний приклад? Остання телепрограма Бернара Піво "Культурний бульйон", у якій брав участь ведучий американської телепрограми Actors Studio Джеймс Ліптон. Ведучий найкращої в історії французького телебачення передачі про літературу здавався збентеженим перед Ліптоном, улесливим та пихатим журналістичком, що організовує на маленькому кабельному каналі агіографічні конференції за участю голлівудських акторів. Піво, автор "Апострофів"1, людина, яка брала інтерв'ю у всіх найвидатніших письменників свого часу, був зворушений тим, що по той бік Атлантики його цитує якийсь нікчемний манірний підлесник!

Нам не до вподоби не американський імперіалізм, а американський шовінізм, його культурний ізоляціонізм, повна відсутність у американців інтересу до творів іноземних авторів (за винятком Нью-Йорка та Сан-Франциско). Сьогодні між Францією та Сполученими Штатами такі ж стосунки, як і між провінцією та Парижем: суміш захоплення та неприйняття, бажання поїхати туди і гордість через вдалий опір цьому бажанню. Ми хочемо все про них знати, щоб потім зневажливо знизувати плечима. Бути в курсі останніх тенденцій, нових модних місць, нью-йоркських пліток, щоб потім ще раз підкреслити, наскільки ми прив'язані до своїх місцевих реа

1 "Апострофи" — легендарна літературна передача на французькому телебаченні. Вперше вийшла в ефір 10 січня 1975 року. З того часу Бернар Піво є її незмінним ведучим.

лій. Здається, Америка пішла по шляху Європи, тільки у зворотному напрямку: комплекс неповноцінності американців (наївна молода країна, "нувориш", історія та культура якої здебільшого були запозичені ззовні) переріс у комплекс переваги (насаджування того, як треба жити та ефективно

діяти, культурна ксенофобія, комерційна зневага і рекламний тиск).

Що ж до винятковості французької культури, то, усупереч тому, що казав один (тепер уже колишній) менеджер першої ланки, вона не вмерла: вона полягає в тому, що ми знімаємо неймовірно нудотні фільми, пишемо неймовірно халтурні твори, і взагалі усе, що ми створюємо, — неймовірно педантське та самовдоволене. Слід лише додати, що цей невтішний висновок стосується так само і мого твору.

Вхід до Windows on the World оформлений у бежевих тонах. Усе в Америці на цій висоті бежеве. Заспокійливі стіни, товстий палас, геометричні мотиви на яєчній шкаралупі. Мокасини утопають у вовняному ворсі. М'яка підлога — уже через одне це варто нашорошити вуха.

— Keep quiet!1

Пів на дев'яту ранку — а мої хлопці уже сповнені енергії. З якого віку починаєш почуватися втомленим одразу після пробудження? Я невпинно позіхаю, а вони щосили гасають по всьому приміщенні, розсікають між столами, ледь не знесли з ніг якусь бабцю з фіолетовим волоссям.

— Stop it, guys!2

Даремно я кидаю на них загрозливі погляди — діти мене більше не слухаються. Я не маю жодного впливу на синів; навіть коли я по-справжньому серджуся, вони думають, що я верзу дурниці. І вони мають рацію: я верзу казна-що. Я й сам не вірю в те, що говорю. Я не здатний розсердитись, як і всі батьки мого покоління. Наші діти погано виховані, бо ніхто їх не виховує. Зрештою, тепер їх виховуємо не ми, а телебачення,

канали мультфільмів. Завдячуємо Disney Channel, всепланетній няньці! Наші діти розбещені, бо ми самі такі. Джеррі та Девід грають на моїх нервах, але дещо все-таки відрізняє їх від їхньої

1 Зберігайте спокій! (Англ.)

2 Припиніть це, хлопці! (Англ.)

матері: їх я все ще люблю. Саме тому я дозволив їм прогуляти школу серед тижня. Вони були просто у захваті, що не треба готувати домашнє завдання! Я сідаю на незручний стілець іржавого кольору й обводжу поглядом неймовірний краєвид за вікном. "Unbelievable"1 — було написано в брошурці: бодай раз реклама не збрехала. Очі сліпнуть від залитої сонцем Атлантики. Хмарочоси розрізають блакитне небо, наче фантастичні декорації із пап'є-маше. У Сполучених Штатах життя схоже на кіно, тому що всі фільми безпосередньо тут і знімаються. Усі американці — актори, а їхні будинки, машини та бажання здаються штучними. Щоранку в Америці народжується нова правда. Ця країна вирішила бути подібною до целулоїдної фантастики.

— Сер...

Офіціантка не надто тішиться, удаючи із себе поліціянта. Вона приводить до мене Джеррі та Девіда: бешкетники тільки-но стягли оладок у пари трейдерів, щоб зіграти у фрисбі. Певно, я маю дати їм нагінку, але я ніяк не можу придушити усмішку. Я підводжуся, аби вибачитись перед власниками оладка. Ці двоє — працівники компанії Cantor Fitzgerald: блондинка, сексуальності якої не може приховати навіть костюм від Ralph Lauren (виявляється, є ще кралі, яким до вподоби такий прикид?), та брюнет — крем'язень, але cool — в костюмі від Kenneth Cole. Не треба бути приватним

детективом, щоб здогадатись, що вони коханці. Чи будете ви снідати з дружиною на верхівці World Trade Center? Ні... Ви залишите жінку вдома й запросите співробітницю на сніданок з восьмої до десятої (версія для ягші — з п'ятої до сьомої). Я нашорошив вуха: полюбляю підслухувати попід дверима, особливо коли їх немає.

— Я ставлю на зростання акцій технологічних компаній... — каже блондинка у Ralph Lauren.

— "Меррілл" поновив банківські ставки із спекулятивних причин, — каже брюнет у Kenneth Cole.

1 Неймовірно (англ.).

— Кинь дружину, — каже блондинка у Ralph Lauren.

— А потім що — знову та сама волинка? — питає брюнет у Kenneth Cole.

— У нас із тобою ніколи не буде буденності, — каже блондинка у Ralph Lauren.

— Я ж не прошу тебе кидати чоловіка, — каже брюнет у Kenneth Cole.

— Якби ти тільки попросив, я б ані секунди не вагалася і пішла б від нього, — каже блондинка у Ralph Lauren.

— Наше кохання прекрасне, бо воно неможливе, — каже брюнет у Kenneth Cole.

— Мені набридло, що ми з тобою бачимося виключно ранками або після обіду, — каже блондинка у Ralph Lauren.

— Вночі я гірший, — каже брюнет у Kenneth Cole.

— Майк Воллес запросив мене злітати на його літаку до Лос-Анджелеса на уїк-енд, — каже блондинка у Ralph Lauren.

— Он як? І як ти збираєшся пояснити це своєму чоловікові? — питає брюнет у Kenneth Cole.

— It's none of your business1, — відповідає блондинка у Ralph Lauren.

— Якщо ти полетиш, то більше ніколи мене не побачиш, — каже брюнет у Kenneth Cole.

— Ти ревнуєш мене до Майка, але не ревнуєш до мого чоловіка? — каже блондинка у Ralph Lauren.

— Ти вже два роки не трахаєшся із чоловіком, — каже брюнет у Kenneth Cole.

— Кидай дружину, — каже блондинка у Ralph Lauren.

— Ти дійсно ставиш на зростання акцій технологічних компаній? — питає брюнет у Kenneth Cole.

1 Це тебе не обходить (англ.).

"The Windows of the World" — назва пісні Берта Бакарака та Хола Девіза, яку в 1967 році виконувала Діонн Ворвік. Про що ця пісня? Вона була написана проти війни у В'єтнамі.

У моєму перекладі (дуже вільному) виходить придуркувата пацифістська дитяча пісенька, в якій йдеться про те, що вікна світу вкриті дощем, сонця нема, і невідомо, де воно поділось. Але ж дітям, щоби рости, треба більше сонячних днів. Так само і хлопцям, які стають чоловіками і думають про те, коли покличе їх країна, хочеться, щоби небо із чорного знов стало блакитним. Тож нехай завжди світить сонце.

Цікаво, чи знав цю пісеньку власник Windows on the World?.

Мої хлопці відверто нудьгують, і я сам у цьому винен: тягаю їх якимись нафталіновими місцями. Але ж вони самі наполягали! Я вважав, що вид із верхівки хмарочосу якось розважить їх, але вони занадто швидко оббігли всі вікна по колу. Точно як їхній батько: надто швидко від усього втомлюються. Покоління шаленого заппінгу та екзистенціальної шизофренії. Що ж вони робитимуть, коли побачать, що неможливо бути всім та мати все? Мені їх шкода, бо сам я й досі не можу оговтатися від цього відкриття.

Коли я бачу своїх дітей, у мене завжди з'являється дивне відчуття. Мені б хотілося сказати їм "я вас люблю", але вже надто пізно. Коли їм було по три рочки, я повторював їм це щовечора, допоки вони не засинали. Вранці вони прокидалися від того, що я лоскотав їм ступні. У них завжди були холодні ніжки, що вилазили з-під ковдри. Зараз вони вже змужніли і між нами виникла певна дистанція. Тепер я взагалі ними майже не опікуюсь — ми не так часто бачимось, і вони не мають можливості звикнути до мене. Замість того щоб говорити їм "я вас люблю", слід було б сказати таке:

— Є дещо гірше за батька, якого ніколи немає вдома: батько, який постійно вдома. Одного дня ви подякуєте мені за те, що я не тиснув на вас. Ви зрозумієте, що я допомагав вам, даючи злетіти самостійно, але плекаючи вас на відстані.

Але зараз іще зарано говорити їм це. Вони самі все зрозуміють, коли доживуть до моїх сорока трьох років. Дивні створіння — брати: завжди разом і завжди воюють один з одним. Цього ранку скаржитись нема чого — не сильно б'ються. їхньою увагою заволоділи рисові пластівці Rice Krispies: Snap, Crackle, Pop1. Ми балакаємо про те, як швидко промайнули канікули, та про повернення до школи. Девід хоче ще раз відвідати павільйони студії Universal. Весь рік він проходив у футболці "I survived Jurassic Park"2. Навіть не хотів кидати її у прання разом з іншими брудними речами! Хто може бути більшим снобом за семирічну дитину? Пізніше дитина стане дисциплінованою, припинить удавати з себе казна-що. От, скажімо, Джеррі: усього на два роки старший, але це вже людина, яка себе контролює, вміє йти на компроміс. Він теж крутий — ходить у реглані зі своїм улюбленим Eminem, але хизується набагато менше: він же старший. Девід усе ще хворіє. Ненавиджу його постійний кашель, мене це дратує, і я не можу розібратись, чи мені дошкуляють самі звуки цього кашлю, чи це такий прояв батьківської любові і мене непокоїть його здоров'я. Насправді я нервую, бо не впевнений, чи хороший я батько, проте одне я знаю напевне: що я — егоїст.

Бразильський бізнесмен розпалює сигару. Треба бути божевільним, щоб палити в цей час. Я роблю знак метрдотелю, і той одразу кидається до бразильця, бо ж у "Windows" палити заборонено, як і у всіх громадських місцях Нью-Йорка. Кекс удає, ніби вперше чує про такий закон, починає скандалити та вимагає провести його в зону для курців. Метрдотель пояснює, що для цього він має спуститися вниз та вийти на вулицю! Замість того щоб згасити свою сигару, курець підводиться й покірно прямує до ліфта. Звісно, це справа честі...

1 У рекламному ролику пластівців Rice Krispies брала участь група Rolling Stones, а слоган "Snap, Crackle, Pop" виголошував Мік Джаггер.

2 Я вижив у Парку Юрського періоду (англ.).

...Ось як одна сигара може врятувати життя. На пачках із цигарками слід відтепер писати нове попередження: "Паління змушує вас покинути приміщення, перш ніж воно вибухне".

Хотів би я бути в змозі щось змінити, крикнути Картью, щоб він звалював звідти, негайно, блядь, ТІКАЙ, БЕРИ ДІТЕЙ, ЗАБИРАЙТЕСЯ ГЕТЬ МЕРЩІЙ, СКАЖИ ПРО ЦЕ ІНШИМ, ХУТКО, ВОРУШІТЬСЯ, ТВОЮ МАТІР, ЗАРАЗ УСЕ ЗЛЕТИТЬ У ПОВІТРЯ! GET THE FUCK OUT OF THIS FUCKING BUILDING!!

Безпорадність, авторське марнославство. Ця книжка марна, як і всі книжки. Письменник наче та кавалерія — завжди прибуває запізно. Вежа "Мен-Монпарнас" найширша з боку вулиці Депар: якби в когось з'явилося бажання врізатися в неї на літаку, слід було 6 мітити саме в цей фасад. Я закохуюсь у цю будівлю, яку всі ненавидять. Я люблю її вночі так само, як ненавиджу вдень. Чорний колір їй дуже пасує. За денного світла ця вежа сіра, сумна, громіздка; тільки ніч примушує її сяяти червоними електричними лампочками по боках, наче маяк над Парижем. Уночі вежа нагадує мені монолітний комплекс із "Космічної одіссеї-2001": чорний вертикальний трикутник, який ніби має символізувати вічність. Учора ввечері я привів свою наречену до нічного клубу, що знаходиться у підвалі вежі. Колись ця дискотека мала назву "Пекло", але нещодавно її перейменували на Red Light Тут відзначали двадцятип'ятиріччя журналу VSD:

шалена дискотека, черга до гардеробу, спонсори та ді-джеї, кілька VIP-гостей, нічого особливого. Я обійняв свою кохану й ми почали цілуватися під французьким "Ground Zéro"1. Я був би радий, якби вона дала мені в туалеті, але вона відмовила:

— Вибач, сьогодні моя киця святкує рамадан.

Хочу заздалегідь вибачитись перед мусульманською громадою за попередній жарт. Я знаю, що в рамадан дозволяється їсти увечері. Будьмо великодушними. Не треба фатви: я і без того доволі відома людина. У мене був досить складний 2002 рік. Я досхочу потішився, та й сам став посміховиськом. Не треба додавати мені у 2003-му, якщо на те ваша ласка. Здається, вежі "Монпарнас" аж ніяк не загрожує атака ісламських фанатиків, оскільки в цій вежі розташоване французьке представництво каналу "Аль-Джазіра". Я зосередився на цьому громовідводі і вмочив свій тост у каву.

Вежа "Монпарнас" — 200 метрів заввишки. Щоб уявити висоту Всесвітнього торговельного центру, подумки поставте дві вежі "Монпарнас" одна на одну, і все одно ця конструкція буде меншою за ВТЦ. Щоранку я піднімаюся в ліфті до Ciel de Paris (56-й поверх) за 35 секунд, я засікав. У кабіні я відчуваю, як ноги тяжчають, а вуха закладає. У цих швидкісних ліфтах відчуваєш те саме, що й у літаку, коли він потрапляє в повітряну яму, а ви не застібнули ремінь безпеки. Ciel de Paris — це все, що залишилось від Windows on the World: сама ідея. Безглузда та претензійна концепція ресторану на верхівці вежі, що височіє над містом. Тут усе витримано в чорному кольорі, стеля імітує зоряне небо. Сьогодні вранці не так багато відвідувачів — погода похмура. Люди анулюють замовлення, коли видимість погана. Ciel de Paris потопає в тумані. Крізь вікна можна побачити лише

1 Військовий термін, що позначає точку на землі, де вибухає бомба. Після 11 вересня 2001 року так називають місце, де знаходились вежі-близнюки Всесвітнього торговельного центру (англ.).

білий серпанок. Припавши носом до вікна, я можу розгледіти найближчі вулиці. У дитинстві мені часто казали, що мої думки — туманні; от і зараз вони такі. Ці крісла Кпоїї були вироблені десь у 70-ті; незабаром вони знову стануть модними. Чорно-рудий палас нагадує фільми Мокі. Постійно чути фоновий шум: кондиціонери гудуть, наче атомний реактор. Притуляюсь обличчям до вікна: запітніле скло приховує вулицю Ренн. Я зручно розташувався за відгородженим столиком, у м'якому кріслі з брунатної шкіри, як у Drugstore Publias на бульварі Сен-Жермен (це місце зникло з лиця землі так само, як і Windows on the World)) замовляю свіжовичавлений помаранчевий сік та віденські булочки (три малесенькі незугарні шоколадні рогалики). Офіціантка теж вдягнена в помаранчеве (і це незабаром знову стане модним). Вона приносить мені круасани, загорнуті в бежеву серветку. А, певно терористів з "Аль-Ка'щи" просто дістав бежевий колір, помаранчеві уніформи та вдавані посмішки офіціанток.

Мені зле, о 8.38 у Ciel de Paris я почуваюся самотнім: віддаленим від автомобілістів, що сигналять перед кінотеатрами Монпарнасу, від працівників банку BNP; на 200 метрів ближче до небес за решту смертних. Моє життя вкрай знівечене, але цього ніхто не помічає, я ж бо ввічлива людина — увесь час посміхаюсь. Посміхаюсь, бо вважаю, що, коли довго приховувати страждання, врешті-решт воно зникне. У якомусь розумінні це справді так: ніхто цього страждання не бачить, а отже, його немає, бо ж ми живемо у світі видимого, перевіреного, матеріального. Мій же біль не матеріальний, він прихований. Я сам собі заперечую.

П'ю свій капучино та роздивляюсь інших відвідувачів, які не звертають на мене жодної уваги. Багато рудих спортсменів. Ось компанія японців, що фотографують одне одного. Ось парочка біржових брокерів, що займаються перелюбством. А ось такі ж, як я, американські туристи: багаті та пихаті жлоби,

або "білі кості"1 у підтяжках, чи ще білозубі яппі. Хлопці у смугастих сорочках. Жінки із налакованими зачісками та наманікюреними пальцями. Більшість схожі на Бріт-ні Спірс років за двадцять. Тут є араби, англійці, пакистанці, бразильці, італійці, в'єтнамці, мексиканці — і всі товстуни. Клієнти Windows on the World мають одну спільну ознаку — живіт. Я вже починаю думати, що краще було повести дітей у Rainbow Room на 65-му поверсі NBC Building. "Веселкова кімната": двадцять чотири скляних вітрини в самому серці міста. Творці Центру Рокфеллера хотіли назвати це місце "Стратосфера". Але на моїх хлопчаків не справили 6 враження дзеркала 30-х років, віддзеркалювання Манхеттена, легенди про джазові оркестри, запах Шалених років. Усе, чого хочуть Джер-рі та Девід — тоннами жерти ковбаски та оладки в найвищому ресторані Нью-Йорка. На щастя для мого гаманця, крамниця іграшок Toys"H"Us, що розташована у фойє, була зачинена, інакше б вони винесли звідти все. Мої діти — справжнісінькі диктатори, а я беззаперечно підкоряюся їм. Ковтаючи сніданок, я дивлюсь униз; на такій

1 Так на жаргоні називають американську аристократію, еліту. Уживається зі зневажливим відтінком.

висоті вже не можна розрізнити людей. Єдині рухомі об'єкти на Нижньому Манхеттені — машини, які Бруклінським мостом їдуть на острів та з острова, туристичні гелікоптери, що кружляють над Іст-Рі-вер, та баржі, які перетинають численні мости. Я виписав з одного туристичного путівника слова Кафки: "Бруклінський міст нависав над Східною річкою — такий тонкий та довгий, тремтить, коли заплющуєш очі. Здавалося, що він зовсім пустий, а під ним прямою стрічкою пролягає нежива вода". Дивно, як точно він описує те, чого ніколи в житті не бачив. От, скажімо, я бачу будівлю Chase Manhatten Bank, ліворуч від неї — Манхеттенський міст, праворуч — морський порт Сауз-стріт у кінці Фултон-стріт, але

я б не зміг їх описати. І я ловлю себе на тому, що люблю цю країну божевільних, ці жахливі часи та цих нестерпних дітей. У мене напад ніжності — певно, це після випитої вчора увечері горілки. Кендес повела мене в бар Pravda, і ми трохи піддали вишневої горілки. До речі, Кендес знімалася для каталога Victorias Secret (я кажу вам про це лише для того, щоб ви уявили, наскільки she's hot1). Але наші стосунки якось не клеяться: вона хоче, щоб ми побралися, щоб у нас була дитина, щоб ми жили разом. Але саме ці три помилки я б більше не хотів повторювати. Аби покарати мене за моє бажання лишитися самітнім, вона більше не кінчає, коли ми кохаємось. Кажуть, деякі жінки говорять "ні", коли вважають "так". Із Кендес усе навпаки: коли вона каже "так", насправді це "ні".

— Чому ти ставиш на технологічні компанії? — питає брюнет у Kenneth Cole.

— Пузир лопнув, саме час, — відповідає блондинка у Ralph Lauren. — Час повернутись, опціон-кол дорожчає, — додала вона.

— Глянь-но, який рух готівки, це ж на голову не налазить, — каже брюнет у Kenneth Cole. — Боюсь, моїй справі — труба.

1 Вона сексапільна (англ.).

2 Ф. Беґбеде

33

— Я купила опціон-кол Enron — розкішна контора,—каже блондинка у Ralph Lauren. — Ти колись бачив їхні прибутки?

— Ти, певно, маєш рацію, треба зіграти на цьому. Та придбати WorldCom. їх EBITDA спокушає, як лимон баксів, — каже брюнет у Kenneth Cole. — Що ж до іншого — я поки в прольоті.

— Ой, не кажи, 2001 рік — якесь лайно, на облігаціях ні хуя не навариш, — каже блондинка у Ralph Lauren. — Можеш сказати adieu своїй віллі на Гаваях.

— Зі мною все зрозуміло: тим гірше для Porsche, я вклав готівку, — каже брюнет у Kenneth Cole. — Але я впевнений, що у 2002-му справи поліпшаться. Треба дочекатись, що зробить з курсом Greenspan.

— Я кохаю тебе, — каже блондинка у Ralph Lauren.

— Хочу зробити спекулятивну публічну пропозицію і купити тебе, — каже брюнет у Kenneth Cole.

— Кинь свою шльондру-дружину, — каже блондинка у Ralph Lauren.

— О'кей, обіцяю, що все з нею владнаю сьогодні ввечері після спа, — каже брюнет у Kenneth Cole.

І вони з'єдналися в довгому сексуальному поцілунку, висовуючи язики, наче в добротному каліфорнійському порно або в рекламі парфумів.

Усі туристичні путівники співали дифірамби Windows on the World. Цього вересневого ранку 2002 року я гортаю їхні сторінки на верхівці вежі "Монпарнас". Через рік після трагедії ці тексти набувають дивного змісту. Наприклад, "Зелений гід Мішлен-2000" пише:

"Windows on the World, One World Trade Center (107-й поверх). З цього елегантного бару-ресторану відкривається один з найчарів-ніших краєвидів Нью-Йорка. Після пам'ятного вибуху бомби в 1993 році тут був проведений капітальний ремонт, після чого оновлений інтер'єр ресторану став іще більш розкішним".

Всесвітній торговельний центр був мішенню, про це знали навіть туристичні путівники. Ніхто не робив із цього великої таємниці. 26 лютого 1993 року о 12.18 у вантажівці, що стояла в підземному паркінгу, вибухнула бомба. Підвал Всесвітнього торговельного центру провалився. На місці вибуху утворився величезний кратер, шість чоловік загинуло і близько тисячі було поранено. Менш ніж за місяць вежі були відреставровані і знову відкриті.

Путівник "Фроммерс-2000" більш багатослівний: "Windows on the World (вхід з Вест-стрит, між Ліберті та Візі). Страви від 25 до 35 $, меню sunset (захід сонця, до 18 год.) — 35 $; шведський стіл на brunch — 32,50 $. Приймаються кредитні картки. Метро: лінії С, Е, станція World Trade Center. Паркінг із водієм-

паркувальником на Вест-стрит — 18 $. Інтер'єр стриманий, але приємний. Утім, він не має аніякого значення, адже з того боку "Вікон" простягнувся весь Нью-Йорк! У цьому ресторані вам відкриється неосяжна панорама. А з того часу, як коло плити став Майкл Ломонако, колишній шеф-кухар Club 21, нова американська кухня тут не знає рівних. Винний погріб заповнений вщерть. Со-мельє буде радий спрямувати ваш

вибір, ким би ви не були: чи то досвідченим винним гурманом, чи просто любителем, який бажає випити належного вина до відбивної-гриль або до пирога з мен-ськими омарами — двох фірмових страв Ломонако".

У якійсь статті я прочитав, що на кухні працюють двоє нерозлучних братів, які живуть разом і пліч-о-пліч чистять ракоподібних. Двоє мусульман.

Те, що нам відомо сьогодні, спонукає нас в усьому вбачати про-вісницькі знаки; в результаті цієї дурної справи звичайна стаття ресторанної критики за 2000 рік може здатися пророцтвом. Якщо вчитуватись у кожне слово цієї статті, її текст починає нагадувати пророцтва Нострадамуса. "З того боку "Вікон"? Наближається літак. "Неосяжна панорама"? Чому ж, навіть дуже осяжна. "Винний погріб заповнений вщерть"? Звісно, невдовзі там з'явиться 600 000 тонн будівельного сміття. "Сомельє спрямує ваш вибір"? Так, як штурман дасть наведення. "Відбивна-гриль"? Незабаром підсмажиться, за температури 1500 градусів. "Менські омари"? Ви, певно, хотіли сказати "мулла Омар"? Це не смішно. Я знаю, зі смертю не жартують. Вибачте мені цей самозахисний рефлекс: я пишу ці жарти на верхівці паризької вежі, гортаючи одну за одною сторінки путівників, що описують неіснуючих більше близнюків. Неможливо не помічати всюди застереження, закодовані послання з минулого. Відтепер минуле — єдина адреса Windows on the World. Це єдиний ресторан на планеті Земля, у якому можна було куштувати божественну їжу на верхівці світу, до якого слід було телефонувати заздалегідь, аби замовити собі столик, щоб привести сюди свою коханку, котра насолоджуватиметься панорамою з вікон, тоді як ви витріщитеся на краєвид у її декольте, коли вона нахилиться до сумочки перевірити, чи не забула презервативи. Це неперевершене, унікальне, недоторканне місце, й ім'я його — минуле.

А ось що писав путівник "Ашетт-2000", навіть не здогадуючись, якої жорсткої іронії набудуть ці рядки:

"Під час сніданку ресторан працює за принципом клубу, але за додаткову платню сюди можуть потрапити й ті, хто не є членами клубу".

Саме так!

Парадокс веж-близнюків у тому, що ця ультрасучасна будівля була розташована в найстарішому кварталі Нью-Йорка, у південній косі острова Манхеттен — Новий Амстердам. Зараз пейзаж Нью-Йорка знову набув того вигляду, який він мав за часів втечі Холдена Колфілда. Руйнування веж-близнюків повернуло місто у 1965-й — рік мого народження. Дивне відчуття від усвідомлення того факту, що мені стільки ж років, скільки Всесвітньому торговельному центру. Саме на Манхеттені Селінджер написав "Над прірвою у житі" (1951) — американський "Великий Мольн"1, дія в якому відбувається в 1949 році. Знаєте, звідки походить оригінальна назва твору — "The Catcher in the Rye"? Із одного рядка поеми Роберта Бернса: "Якщо тіло зустріне тіло, що йде крізь поле жита". Холден Колфілд (оповідач) по-своєму зрозумів ці рядки, йому здалося: "Якщо серце зустріне серце". Він назвав себе "ловцем у житі". Цим він хотів займатися все життя. На сторінці 208 він пояснює молодшій сестричці своє покликання. Він увесь час уявляє, як біжить у полі жита і намагається врятувати тисячі маленьких дітей. Для нього це найліпша у світі професія. Гасати

1 Найвідоміший роман французького письменника-романіста Алена Фур-ньє. Роман "Великий Мольн" він написав у 1913 році.

в житньому полі й ловити орди дітей, що біжать до краю скелі, грона невинних сердечок, що прямують у прірву. А в повітрі лунатиме їх несвідомий сміх. Бігти в житі разом із сонцем. "Всім відомо: коли бавляться діти, І Сонячне світло допомагає їм рости" ("The Windows of the World"). Найкращої долі годі й бажати: упіймати їх, не давши їм упасти. Я теж хотів би бути ловцем. У вікнах.

The Catcher in the Windows1.

1 Ловець у Вікнах (англ.).

Я удаю, наче не помічаю своїх сусідів за столиком, — це один з моїх найулюбленіших видів спорту, коли мене дістають діти. Дивись-но на цих вискочок: вони забули, що їхніми пращурами були голландські, ірландські, німецькі, італійські, французькі, англійські та іспанські колоністи, які переселилися на цей берег Атлантики всього три-чотири століття тому. Уаааау, усе склалося, я маю будинок у Лонг-Айленді!!! Дітки із рожевими щічками, які кажуть "shoot" замість "shit"! Я вже не якийсь там лох-емігрант. Дорогі й ніжні простині, дорогий і ніжний туалетний папір, дорогі й ніжні штори у квіточку та побутова техніка, від якої моя дружина із ретельно укладеною зачіскою захлинається слиною! Американське щастя: "Атегісап Beauty". Інколи мені здається, що я — Лестер Бурнхам, герой цього фільму. Цинік, якому все вже остогидло і який досхочу наївся лайна у своїй ідеальній сім'ї — це так "so те", так нагадує мене два роки тому. Картью Йорстон раптом усе кинув, послав усіх під три чорти. Well, я сам напросився, щоб мене вигнали із власної хати: не знаю, чи то через боягузтво, чи то через повагу до Мері. У фільмі дружина хоче його вбити, але врешті-решт він гине від руки свого сусіда, військового, та ще й гомофоба. Що там не кажи, зараз у мене справи дещо краще, ніж у бідолашного Лестера. Але скільки ж я мастурбував під душем! І ще мені страшенно подобається ця

закадрова фраза: "За рік я загину, але, можливо, я уже мертвий". У нас з Лестером Бурнхамом багато спільного.

Сподіваюсь, незабаром мої сини познайомлять мене зі своїми подружками. Гм-гм, не певен, що втримаюсь від спокуси і сам не вставлю їм як старий покидьок. Я питаю себе, що Джеррі та Девід Йорстони робитимуть далі, чим займатимуться в цьому житті? Чи стануть вони митцями, рок-зірками, кіноакторами, телеведучими? Або промисловцями, банкірами, бізнесменами з великими амбіціями? Як батько, я бажав би для них другий варіант, але ж як американець я плекаю мрії про перший. А реально, максимум, який їм світить, — стати агентами з нерухомості, як їхній батько. Вони мінятимуть мені підгузки, коли через сорок років у Форт-Лодердалі я, прикутий до ліжка, буду страждати на нетримання. Я гризтиму сухарики, тринькаючи їхню спадщину у флоридському ГУЛАГу! І у мене все складеться: мені додому доставлятимуть покупки, хавку я замовлятиму в Інтернеті, а якась шльондра — клон Фарри Фоусетт із "Ангелів Чарлі" — смоктатиме мій член, лагідно посміхаючись. I love my country. А, зовсім забув: якщо я зможу ходити, то гратиму в гольф. Джеррі та Девід будуть подавати мені ключки!

Дивлячись у підзорну трубу, я бачу внизу білий квадрат: майданчик, на якому мікроскопічні працівники ресторану розставляють на терасі стільці для бажаючих поснідати під променями полуденного сонця. Думаю, продавці морозива розгортають свої плакати, а пересувні продавці хот-догів та кренделів з кмином ставлять свої вагончики навколо ВТЦ Плаза. Маленький куб? Це змонтована просто неба сцена для рок-концерту. Металева куля? Бронзовий глобус Фрітца Кьоніга. Деякі сучасні скульптури просто жахливі: переплетені, викривлені, споруджені один на одному металеві бруси. Не розумію, що цим хотіли сказати митці.

Надворі бабине літо; я наспівую "Осінь у Нью-Йорку".

"Autumn in New YOOOrk

Whyyyy doest it seem so invitiiiing?

Glittering crowwwwds and chimering clouuuuds

In canyons ofsteeeeeel

Оскар Петерсен, фортепіано, Луї Армстронг, труба, Ела Фіцдже-ральд, вокал.

Мені конче потрібно піти до лікаря й зробити вазектомію. Спочатку у нас із Кендес усе було чудово. Я зняв її в Інтернеті (на www.match.com). Сьогодні такі "побачення" дуже популярні. На match.com зареєстровано близько восьми мільйонів членів клубу знайомств по всьому світі! Коли їдеш до іншого міста, заздалегідь забиваєш там кілька зустрічей — це так само легко, як і замовити номер у готелі. Після нашої першої вечері я запропонував піднятись до мене, хильнути по чарці та продовжити розмову в моїй кімнаті — зазвичай у цей момент вона мала б відмовитись, бо такий уже принцип "побачення": у перший вечір не давати. І знаєте, що вона робить? Дивиться мені у вічі й заявляє: "Якщо я піднімусь, то аж ніяк не ляси точити". Ваауу. Ми пройшли крізь усе: порнуха на платному каналі в готелі, мастурбація та анальний секс удвох із дилдо та вібратором, ми навіть ходили до клубу свінгерів, але я розлютився як чорт, коли вона видерлася на якогось здорованя із сережками та голеним черепом! Як у клубі свінгерів упізнати техасця? Він єдиний влаштує сцену ревнощів. З тих пір секс із нею не менш чудовий, але більш гігієнічний. Таке собі єднання двох егоманіакальних самітників. Використовуєш тіло партнера, щоб отримати оргазм, але час

від часу мені здається, що ми просто силуємо себе. Гм. Певно, я рогоносець; тепер коханці наставляють одне одному роги все раніше й раніше.

У мене проблема: я не пам'ятаю свого дитинства.

Усе, що в мене закарбувалося з тих часів: не в буржуазності щастя.

Ніч, темрява. Дзвонить будильник, уже восьма ранку, я запізнююсь, мені тринадцять років, я стрибаю у брунатні кросівки-"кі-керси", хапаю велику сумку-"стайпенку" із надписом Ш, ластик для чорнил, підручники, такі ж важкі, як і нудні. Мама прокинулась, щоб скип'ятити молоко, яке ми з братом поглинаємо із гучним буркотом, адже в молоці виявлена плівка, і ліфтом спускаємось назустріч темному зимовому ранку 1978 року. Ліцей Людові-ка Великого далеко — у шостому окрузі Парижа, на вулиці Кетло-ґон. Мені до смерті зимно та нудно. Суну руки у кишені грубого потворного пальта. Кутаюся в кусючий жовтий шарф. Схоже, що зараз дощитиме, а я пропустив 84-й. Тоді я ще не знав, що все це повний абсурд, який ніколи не стане мені в нагоді. Я також ще не знав, що цей темний ранок — єдиний, який я згадуватиму пізніше. Я навіть не знав тоді, чому ж мені так сумно — мабуть, тому, що кишка тонка пропасувати математику. Шарль чекатиме на автобус, а я вирішив іти до ліцею пішки, уздовж Люксембурзького саду вулицею Вожирар, де з квітня до серпня 1928 року мешкали Скотт та Зельда Фіцджеральд (на розі вулиці Бонапарта), але в той час я ще цього не знав. І зараз я все ще живу неподалік, на вулиці Ґінемер, і з мого балкона видно дітей з ранцями, що поспішають до ліцею, пускаючи з рота білу холодну пару: маленькі згорблені драконники, біжать наввипередки, не наступаючи на тротуарні лінії. Вони так зосереджено дивляться під ноги й бояться зробити крок проміж плит, наче переходять мінне поле.

Хмурне — ось найвдаліший прикметник для опису мого життя в тому віці. ХМУРНЕ, як і той крижаний ранок. У той момент у мене з'явилася впевненість, що в моєму житті ніколи не станеться нічого цікавого. Потворний, кволий, я почуваюся самотнім під цим безбарвним небом, що обливає мене дощем. Я мокну попід будівлею Сенату, такою ж сірою, як і мій сраний ліцей, у якому мене дратує геть усе: стіни, вчителі, учні. Я затамовую подих; усе погано, гірше нема куди, ну чому ж усе так погано? Тому що я звичайний, мені тринадцять років, у мене на обличчі стирчить гостре підборіддя, зрештою, тому що я рахіт. Хирлявий, наче ходячий мрець! їде автобус. Я вагаюсь, справді, вагаюсь, того дня я ледь не кинувся під колеса. Це 84-й із Шарлем усередині іде повз мене, величезні колеса заляпують брудом мої смішні штани (вельветові, бежевого кольору, із надто великими вилогами). Я крокую до нормальності. Мучусь на ожеледиці. Жодна дівчина не зможе покохати мене, і я їх розумію; присягаюся, мені нема за що вам дорікати, любі Панночки. На вашому місці я теж себе б не покохав. Я запізнююсь: пані Мінуа, училка математики, знов зведе очі до неба та пускатиме пузирі. Недоумки-однокласничкі голосно зітхатимуть, спеціально привертаючи до себе увагу. Дощ струмитиме вікнами цього класу, від якого смердить розпачем (тепер я уже знаю: розпач тхне крейдою). Чого ж бо я нарікаю, адже аж так зле не є? Мене не зґвалтували, не побили, не кинули, наркотою не накололи. Усього-то батьки розлучились і тепер занадто привітні й ввічливі зі мною, втім, як і батьки всіх дітей у нашому класі. Я травмований відсутністю травми. Того ранку я обрав життя. Я заходжу до ліцею, наче до жерла вовка. У будівлі вхід — чорна паща, вікна — жовті очі. Він ковтає мене і збирається перетравити. Я змирився й не буду чинити опір. Я згоден стати таким, якого вони хочуть зробити з мене. Я лишаюсь віч-на-віч із боягузтвом отроцтва.

З висоти вежі "Монпарнас", якщо добре придивитись, можна побачити цей Ліцей моєї Понівеченої Юності. Я й досі живу в тому кварталі, де зазнав стільки страждань. Не можу розпрощатися зі своїми витоками. Я ніколи не був бунтівником. Навіть ніколи не переїздив. Щоб дістатися до роботи у видавництві Flammarion, я так само йду вулицею Вожирар, як і той хлопчик, у якого мерзли вуха та руки. Взимку я так само видихаю білу пару. Я й досі не наступаю на лінії між плитами. Той ранок для мене ніколи не скінчиться.

Моє дитинство минало у квітучому раю розкішного передмістя Остіна, що в Техасі. Будинок, схожий на всі сусідні будинки, сад, де ми поливали одне одного струменем води, "шевроле"-кабріолет, що прямує в пустелю. Канапа, крізь вікно можна побачити, як на обличчях дітей миготять відблиски від телевізора — у той час це була типова картина для всього міста, втім, і для всієї країни теж. Мої батьки докладають усіх зусиль, щоб життя нагадувало кольорове кіно: вони влаштовують коктейлі, на яких мамці обговорюють новинки хатнього начиння. Щороку ми споживаємо в середньому чотири тонни керосину. Коледж? Там самі лише білі — прищаві, у бейсболках, слухають Grateful Dead, трощать пивні баночки об голови. Нічого особливо злого. Сонце, кафешки, футбольна команда, цицькаста група підтримки (представниці якої кожне речення починають із "I теап" та "Ііке"), негритосів ніде не видно, за винятком церкви по неділях. Упс, даруйте, звичайно, треба казати "афроамериканці". У моєму хлоп'яцтві все ще було clean1: барів із "лепденсінгом"2 ще не існує, а підліткам заборонено знімати номери в мотелях. Я снідаю на траві, граю в теніс, читаю комікси, зручно влаштувавшись у гамаку. Кубики льоду дзинчать у батькових склянках зі скотчем. Щотижня в моєму штаті відбувається одна

1 Чисто, безневинно, непорочно (англ.).

2 Ьарсіапси^ (англ.) — танці, які стриптизерки виконують, сидячи на колінах у клієнтів.

дві страти. Моя юність минає на галявині. Але увага: це вам не Хатинка у Прерії, а радше Особняк у Передмісті. У мене брекети на зубах; врубавши радіо на повну силу, я перед дзеркалом удаю гітариста, граючи на своїй дерев'яній тенісній ракетці Danlop. Канікули я проводжу у "summer camps"1: сплавляюся річкою в надувному човні, відпрацьовую подачі, виграю матчі з водного поло, дізнаюся про мастурбацію завдяки журналові Hustler. Усі лоліти закохані у Кета Стівенса, але оскільки він десь далеко, цноти їх позбавляє тренер із тенісу. Найбільшої травми мені завдав фільм "Кінґ-Конґ" (версія 1933 року): батьки кудись пішли на весь вечір, і ми з сестрою, незважаючи на заборону няні, тишком-нишком переглянули його в батьківській спальні. Чорно-білий образ цієї гігантської мавпи, що вилазить на Empire State Building та ловить військові літаки, — ось мій найгірший дитячий спогад. У 70-х зняли кольоровий римейк, у якому дія розгорталась у Всесвітньому торговельному центрі. Я все чекав, що з хвилини на хвилину на вежу полізе гігантська горила, аж мурахи по спині бігали; вірите чи ні, але у мене це не йшло з думки.

Сторінки моєї юності можна перегорнути у фотоальбомах учнів ліцею. Колись моя юність здавалася мені щасливою, проте, коли я згадую її зараз, мене нудить. Мабуть, мені просто болить, що із нею було покінчено, коли я покинув свою стареньку родину і вирушив шукати щастя на ниві нерухомості. Я почав процвітати в цій галузі, коли второпав одну нехитру штуку: грошики треба робити не на великих квартирах, а на маленьких (такі частіше продаються). Утім, середній клас читає ті ж самі видання, що й багатії: вони всі хочуть халупчину із журналу Wallpaper та лофт, як у Ленні Кравіца! Отож я уклав угоду з однією кредитною конторою, яка готова була давати нашим клієнтам по лимону-два баксів у кредит на

тридцять років. Потім у старих ковбойських кварталах Остіна я познаходив колишні сараї для скоту і за безцінь перетво

1 Літні табори (англ.) .

рив їх на мистецькі майстерні для крутеликів. Увесь свій хист я пускав на те, щоб переконати мої милі сімейні парочки в тому, що ця майстерня унікальна і єдина в своєму роді, тоді як за рік я продавав таких не менше тридцяти. Так я піднявся службовими щаблями агентства, потім підсидів місце кекса, який мене наймав на цю роботу, а згодом відкрив і власну агенцію: "Austin Maxi Real Estate". Три з половиною мільйони доларів, незабаром й усі чотири. Це, звісно, не Дональд Трамп, але на хліб із кав'яром вистачає. Як казав мій батько: "Найважче — заробити перший мільйон, далі підуть як по маслу!". Тож грішми Джеррі та Девід забезпечені, хоча вони про це ще не знають, бо я завжди граю перед Мері роль аристократа без копійки за душею, щоб вона не вимагала підвищення аліментів. Утім, саме через свій статок я й пішов від неї: ну не міг я більше повертатися додому, коли в кишені бряжчить. Навіщо ж тоді заробляти такі шалені гроші, якщо щовечора змушений пхати в одну й ту саму жінку? Не хотів би я бути Джорджем Бебітом1, цим бідолашним дурнем, який не в змозі втекти від своєї сім'ї і поїхати зі свого міста...

— Дай-но сюди фотік, — каже Девід.

— Дзуськи, він мій, — каже Джеррі.

— Ти не вмієш фотографувати, — каже Девід.

— Ти теж, — каже Джеррі.

— Ти навіть спалах не вмикнув, — каже Девід.

— Навіщо спалах удень? — каже Джеррі.

— Ти не встановив відстань, — каже Девід.

— Ну то й що? Це ж "мильниця", — каже Джеррі.

— Зніми статую Свободи, — каже Девід.

— Уже зняв,— каже Джеррі.

— Минулого разу всі фотки були змазані, — каже Девід.

1 Агент із торгівлі нерухомістю із Огайо, персонаж, створений Сінклером Льюїсом у 1922 році. (Авт.)

Заткни пельку, — каже Джеррі. Калічна потворо, — каже Девід. Сам потвора, — каже Джеррі.

Образився-образився-образився-образився, — каже Девід. Сам такий-сам такий-сам такий-сам такий, — каже Джеррі. Ну ж бо, дай фотік, — каже Девід.

Якби Джеррі та Девід уважно вдивилися у свої знімки (котрим не судилося бути проявленими), вони помітили б на обрії, позаду Empire State Building, рухому білу цятку На кшталт великої сяючої чайки на синьому небосхилі. Але ж птахи не літають ані так високо, ані так швидко. Сонячні промені відбивалися від цієї сріблястої плями, як у фільмі "Місія неможлива", де секретний агент, аби попередити колегу про небезпеку й не здійняти галасу, пускав йому в обличчя сонячного зайчика дзеркальцем.

У Ciel de Paris усе нагадує про те, що ви височієте над повсякденністю. Навіть у туалеті на стінках пісуарів відтворені дахи Мі-ста-Світоча1, щоб клієнти чоловічої статі могли помочитись на нього.

Треба буде завітати сюди на обід: надто вже спокусливе меню. "Осінь у Ciel de Paris очима Жана-Франсуа Ойона та його команди": почати нам настійливо рекомендують з ескалопа з гусячої печінки на духмяному хлібці у грибному соусі (24,50 євро); з рибних страв маємо філе барабульки, що подається з рибним бульйоном та пюре з баклажанів (26 євро); з м'ясних страв Жан-Фран-суа Ойон радить голуба з прянощами, тушкованого в меді, прикрашеного листям капусти (33 євро). На десерт я, певно, схиляюся

1 Містом-Світочем зазвичай називають Париж.

до гарячого шоколадного мусу "Гуаная" та вершкового морозива з горіхами. Знаю, це не надто дієтично — Карл Лаґерфельд не схвалив би такий вибір — але я радше віддам перевагу мусові, ніж плодові кумару, вишні чи бодай навіть імбирові, обсмаженому в бурбоні та ванільній олії.

За моєю спиною розпочинається страшна драма: американська пара замовляє на сніданок яєчню з шинкою та грибами, але офіціантка в помаранчевій формі і з "помаранчевою" посмішкою мовить: "Гт sorry, ми подаємо лише континентальний сніданок". Континентальний сніданок, що складається із тостів, круасанів, фруктового соку та гарячого напою, звісно, недостатньо ситний для ранкового раціону американців-ненажер, тож вони підводяться, лаються на всі заставки і йдуть геть з ресторану. Вони не можуть збагнути, з якого дива в такому туристичному місці неможливо замовити добрий ситний "брекфест". Із суто комерційної точки зору, звичайно, вони мають рацію. Але навіщо ж тоді взагалі

мандрувати кудись, якщо під час подорожі їсти те саме, що й удома? Зрештою, у цьому жахливому непорозумінні в кожного своя правда. У Ciel de Paris мали б надати людям можливість вільно робити свій вибір і запропонували б на сніданок не менш багате меню, ніж на вечерю. А американцям слід припинити будь-якою ціною насаджувати свій спосіб життя всій планеті. Зауважимо тільки, що якби сьогодні о 8.46 якийсь літак урізався у вежу "Монпарнас", як це було із Всесвітнім торговельним центром 11 вересня 2001 року, то ці двоє вижили б.

Неймовірно, але в одну із веж Нью-Йорка уже якось врізався літак — у 1945 році, однієї туманної ночі. Бомбардувальник Б-25 американської армії розбився об вежу Empire State Building між 78 та 79 поверхами. 14 чоловік загинуло, спалахнула гігантська пожежа, полум'я здіймалося на сотні метрів. Але Empire State Building встояв, оскільки сталевий ґрунт будівлі не розплавився, на відміну від World Trade Centre (сталь втрачає свої опірні якості за температури 450 градусів і починає плавитись за 1400 градусів, але температура при пожежі "боїнгів" оцінюється у 2000 градусів). У 2001 році 40 000 літрів палаючого керосину зруйнували металевий кістяк веж, і верхні поверхи упали на нижні. Зводячи вежі-близнюки, Ямасакі застосував новітню технологію: замість того щоб використовувати лабіринт внутрішніх опірних колон, він вирішив перенести більшу частину ваги на зовнішні стіни, що спиралися на вертикальні сталеві опори, розташовані щільно одна до одної і з'єднані між собою горизонтальними балками, які оперізували будівлю поверх за поверхом. Така архітектура давала змогу звільнити додаткову внутрішню площу (тобто приносила більший прибуток підрядчикам). Саме ці опори, вкриті тонким шаром алюмінію, надавали двом вежам вигляду смугастих колонок стереосистеми.

Висновок: вежі-близнюки були збудовані таким чином, що вони могли витримати удар літака, але без пального.

Ласкаво просимо до хвилини тому. До хвилини, коли все ще можна змінити. Вони могли вирішити негайно піти, хіба не могло таке спасти на думку? Але Картью подумав, що у них іще вдосталь часу, що слід по максимуму використати цю вилазку до Нью-Йорка, та й діти здавались цілком задоволеними. У ресторані постійний рух: щомиті хтось виходить і хтось заходить. Ди-віться-но, та бабця, яку Джеррі з Девідом ледь не знесли з ніг, та, із фіолетовим волоссям, уже сплатила рахунок (не забувши залишити п'ять доларів чайових), ось вона підводиться й повільно плентається до ліфта, двоє крикливих шибеників нагадали їй, що треба купити подарунок онукові на день народження, вона каже "Have a nice dap1 розпорядниці і натискає на покажчик "Mez-zanine", кнопка засвічується, дзенькає дзвоник, їй спадає на думку

1 Хай щастить! (Англ.)

трохи прогулятись торговельним центром, вона пригадує, що десь тут знаходиться крамниця Тоу5"Я"и5", але вона не впевнена, у підвалі чи на першому поверсі, — ось про що вона думає, коли двері ліфта повільно зачиняються. До кінця свого життя вона вважатиме, що сам Господь Бог наказав їй вчинити так цієї миті, і до скону вона гадатиме, чому ж Він так розпорядився, чому Він дарував їй життя, чому Він вклав у неї цю думку про іграшки, чому Він обрав саме її, а не двох маленьких хлопчиків.

Ще хвилину тому все могло скластися інакше. І ось раптом я затремтів.

— Знаєш, у чому різниця між Девідом Лінчем та Merrill Linch?. — питає брюнет у Kenneth Cole.

— Е-е, ні... і гадки не маю... — відповідає блондинка у Ralph Lauren.

— А немає ніякої різниці: ніхто не може зрозуміти того, що вони роблять, а вони обидва тринькають гроші, — каже брюнет у Kenneth Cole.

Вони разом пирскають від сміху і, схаменувшись, повертаються до професійної розмови.

— Нестабільність збільшилась, але обсяги впали, — каже блондинка у Ralph Lauren.

— Ф'ючерси Standard's & Poors якісь стрьомні, — брюнет у Kenneth Cole.

— Нервувати шкідливо для здоров'я, — каже блондинка у Ralph Lauren.

— Я пришитий до опціон-колу Nasdaq, — каже брюнет у Kenneth Cole.

— Чарти не гріють душу, — каже блондинка у Ralph Lauren.

— Обережніше, це надто смердить,—каже брюнет у Kenneth Cole.

— Хоч єну ми уже зцапали, — каже блондинка у Ralph Lauren.

— А я зміцнив свої позиції щодо Nikkei, — каже брюнет у Kenneth Cole.

— Oh my God1, — каже блондинка у Ralph Lauren. — OH MY GOD.

Очі її витріщилися, щелепа відпала, вона піднесла тремтячу руку до роззявленого рота.

— Що? Що сталося? WHAT'S THE PROBLEM? — питає брюнет у Kenneth Cole, перш ніж обернутися.

Було так погідно: крізь підзорну трубу Джеррі міг порахувати заклепки на фюзеляжі літака. Він озирнувся на мене, такий схвильований:

— Look Dad! You see the plane?2

але руки вже не підкорялися мені. Умить мене здолала хвороба Паркінсона. Інші клієнти теж збагнули, що відбувається: клятий "боїнг" "Американських авіаліній" розсікав дуже низько над Нью-Йорком і насувався прямісінько на нас.

— Під три чорти, що ж це він виробляє? Цей недоумок летить надто низько!

Ненавиджу фільми-катастрофи із неодмінним красунчиком-блондином з квадратним підборіддям, жінкою при надії, у якої відходять води, параноїком, що зрештою остаточно з'їде з глузду, і боягузом, що зрештою стане сміливцем, не обійдеться тут і без священика, який влаштує останнє соборування. Якийсь бовдур неодмінно захворіє, а стюардеса гукатиме по медичну допомогу:

— Чи є серед вас лікар?

Руку підніме якийсь студент-медик, почуваючи себе достобіса потрібним. Не хвилюйтесь, усе скінчиться добре.

Ось про що думаєш, коли над тобою несеться "боїнг". Що гидко опинитися героєм такого миршавого фільму. Власне, ні про що

1 Боже мій! (Англ.)

2 Дивись-но, тату! Бачиш літак? (Англ.)

і не думаєш: просто хапаєшся за підлокітники. Не віриш своїм очам. Сподіваєшся, що те, що насувається на тебе, насправді не насувається. Тіла воліли б бути ошуканими. Бажаєш, щоб бодай раз відчуття виявилися помилковими, а очі зрадили тобі. Хотів би я сказати, що мої перші думки були про Джеррі та Девіда, але це не так. Не спрацював у мене рефлекс, аби кинутися захищати їх. Я піклувався виключно про власну жалюгідну персону, коли ховав голову під стіл.

Тепер ми досить точно знаємо, що сталося о 8.46. "Боїнг-767" авіакомпанії American Airlines із 92 пасажирами на борту, враховуючи 11 членів екіпажу, врізався в північний бік вежі № 1 між 94-м та 98-м поверхами, його 40 000 літрів керосину негайно зайнялися й охопили полум'ям офіси Marsh 8c McLennan Companies. То був літак рейсу AA 11 (Бостон—Лос-Анджелес), що вилетів з аеропорту "Логан" о 7.59 і рухався зі швидкістю 800 км/год. Сила його удару за потужністю дорівнювала вибухові 240 тонн динаміту (або землетрусові силою 0,9, що тривав близько 12 сек.). Відомо також, що з 1344 бранців дев'ятнадцяти верхніх поверхів не вижив ніхто. Звісно, ця інформація позбавляє мою книжчину будь-якого саспенсу.

Тим ліпше: це ж не трилер, а лише спроба (мабуть, приречена на невдачу) описати те, що не піддається описанню.

Книга Буття, XI, 1—3:

"І була тоді на землі одна мова й один говір. І вирушили ці народи зі Сходу до землі Сеннаар. І мовили вони один одному: "Наробимо цеглин та обпалимо їх вогнем". І стали в них цеглини замість каменів, а земляна смола замість вапна".

Неодмінні два негайних наслідки, коли у вас під ногами "боїнг" "Американських авіаліній" таранить вежу. По-перше, хмарочос трансформується в метроном, і запевняю вас, коли вежа № 1 Всесвітнього торговельного центру вдає з себе Пізанську вежу, то це має дивний ефект. Те, що спеціалісти називають "shock wave))1, справляє враження, наче ти знаходишся на кораблі під час шторму, а якщо вжити метафору, зрозумілу моїм дітям, скажу так: це наче на три-чотири секунди потрапити в гігантський шейкер для молочних коктейлів. Склянки із соком вщент розбиваються об підлогу, бра зриваються зі стін і теліпаються на електричних дротах, валяться дерев'яні підвісні стелі, а в кухні з гучним брязкотом б'ються тарілки. Скочуються й розбиваються пляшки з бару. Падають букети соняшників, а вази розтрощуються на тисячі дрібних шматочків. Відерця із шампанським перекидаються на палас. Візки із печивом котяться між столиками. Обличчя здригаються, як і стіни.

По-друге, коли за склом несеться вогняна куля, у вас ледь не спалахують вуха, а потім усе заповнює густий чорний дим — він просо-тується крізь підлогу, стіни, шахти ліфтів, просякає крізь вентиляційні ґрати, знаходячи безліч щілин, що зазвичай слугують для постачання свіжого повітря, та які нині виконують рівно протилежну функцію: адже система очищення

повітря стає системою задимлення повітря. Усі раптово починають кашляти, затуляючи рота сервет

1 Ударна хвиля (англ.).

ками зі столів. Тут уже я згадав про існування Джеррі та Девіда: ми навшпиньки залізли під стіл, і я простягнув їм дві серветки, що змокли у калюжі помаранчевого соку.

— Дихайте через тканину, це перевірка, у Нью-Йорку таке часто влаштовують, вони називають це "fire drill"1. Нема чого боятись, любі. Це навіть кумедно, хіба ні?

— Татку, це літак урізався у вежу? ЩО ВІДБУВАЄТЬСЯ ТАТУ?

— Та ні, — посміхаюсь я, — не хвилюйтесь, хлопці, це все навмисне, підставне, а я хотів зробити вам сюрприз: це такий новий атракціон, літак — то є ЗИ-фільм, спецефекти ставив Джордж Лукас, вони тут щоранку таку фальшиву тривогу організовують, а ви що — купилися?

— Але ж, татку, навколо все тремтить, навіть офіціанти горлопанять з переляку...

— Dont worry, ресторан розгойдують за допомогою гідравлічних домкратів — як у луна-парках. А офіціанти — професійні актори, це ж старий трюк, серед відвідувачів — підсадна масовка, як у "Піратах Карибського моря"! Дейве, ти пам'ятаєш "Піратів Карибського моря"?

— Так, тату. А як зветься цей атракціон?

— "Tower Inferno" — "Пекельна вежа".

— А-а, ну то гаразд... Блядь, а я повірив...

— Дейве, не можна казати "блядь" навіть у пекельній вежі, о'кей? На відміну від Девіда, Джеррі, здавалось, не надто заспокоїли мої

байки у стилі Беніні2, але то було перше, що спало мені на думку, тепер я збагнув, що слід швиденько вигадати щось переконливе, аби він не розрюмався. Якщо запхикає Джеррі, я не був упевнений, що не

1 Учбова пожежна тривога (англ.).

2 Робертпо Беніні — відомий італійський режисер, автор фільму "Життя прекрасне", герой якого, потрапивши з сином до концентраційного нацистського табору, всіма силами намагається приховати від малого страшенну реальність їхнього становища, кажучи йому, що то така гра.

наслідую його приклад, а Девід би слідом приєднався до нас. Але ж Девід ніколи не плакав; я ні за що не допустив би, щоб він почав зараз.

— Погодьтеся, ефекти вражають: дим, що валить звідусіль, відвідувачі, які заплатили, аби відчути цю паніку, — круто влаштована їхня штуковина!

Люди навколо нас стояли і, застигнувши від жаху, дивилися одне на одного. Дехто, хто, як і ми, кинулись під стіл, зараз обережно висовували голови, дещо збентежені, що не змогли поводитися як герої. Оладки Джеррі, упереміж із уламками фарфору, були розкидані по підлозі. Кленовий сироп витікав із горщика, що валявся між перекинутими стільцями. За "Вікнами у світ" більше нічого не було видно: густа чорна

завіса закривала всю панораму. Упала ніч, Нью-Йорк зник, а землю тіпало. Можу вас запевнити, що у всіх нас тієї миті була лише одна думка, і дуже точно її висловив шеф-кухар:

— We've got to get the hell out of here.1

Зрештою, тоді я був би радий стати героєм тих придуркуватих фільмів-катастроф. Бо більшість з них мають happy end.

1 Треба якнайшвидше звалювати звідси, під три чорти! (Англ.)

А ось іще кілька варіантів назв для ресторану Всесвітнього торговельного центру:

— "Windows on the Planes"

— "Windows on the Crash"

— "Windows on the Smoke"

— "Bröken Windows"1

Пробачте мені цей чорний гумор: це недолугий захисток від жорстокості.

"Нью-Йорк тайме" зібрала кілька свідчень про ту мить у Windows on the World. На двох аматорських відеозаписах можна побачити, як дуже густий дим із надзвичайною швидкістю заповнює верхні поверхи. Як не дивно, ресторан задимлений значно більше, ніж поверхи безпосередньо понад місцем вибуху, тому що дим густішає на висоті кількох десятків

метрів. Записані також уривки з телефонної розмови між Раджешем Мірпурі та його босом Пітером Лі із Data Synapse. Мірпурі кашляє і каже, що в радіусі п'яти метрів нічого не видно. Становище швидко погіршується. У Cantor Fitzgerald (104-й поверх) вогонь перекрив вихід до сходів. Службовці рятуються в офісах північного крила будівлі, у одній тільки "Conference Room" близько п'ятдесяти чоловік.

1 "Вікна на літаки", "Вікна на катастрофу", "Вікна на дим", "Розбиті вікна" (англ.).

Тієї миті багато хто ще вважає, що стався нещасний випадок. Докази свідчать про те, що після удару літака більшість людей у вежі залишалися живими аж до повного обвалу будівлі о 10 год. 28 хв. Вони страждали 102 хвилини — саме стільки в середньому триває голлівудська стрічка.

Уривок із "Навпаки" Гюїсманса:

"Велика американська каторга перенеслася до нашого континенту; зрештою, кінця-краю не було хамству банкірів та парвеню. Воно сяяло, наче сонце, і місто простягалось долілиць, схилялося перед ним та виспівувало сороміцькі псалми перед негідними вівтарями банків!

— Ет, провалися ж ти під землю, суспільство! Умри, старий світе! — вигукнув Дез Ессент, обурений картиною, яку він сам собі змалював..."

Я так і знав! У злочині насправді винний ніякий не Усама бен Ладен, а цей мерзотник Дез Ессент. Я давно помітив, що цей чепурун-декадент якийсь підозрілий. Знаходячи особливу естетику в нігілізмі, розбещені дітки сприяють масовій різанині. Відтепер у всіх ексцентричних хлопців, які з дебільною

посмішкою сповідують ненависть, манишки заляпані кров'ю. Жодна пральня не зможе вивести плями гемоглобіну з їхніх вишуканих жилетів. У дендизмі немає нічого людського; у цих екстравагантних чуваків кишка тонка, щоб виділитися не словом, а ділом, вони воліють убивати інших, а не самих себе. Вони убивають тих, хто погано вдягається. Дез Ессент своїми білими рученятами вбиває тих, чия єдина провина — пересічність. Його снобістське презирство — вогнемет. Як я можу спокутувати провину за вбивство бабці із Флориди на сторінці 201 свого попереднього роману? Тобі здається, наче ти пальцем вказуєш на мимовільних винуватців — анонімні та безособові пенсійні фонди, віртуальні структури. Але врешті-решт голосять, волають по допомогу, благають про помилування та стікають кров'ю живі люди. Кінець світу — це коли сатира стає реальністю, метафори справджуються, а карикатуристи почуваються винними.

Перший інстинкт — кинутись до мобільного. Але саме тому, що це перший інстинкт, так роблять усі й одразу, а отже, мережа перевантажується. Я несамовито тисну на зелену кнопку виклику і продовжую запевняти дітей, що ця задушлива темрява насправді веселе свято.

— Ось побачите: незабаром вони надішлють підставну рятівну команду, буде суперово! Круто вони зробили цю чорну хмару, еге ж? Мов справжня.

Коханці-брокери дивляться на мене із жалем.

— Fuck! — каже блондинка у Ralph Louren. — Тікаймо з цієї смердючої лазні.

Брюнет підвівся і попрямував у бік ліфтів, тягнучи коханку за руку. Я йду слідом, тримаючи за руки синів. Але ліфти "out of огсіег"1. За стійкою ридає розпорядниця:

— Мене не вчили, як слід поводитись у таких ситуаціях... Треба евакуюватись сходами. Йдіть за мною...

Більшість відвідувачів Windows on the World вирішили не чекати на неї. Вони гуртуються на задимленому сходовому майданчику. Вони кашляють безупинно, підхоплюючи бухикання одне одного. Чорношкірого охоронця знудило в урну. Він уже спробував спуститись на чотири поверхи.

— Я тільки-но звідти, там нічим дихати, не спускайтеся туди, там усе палає!

1 Не працюють (англ.).

Тим не менш усі спускаються. Панує повний хаос: аварія знищила всі системи зв'язку із зовнішнім світом. Я обертаюсь до Джеррі та Девіда, які уже починають пхикати.

— Гаразд, діти, якщо ми хочемо перемогти в цій грі, то ніяк не можна показувати, наче ми здаємось. Тож, будь ласка, ніякої паніки, інакше нас дискваліфікують. Ви підете за татком, і ми спробуємо спуститись. Ви колись грали в рольові ігри типу "В'язниці й дракони"1? Переможцями стають ті, хто найвправніше обдурить супротивника. Якщо показати бодай найменші ознаки страху — все, гра програна, got it2?

Брати чемно кивають головою.

Я виявив, що забув описати себе. Колись я був дуже вродливим, потім просто вродливим, потім непогано виглядав,

а зараз я виглядаю посередньо. Я багато читаю, підкреслюючи речення, що мені особливо подобаються (як роблять усі самоучки) (найосвіченіші люди — це, здебільшого, самоучки: усе життя вони готуються до екзамену, якого ніколи не складатимуть). У свої кращі дні я схожий на актора Білла Пуллмана (президент Сполучених Штатів у "Дні Незалежності"). У кепські дні — скоріше на Робіна Вільямса, якщо тільки він погодиться на роль техаського агента з нерухомості із незграбною ходою, початковою стадією плішини та гусячими лапками в куточках очей (yeah, зловживання сонцем). За кілька років я стану гідним кандидатом у конкурсі двійників Джорджа Буша-молодшого. Тобто якщо лишуся живим після цієї колотнечі.

Джеррі — мій старший син, тому він такий серйозний. Старші діти першими нариваються на неприємності, першими потрапляють у халепу. Він мені нагадує мою матір. Мені подобається, що він сприймає все буквально. Я можу змусити його повірити в будь-які

1 "Donjons and Dragons" — культова гра, яка була страшенно популярна у 1980-х роках у Північній Америці.

2 Зрозуміло? (Англ.)

нісенітниці. Він ведеться на все, а потім гнівається, що я йому збрехав. Прямий, щирий, сміливий: Джеррі належить до того типу чоловіків, до якого мав би належати і я. Іноді мені здається, що він ненавидить мене. Мабуть, я його розчаровую. Тим гірше: така вже доля батьків — розчаровувати синів. Навіть у Люка Скайвокера батько — Дарт Вейдор!1 Джеррі точно такий, яким я був у його віці: свято вірить у порядок речей, завжди піклується, щоб усе було як належить. Пізніше він втратить свої життєві ілюзії. Цього я йому не бажаю. Сподіваюсь, він назавжди збереже свій відвертий погляд синіх

очей. Джеррі, ти потрібен мені. Колись діти брали приклад із батьків. Сьогодні все навпаки.

Девід, звісно, як і належить молодшому на два роки брату, завжди в усьому сумнівається: у своєму білому волоссі з чубчиком, у необхідності ходити до школи, в існуванні Діда Мороза та "Нашоп Вго-thers"2. Він майже ніколи нічого не говорить,хіба що аби подратувати брата. Спочатку ми з Мері побоювались, що він не зовсім нормальний: ніколи в житті він не плакав, навіть коли народився. Він нічого не каже, не вимагає, просто промовисто мовчить; гадаю, думає він від цього не менше. Усе своє життя він тільки те й робить, що грає у відео-ігри, і часто-густо виграє. Його улюблене заняття — глузувати із Джеррі, але я точно знаю, що він віддасть за нього життя. Що ж бо він робитиме без брательника? Мабуть, казна-що, як я з того часу, як поїхав від старшої сестри. Девід гризе нігті, а коли на руках уже гризти нема чого, то він береться за нігті на ногах. Росли б у нього нігті ще десь — на носі, на ліктях або колінах, — він з'їв би і їх теж, не сумнівайтесь. Усе це він робить мовчки. Дитина, що ніколи не плаче, —

1 Герої фільму "Зоряні війни". Дарт Вейдор — уособлення зла, Люк Скайво-кер — головний герой-молодець. У кінці з'ясовується, що затяті вороги — батько і син.

2 Популярна в 1990-х роках група, учасниками якої були три брати Хенсони. Унікальність проекту полягає в тому, що зірковими поп-музикантами стали діти від 6 до 12 років.

ідеальна дитина, я не нарікаю, але часом це є тривожним сигналом. Мені подобається, як він чеше голову — нібито напружено думає. Мені сорок три роки, нещодавно я почав наслідувати його. Я вже про це говорив: батьки наслідують своїх дітей, і це добре. Чи знаєте ви кращий засіб проти старіння? Девід — пустун, буркун, кволий, блідий,

недовірливий та відлюдний. Він нагадує мого батька. А, то, мабуть, це він і є! Джеррі — моя мати, а Девід — мій батько!

— МАМО! ТАТУ! ХОДІТЬ ДО МЕНЕ!

— Ти ба, Девіде, отакої, — розгублено каже Джеррі, — старий з глузду з'їхав.

Девід глянув на мене, насупивши брови, але, як завжди, нічого не сказав. Ми тільки-но дійшли до 105-го поверху.

З Ф. Беґбеде

65

Чого не знають вони, але що сьогодні вже знаю я (і це робить мене ні в якому разі не вище, а тільки живіше за них), так це те, що "боїнг" знищив усі виходи: сходи заблоковані, ліфти розплавились; Картью з синами застрягли в духовці.

Підпис: Пан Всезнайка. (Англійською: "Mister Know-it-all").

Вежа "Монпарнас" була відкрита в 1974 році, майже водночас із Всесвітнім торговельним центром. Загальна площа — 10,5 гектарів. По 2011 м2 на поверх. 103 000 м2 офісних приміщень, 30 000 м2 магазинів, 16 000 м2 архівів та резервних фондів, 100 000 м2 місць загального вжитку, 21 000 м2 спеціальних приміщень, паркінг на 1850 машин. Завширшки: 32 метри. 25 ліфтів та 7200 вікон. Вага: 120 000 тонн. Фундамент: 56 зміцнених паль на глибині 70 метрів від рівня, де розходяться чотири гілки метро.

Ось чому о 8.50 ця вежа навіює на мене страх. Запевняю вас, після Одинадцятого вересня я по-іншому дивлюсь на вежу

"Монпарнас": як на залітний космічний корабель, як на ракету, що готова до старту. Остання незбита кегля в партії в боулінг. Чи знаєте ви, що, коли замислювався проект "Мен-Монпарнас", Помпіду хотів звести дві однакові вежі? Це питання довго обговорювалось, та, врешті-решт, він передумав.

У ліцеї Монтеня моїм ворогом була дисципліна, виховання, яке вважалося колективістським, нескінченно нудотні лекції, похму-

рість капіталістичної демократії. Непокора була більш романтичною. У мене викликали захоплення подвиги "Аксьон Діректе"1, за якими я стежив по телебаченню. От вони були вільними, підривали бомби, викрадали пузатих експлуататорів. Наталі Меніґон була сексуальнішою за Аліс Соньє-Сеїте2. У нашому класі найвищим шиком вважалося намотувати на шию палестинську хустку, а я ходив у Burberry 5; а ти кажеш — бунтівник. Тероризм був ґламурніший за контрольну з історії наступної п'ятниці. Я мав би утекти, піти в підпілля, але в занедбаних підвалах топили не так добре, як у квартирі моєї матері. У ліцеї Людовіка Великого я один за одним поглинав революційні маніфести, продовжуючи, тим не менш, відвідувати заняття. Так я у будь-якому випадку був на коні: мене не віддубасить поліція, я не проведу решту життя в місцях позбавлення волі, але зможу цитувати Рауля Ванейгема і здаватимусь крутим. Я був таким же бунтівником, як Canada Dry3 — алкоголем: бунтарського кольору, бунтарського вигляду, але не бунтар. Якось один американський журналіст вигадав пестливе скорочення для Богемних Буржуа: він охрестив їх "бобу". А я був "бабу" — Багатим Бунтівником.

1 Французький терористичний марксистсько-ленінський рух, створений у 1979 році Жан-Марком Руйаном. У вересні 1980 року Руйан та його подруга Наталі Меніґон були заарештовані. У 1981 році вони підпадають під президентську

амністію Франсуа Міттерана, але в 1982 році організація була остаточно заборонена та розпущена. Після цього її активісти створили дві нові міжнародні терористичні організації (фр. — "пряма дія").

2 Аліс Соньє-Сеїте — у 1978—1981 рр. — міністр вищої освіти Франції.

3 Марка безалкогольних напоїв.

Пощастило (якщо тут доречне слово зі "щастям" у корені): на 105-му поверсі мобіла ловить сигнал. Дзвоню Мері.

— Hello?

— Мері? Це Картью. Вибач, кашель душить, але з малими все гаразд, намагаємось вилізти звідси.

— Картью? Чому ти говориш пошепки? Звідки ти телефонуєш?

— Тут сталася якась катастрофа, але я переконую хлопців, що це такий атракціон. Увімкни телевізор, сама все швидко зрозумієш.

Тиша, звук кроків, чую, як включився телевізор, потім пронизливий крик: "Oh Lord, tell me this is not happening))1.

— Картью, тільки не кажи, що ви там нагорі!

— Чорт, ти ж сама сказала мені розбудити їх рано-вранці, щоб не відвикали від шкільного режиму! Присягаюся, я б волів зараз бути десь в іншому місці. Я бачив його, Мері, я БАЧИВ, як цей негід-ник-літак урізається в будівлю прямо під нами! Стає спекотно, дим повсюди, але з хлопцями все о'кей, не клади слухавку, Джеррі хоче поговорити з тобою.

— Мам?

— Любий, як ти? Ти не поранений? Пильнуй за братиком, добре?

— Мамусю, мені не подобається цей атракціон, а ще тут страшенно смердить, даю Дейва.

1 О Боже, скажи мені, що це неправда (англ.).

— Девіде?

— ...Кх-кх! (кашляє). Мамо, а Джеррі не дає мені фотоапарат!

— Добре, Мері, це знову Картью. Спробуй дізнатись, чи відправили вже рятувальників, бо у нас тут немає зв'язку з адміністрацією. Блядь, тут взагалі немає плану евакуації! Передзвони мені, бувай.

Ми все ще на сходовому майданчику, освітленому неоном, у натовпі, що покірно спускається, наче стадо баранів, яких ведуть на бойню. Солженіцин порівнював в'язнів ГУЛАГу з ягнятами. М-е-е-е. Що за дурість була привести сюди хлопців, на біса воно здалося — і їм, і мені. Ці одвічні обов'язки, якими ми самі себе обтяжуємо, думаючи, що робимо добро... Це нам усім покарання за те, що не лишились повалятися довше в

ліжку. Подивіться-но на них: попрокидалися — ще й на світ не займалося, поначіпляли краватки, поголилися, working girls повиливали на себе літри парфумів, теж мені, старанні читачі Wall Street Journal... Ліпше валялись би собі в ліжках.

— Діти, все гаразд? Добре затуляйте серветкою носа та рота. І не торкайтесь поруччя, воно гаряче.

Наше стадо поволі більшає, на кожному поверсі до нас приєднується нова партія приголомшених сірих чоловічих та рожевих дамських костюмів. Ми перестрибуємо через уламки підвісної стелі, що затуляють прохід. Задушлива спека. Іноді хтось підтримує сусіда або плаче, але більшість мовчить, кашляє, сподівається.

Мої батьки познайомились на бакському узбережжі, але невдовзі поїхали на навчання до Америки. Сьогодні ми вже не пам'ятаємо, наскільки університети Сполучених Штатів, зокрема business schools, вабили блискучих французьких випускників. Отже, мій батько вирушив до Гарварда отримувати диплом з MBA (як пізніше Джордж В. Буш), моя мати поїхала з ним і, користуючись нагодою, отримала диплом магістра з історії в Маунт-Холіок. Америка 50-х — така ж, як на чорно-білих кінохроніках. Заразила своєю мрією решту західного світу. Довжелезні "кадилаки" з плавниками, величезні порції морозива, відерця поп-корну в кінотеатрах, повторне обрання Ейзенхауе-ра: магічні символи ідеального щастя. То була Америка, яка справджувала сподівання, земля обітована, описана засмаглим красунчиком Філіппом Лабро. У ті часи невдоволення було ще маргінальним явищем. Ніхто не вважав гамбургери з "Макдональдса" фашистськими. Батько сміявся із жартів Боба Хоупа по ящику. Вони ходили грати в боулінг. Буржуазна молодь вигадувала глобалізацію. Вона вірила в Америку, як у реальне втілення сучасності, ефективності, свободи. Десять років по тому це покоління

проголосувало за Жіскара, бо він був молодий, як Дж. Ф. К. та ЖЖСШ.1 Блискучі стрибунці,

1 Жіскар — Валері-Жіскар д'Естен, Президент Франції (1974—1981); Дж. Ф. К. — Джон Фіцджеральд Кеннеді, президент США (1961—1963); ЖЖСШ — Жан-Жак Серван-Шребер, французький політичний діяч, журналіст та есеїст, з 1971 по 1979 — президент Французької радикальної партії.

яким нема на що нарікати. Нарешті, можна було позбавитись від тягаря європейського виховання. Йти навпростець. Бути відвертим. Прямувати до мети. Перше запитання, яке ви почуєте у Сполучених Штатах: "Where are you from?"1, тому що всі там звідкись приїхали. Потім вам скажуть "Nice to meet уои!"2,тому що в Америці люблять знайомитись з новими людьми. Якщо у Штатах вас запросили в гості, ви маєте право, не питаючи дозволу господині, залізти в холодильник і взяти собі чогось смачненького. З тих часів лишилися деякі вислови, які мені часто доводилося чути вдома: "put your money where you mouth is", "big is beautiful", "back-seat driver" (мій улюблений, з яким мама відправляла нас на заднє сидіння машини, коли ми її діставали), "take it easy", "relax", "give me a break", "youre overreacting", "for God's sake"3. Капіталістична утопія так само безглузда, як і комуністична, тільки насилля в ній ретельно приховується. Капіталізм виграв "холодну" війну завдяки своєму іміджу: звісно, в Америці теж деякі люди пухли з голоду, так само як і в Росії, але в американців це був вільний вибір.

Це було задовго до 68-го: "Бітли" ще носили короткі зачіски. Пам'ятаю, батьки весь час повторювали, що Америка принаймні на десять років випереджає Францію. Навіть Французька революція відбулася років за десять після їхньої! Якщо бажаєш знати, що на нас чекає в майбутньому, стрижи очима цю ідилічну країну. Мій батько читав Herald Tribune, Time,

Newsweek, а в шухлядці приховував Playboy. Ще не було CNN, але Time Magazine зі своєю фірмовою обкладинкою в червоній рамці був наче CNN, надрукований у чотирьох кольорах. Моя мати отримала ґрант на подорож Сполученими Штатами

1 Ви звідки? (Англ.).

2 Радий познайомитися! (Англ.)

3 "Сказав — плати", "хорошої людини має бути багато", "водій без керма", "не переймайся", "перепочинь", "дай-но мені спокій", "не бери до серця", "заради Бога" (англ.).

на автобусі Greyhound. Вона розповідала мені про морський вітер, про пригоди на хай-веї, про мотелі, "б'юїки", кінотеатри просто неба для автомобілістів, драґстори, кабаки із купе, як у поїзді, радіостанції, всі назви яких починались на W. Увесь світ споглядав за Америкою із заздрістю, бо майбутньому завжди заздриш. У травні 68-го вітер повіяв не зі Сходу: ми багато просторікували про Троцького та Енгельса, але найбільший вплив на нас мав якраз Захід. Я переконаний, що Травень 68-го відбувся не стільки через СРСР, скільки через США. Найбільшим бажанням було рознести вщент застарілі буржуазні умовності. Травень 68-го не був заколотом проти капіталізму, він, навпаки, заклав підвалини суспільства споживання. Головна відмінність між нами та нашими батьками полягає в тому, що вони виступали за глобалізацію! Протягом наступного десятиріччя я зростав у прихильному затінку зоряного прапора, що майорів на Місяці, та афіш "Snoopy" Чарлза Шульца. Фільми за океаном виходили раніше, ніж у нас, батько завжди привозив із відряджень трофеї: іграшки з Muppefs Show, сувенірних персонажів "Зоряних війн", мазню Слай-ма, ляльку "І-Ті, Інопланетянин"... Саме тоді, в роки мого забутого дитинства, Американське Видовище спокусило решту світу.

Сподіваюсь, що Америка все ще на десять років випереджає нас: це означає, що вежа "Монпарнас" має ще десять років життя.

Зі 104-го поверху крізь чорний дим я можу роздивитися юрбу, що біжить у напрямку моря. Людська хвиля сунеться з веж. Чого ж вони зволікають із евакуацією? На що чекають? Лишили нас без інструкцій. Ми на сходах, на рівні Cantor Fitzgerald, дим стає просто нестерпним, отруйним, тужавим, глейким та чорним, мов нафта (втім, це вона і є). Дим та спека змушують нас повернутися назад. Пара трейдерів падають до рук своїх колег, з яких піт струмками ллється. Увесь поверх затоплений: протипожежна система ливцем ллє. Душ для всіх і кожного. Сходами тече вода; Девід бавиться, стрибаючи в потоці і роблячи "хлюп-хлюп".

— Обережно! Підковзнешся і зламаєш собі шию! Джеррі тримає його за руку.

— О'кей, це була пастка, не треба було спускатись. Джеррі, що як нам знову піднятися? Цей атракціон — якась смуга перепон.

— Ммгхпфгммз.

Я не зовсім розумію, що він каже через свою почорнілу серветку. Але на знак згоди він киває головою. Отже, ми повертаємось. Джеррі — мій улюбленчик у непарні дні, Девід — у парні. Відповідно, сьогодні я прихильніший до Джеррі, ще б пак: він бо вірить мені на слово, що все це жарт, гра, оптичний обман; а ось Девід мовчить, але все розуміє. На зворотному шляху нам зустрічається все більше й більше переляканих облич; якийсь чоловік перед нами вибухає нервовим сміхом, розмахуючи непрацюючим шлангом (певно, літак перерізав

деякі системи каналізації). Напруга росте, треба бути вкрай обачним. Я заслуговую на "Оска-ра"! У кожній долоні по дитячій руці — я граю роль відважного батька.

— Думаю, це класна ідея — влаштувати репетицію, максимально наближену до реальної ситуації, тож тепер люди будуть підготовлені до справжньої пожежі. Це відмінний метод інформування. Бачите, ця пастка навчила нас, що в разі пожежі треба не спускатись, а ще вище підійматись. Дуже повчальна гра.

І тут раптом заговорив Девід, не відриваючи очей від водних потоків на сходах.

— Тату, пам'ятаєш, коли ми ходили на родео в Далласі, то там ковбой упав з бика й поранився?

— Е-е-е, так, так...

— Так от, ти казав, що з ним нічого не сталося, що його падіння було спеціально сплановане, прораховане, і то був професійний каскадер... Але наступного дня по телебаченню показали того ковбоя у візку, а в газеті написали, що його паранізувало.

— Паралізувало, Дейве, треба казати "його паралізувало".

— Ну то так і є: ковбоя паратізувало.

Краще б Девід не розтуляв рота. Джеррі поворушив мозком; то був не заколот, то вже була ціла революція.

— Тату, не треба переконувати нас, що все підстроєне. Let s face it: this time its for real1.

Девіде, Джеррі, хлопчики мої, як швидко ви виросли.

— О'кей, о'кей, хлопці, мабуть, я помилився, мабуть, це не гра, не наполягаю, але все одно, думаю, нам варто спокійно піднятися назад, незабаром прибудуть рятувальники, so keep cool2.

Я говорив це, підвівши очі до неба, аби вони подумали, що я анітрішечки не вірю у свої слова. І голосно пробурчав, удаючи, ніби розмовляю сам із собою:

1 Подивимось правді у вічі: цього разу все насправді (англ.).

2 Тож зберігайте спокій (англ.).

— Я сам в усьому винний, якщо навіть хлопці вважають, що це все не маскарад, а по-справжньому, то інші учасники, певно, взагалі мене мають за бовдура... Що ж, тим гірше!

Девід, хлопчику мій. Tough guy1. Справжній техасець, далебі, а я лише старий дурисвіт. Ми знову повернулись на 105-й поверх. Стадо тупцює у клітках із нещодавно пофарбованими в лимонно-жовтий колір стінами. Перелякані обличчя вагаються: йти нагору чи вниз. Ціна питання: померти швидко чи померти повільно? Непокоїть те, що на нижніх поверхах заволали сирени: вони уціліли й ладні оглушити нас. Пекельний гуркіт, спека підсилюється щосекунди. Раптом, після тридцяти спроб, телефон, нарешті, спрацював: набираю Кен-дес. Вона, певно, спить, тож залишаю повідомлення на автовідпо-відачі.

— Знаю, ти мені не повіриш, але я кохаю тебе. Коли прокинешся — зрозумієш, чому в мене такий романтичний настрій цього ранку.

Я продовжую говорити пошепки, щоб діти не чули:

— It doesn't look good, babe. Яким я був ідіотом. Якщо вдасться вийти звідси живим, я одружуся з тобою. Закінчую, бо мені треба дихати за нас трьох. Love, Картью.

1 Крутий хлопець (англ.).

П'ятнадцять років тому я теж ходив на екскурсію до Всесвітнього торговельного центру, але не вранці й не на сніданок. Це було у 1986 році, пізнього липневого дня. Вогники Торговельного центру були для мене вечірньою зорею. Мені було двадцять, я проходив стажування в аналітичному відділі нью-йоркського філіалу Credit Lyonnais (Волл-стрит, 95). Моєю головною справою було мирно спати в офісі, так, щоб цього не помітив Філіпп Сувірон — шеф філіалу та приятель мого батька. У той час Windows on the World після опівночі перетворювався на лігво вкрай мерзотних осіб, причому цього разу під дійсно зухвалою назвою: "The Greatest Bar On Earth". "Кращий бар на Землі" щосереди влаштовував тематичні вечірки: латінос, бітбокс, електрик-буґі з ді-джеями та цілою фауною огидних маленьких недоумків типу мене, але ж годі, це було після робочого дня, коли сам ресторан уже був закритий, але dress-code все ще вимагав піджака. Я пригадую червоний бар у формі підкови та сповнених презирства барменів. Утім, той, що посередині, явно мені симпатизував, адже одного разу я мимоволі лишив йому непогані чайові (сплутав двадцятидоларову купюру з п'ятидоларовою). Він наливав мені подвійний Jack Daniel's із льодом до країв та двома короткими соломинками, котрі я б залюбки використав із зовсім іншою метою, якби-то мав "стаф". Столики Greatest Bar

On Earth розташовувалися на кількох рівнях, сходами, так само як і в Ciel de Paris, і з тією ж метою: щоб кожен відвідувач міг насолодитися гігантською, приголомшливою, "spectaculan> панорамою, яка, на жаль, була поділена на частини, адже високі скляні прорізи розмежовувалися на ланки, кожна завширшки в один метр. Ці вежі, народжені маренням одного японця (Ямасакі), який дуже наполягав, щоб зовнішні колони завширшки були б із плече людини, усередині нагадували гігантську в'язницю. Підступний японець: вертикальні сталеві опори, що пронизували обидві вежі знизу догори, загороджували мені панораму, наче залізні ґрати в'язниці (утім, тільки ці металеві паралельні веретена і лишилися цілими після зруйнування веж — їх знайшли потім у Ground Zero, подібно до іржавих ґрат, що стирчать у розвалинах замку XIII століття після кривавої битви, або до стрілок склепіння готичного собору, спаленого варварами).

Тим не менш, я пив бурбон за бурбоном, рівномірно гойдаючись та схиляючись над порожнечею. Я бухав серед миготіння гелікоптерів, що кружляли навколо місця, якого уже не існує. Невже це я — той парубок, що козиряв на цій верхівці п'ятнадцять років тому? Ми витанцьовували під "Into the groove" Мадонни, оточені вікнами. Я проливав віскі на сукні відгодованих дівчат з Ріверсайд-Драйв, що зневажали "bridge-and-tunnel crowd" (так вони називали "приміських", яким треба було минути кілька мостів та тунелів, щоб дістатися до Манхеттена). Я мріяв про долю Дональда Трам-па, Майка Мілкена та Ніка Лісона, які у всіх перед очима смітили баблом. Непогано я тусував у Windows of the World; але минуле вмирає, іноді не лишаючи доказів, що те, чого зараз немає, дійсно колись існувало.

Того вечора, коли я піднявся туди, небо над Нью-Йорком було вкрите хмарами, але вежа простромлювала їх. Greatest Bar On Earth плавав над ватно-туманним морем. Праворуч

крутелики споглядали за морськими відображеннями вогнів Брукліна, ліворуч не було видно нічого, окрім цієї білої вологої ковдри, якою можна вдосталь намилуватися з ілюмінатора літака. Всесвітній торговельний центр був смугастим: уявіть дві колони Бурена, тільки заввишки 410 метрів. Ді-джей напустив диму, біла крижана хмара повільно розпливалася по танцполу. Ми гарцювали на замороженому летючому килимі.

Ми з моїм тодішнім партнером по гультяйству, Албаном де Клер-мон-Тоннерром, були в ударі: він підчепив кралю на ім'я Лі у "single-Ьаг" — одному з тих горезвісних "барів для одинаків" на Другій авеню, що надто розпалюють французів. Він уламав її на секс утрьох, але щось вона не поспішала на наше побачення.

— У-у, йолопе! Вона ж тебе підманула!

Албан похнюпив носа, так само як і я: досвід сексу утрьох зазнавав невдачі, так і не почавшись. Кілька Jack Daniel's по тому я побачив, як вони цілуються біля вікна, що згодом буде винесене. Вони лизали обличчя одне одного, а я скористався нагодою і попестив груди Лі, які одразу затвердішали під фіолетовою сукнею. Вона різко обернулася, і що вона побачила? Зеленого довгаля, що потопав у своєму надто широкому картатому костюмі "а-ля принц-галльський", кволу, хирляву, бліду та прищаву потвору з довгою масною кучмою волосся, збоченця із колючим підборіддям, спокусливого не більше за відразливого туберкульозника. Тоді якраз лютували перші серійні вбивці, і я чимало на них скидався. Я нагадував мерця в цьому мертвому вже ресторані.

— Who's that guy? Are you crazy? Get your fucking hands off me!1 Тоді вже зі збентеженого вигляду Албана стало зрозумілим, що

план "утрьох" не проконав і перетворився на план "удвох". Начхати, брюнетка була аж ніяк не красуня, а швидше товстуля, яка так багато працює, що навіть не має часу на серйозні стосунки; тому вона й вештається "сінгл-барами", прекрасно розуміючи, що зустріти тут вона може хіба що схиблених на сексі товкачів, типу нас. І ось знову я тримаю свічку другові, й знову геть п'яний повернуся додому в жовтому таксі з гаїтянином-вуду за кермом. І я вийшов на танцпол, якого сьогодні вже немає. Мабуть, я мав пригнічений

1 Що то за хлопець? Ти що, з глузду з'їхав? Забери від мене свої паскудні руки! (Англ.)

вигляд; насправді ж мене паралізувала сором'язливість. Дівки-по-тіпахи терлися між сорочками Brooks Brothers трейдерів-мільйоне-рів. Був у мене ще один приятель-плейбой, на ім'я Бернар-Луї: усі дівчата називали його Белу. Белу-тут, Белу-там. Я вирішив триматися ближче до нього. Відсутність кохання дуже втомлює: треба весь час когось зваблювати за умов жорсткої конкуренції. Що за лиха доля — так сильно потребувати бути коханим. Думаю, саме в той момент я вирішив стати знаменитим.

Дим роз'їдає очі дітям.

— Затуляйте серветкою й очі теж. Ніс, рот, очі... Усе обличчя має бути закритим, do you read me1?

Із серветками на головах, Джеррі та Девід скидалися на привидів із мультика про Каспера, а блакитне небо Армагеддона посилало перші сльози на наші щоки. Дякувати Богові, серветки не дали моїм дітям побачити людські смолоскипи на 106-му поверсі: два палаючих тіла перед дверима ліфта, їх червоно-брунатну шкіру, очі без повік,

спопеліле волосся, пошматовані та вкриті пухирями обличчя, що прилипли до розплавленого лінолеуму. Було видно, що вони й досі живі — животи ледь помітно ворушилися. Усе решта було непорушне, мов статуя. Я нічого не сказав дітям, а вони нічого не бачили, хоча, думаю, відчули запах смаженої баранини.

Треба опанувати себе. Дедалі стає все важче виконувати таку просту дію — дихати. Певно, через нестерпний сморід. Важкий дим приносив чад розплавленої гуми, горілої пластмаси, обпаленої плоті. Лякає солодкий й нудотний запах керосину, порох із останків та попіл від людського м'яса. Суміш токсичної хмари, щкого дизельного пального, крематорію — ви могли відчути такий запах, проїжджаючи повз якийсь завод, і тоді ви тікаєте світ за очі, прискорюючи швидкість та затамувавши подих. Якщо смерть має запах, то, певно, саме

1 Ви мене зрозуміли? (Англ.)

такий. Обвалена стеля заважала нам повернутись до "Windows". Довелося вдесятьох піднімати бетонну плиту. Нарешті ми продерлися і знову опинилися на даху міста, серед хмар.

На 107-му поверсі офіціантка та два брати, що кряжилися на кухні, столом розбили скло. (Підказка: щоб вибити величезне вікно, не користуйтесь ані кріслом, ані комп'ютером-"макінтошем". Краще за все підходить ніжка відлитого круглого столика, якою можна скористатись як тараном.) Ось вони висунулися з вікон на висоті 400 метрів від землі й розмахують білими скатертинами. Дим такий темний і густий, наче промоклий у мастилі папір. І все-таки крізь деякі отвори я можу бачити те, що відбувається на вулиці. Більш за все мене заворожують білі аркуші А4, що літають у небесній блакиті: архівні файли, ксерокопії, невідкладні досьє, лістинги

на фірмових бланках холдингів, рекомендаційні листи, конфіденційні документи, порт-фоліо, чотирикольорові роздруківки із лазерних принтерів, конверти, крафт-пакети, етикетки, кіпи скріплених контрактів, пластикові палітурки, різнобарвні стікери для нотаток, рахунки в чотирьох примірниках під копірку, таблиці та діаграми балансів — усе це крутови-р'я писанини, паперовий чорторий, уся наша нібито вельмиважлива суєта. Тисячі літаючих аркушів нагадують мені дощі з паперового конфеті, що їх так полюбляють влаштовувати мешканці Нью-Йорка під час "tickertape parades" на Бродвеї. Але що сьогодні святкуємо ми?

Книга Буття, XI, 4:

"І мовили вони: збудуємо собі місто та вежу, височиною до небес; та зробимо собі ім'я".

Ми всі точно знаємо, де ми були 11 вересня 2001 року. Особисто я давав інтерв'ю для передачі "Culture Pub" у підвалі видавництва Grasset, де розташовані його архіви, й о 14.56 за французьким часом ведучому Тома Ерве по мобільнику повідомили, що тільки-но літак урізався в одну з веж Всесвітнього торговельного центру. Спершу ми подумали, що йдеться про маленький туристичний літак і продовжили бесіду. Ми говорили про маркетинг у культурі. Як видати книгу? Чи треба підкорятися правилам гри та до якої міри? Чи є телебачення, реклама та "розкрутка" ворогами мистецтва? Чи обов'язково текст суперечить зображенню? У той час я тільки-но погодився вести щотижневу літературну програму на одному з кабельних каналів. Я намагався виправдати своє суперечливе поєднання ролей пись-менника-критика-телеведучого:

— Роль книг полягає в тому, щоб описати все те, чого не можна побачити по телебаченню... Література зараз під

загрозою, треба битися, щоб відстояти її, це справжня війна... Усе менше й менше стає людей, що люблять читати та писати, тож вони мусять використовувати всі доступні засоби в боротьбі за книгу... Уживати всю зброю, якою вони володіють...

коли раптом прийшов хтось із видавництва й повідомив нам, що другий літак урізався в іншу вежу Всесвітнього торговельного центру. Мої літературно-войовничі просторікування набували сміховинного звучання. Пам'ятаю, я голосно вимовив доволі просте (хоча й дещо евклідове) математичне рівняння:

1 літак = 1 катастрофа,

2 літаки = 0 катастроф.

Ми з Тома дотримувалися однієї думки, що мій бій-в-прайм-тайм-заради-збереження-письменницького-мистецтва-проти-за-силля-засобів-масової-інформації може почекати. Ми піднялися нагору, до офісу Клод Далла Торре — однієї з прес-аташе видавництва, єдиної, у якої працював телевізор. TF-1 ретранслював канал ICI, який ретранслював CNN: на екрані другий літак прямував до ще цілої вежі, а інша будівля нагадувала олімпійський факел або торнадо на афіші фільму "Смерч". Молоді ведучі новин, здавалося, не вірили очам своїм. Вони майже ніяк не коментували відеокатастрофи, що йшла в ефірі, боячись ляпнути якусь дурницю, яка потім ще тридцять років входитиме до збірок найде-більніших та найкумедніших висловлювань. За хвилину в офісі Клод зібрався натовп: у видавництві Grasset раді скористатися будь-яким приводом, аби тільки не працювати. Кожний по-своєму реагує на подію.

Нарцис: — Отакої! А я був там, на самісінькій верхівці, ще якийсь місяць тому!

Статистик: — Боже-світе, скільки ж там людей всередині? Мабуть, тисяч із двадцять загинуло.

Зацькований: — Ну от, тепер кілька місяців до моєї іноземної фізіономії на кожному кроці чіплятимуться менти.

Занепокоєний: — Треба хутко телефонувати всім друзям в Америку, дізнатися, що там з ними.

Лаконічний: — Ото таке, це вже не смішно.

Маркетолог: — Це ж прекрасно для рейтингу, слід негайно викупляти рекламний час на LCI!

Вояка: — Матері його ковінька, це ж Третя світова війна!

Охоронник: — Треба в кожний літак садити фараонів і забронювати кабіни пілотів.

Нострадамус: — Тож-бо й воно, я про це вже давно казав і навіть писав.

Медійник: — О-ла-ла, треба негайно зробити коментар для Europe 1.

Обмежений антиамериканець: — Ось що буває з тими, хто намагається вишикувати весь світ.

Фаталіст: — Рано чи пізно це мало статися.

Минали хвилини, а ми знов і знов, наче загіпнотизовані, переглядали повтори одних й тих самих кадрів, на яких рейсовий літак урізається у вежу (він не кривуляв, він цілився в

цю вежу, наче його тягнув якийсь гігантський магніт, а вежа ковтала його та перетравлювала на вогняну помаранчево-чорну кулю), жарти вичерпувалися, обличчя витягувалися, присутні сідали, мобільники дзвонили, очі витріщувалися. Масштаб трагедії поступово обтяжував наші плечі. Ми всі враз стали горбанями. Коротше кажучи, коли третій літак упав на Пентагон, ми позатуляли пельки. Бісова доля, небо буквально впало їм на голови. Що було далі, ви знаєте: після зруйнування спочатку Південної, а потім і Північної веж, о 16.30 за французьким часом повітря просякнулося світовою скорботою. Я зблід, не пам'ятаю, чи попрощався я з Франсуазою Берні, коли спускався сходами. Певно, додому я повертався пішки. Раптом на вулиці Сент-Андре-дез-Ар задзеленчав мобільний. То був Ерік Лоран, колега-романіст, який друкується у видавництві Editions de Minuit. Він щойно закінчив книгу, дія в якій відбувається якраз у Штатах (всупереч назві — "Руками не торкати" — рекомендую прочитати). Тепер він шукає роботу й пропонує свої послуги для моєї літературної передачі. Не знаю чому, але він ще був не в курсі щодо останніх подій.

— Вибач, Еріку, я зараз якось не в гуморі... Дивний день...

— Та ну? А що таке? З тобою все гаразд?

— Е-е, та таке, зруйновані дві вежі у World Trade Centre, повсюди ці літаки й вибухи, Пентагон у вогні, все це...

— Та не жени біса, я ж серйозно, якщо в тебе є вільне місце, я подам свою кандидатуру. Розумієш, у мене тут із капустою справи кепські.

І він мав рацію, що не повірив мені. Мені ніхто не довіряє, що б я не робив, навіть коли я кажу правду. А все через те, що я розбагатів, критикуючи багатих. Я виглядав циніком, що

завжди насміхається над цинізмом. Навіть коли я казав "я тебе кохаю", мені ніколи не вірили. Наступне, що я зробив, — подзвонив доньці, просто хотів дізнатися, де вона. Хлоя була поза зоною досяжності, мати вимкнула її мобільний. Довелося чекати з півгодини, доки не передзвонила її няня: маленька була на виставі лялькового театру й дивилася "Трьох поросят". Мені пощастило: того дня ніякий "боїнг" не розбився в Люксембурзькому саду. По телефону Хлоя розповіла мені про виставу:

— Це історія про вовка, який хотів з'їсти поросят, але поросята сховались у кам'яному будиночку і вовк не зміг з'їсти їх.

І я подумав, що даремно ми змалечку втовкмачуємо в дитячі голівки цю брехню.

Концерт для кашлю, чхання, скреготу в горлі та удушення

Дивно, що це не спало на думку жодному авангардному музиканту. Навіть Джонові Кейджу? А в нього ж таке промовисте прізвище1. Ми даємо концерт для кашлю у прозорій клітці. Я згадую мандрівку на острів Реюньйон, куди ми з Мері взяли дітей, щоб показати їм діючий вулкан. Вулканічна сіра, задушлива спека, Джеррі та Девід кашляють й плюються; мені здається, що я знову повернувся туди. Всесвітній торговельний центр — вулкан, що вивергається. Після того як ми повернулися до Windows on the World (107-й поверх), я бачу лише один вихід: позатикати куртками та піджаками всі виходи, закрити протипожежні двері, в усі отвори сунути змочені серветки, затулити столами вентиляційні ґрати і чекати на допомогу. У північно-західному куті ресторану (де найменше диму) гуртуються клієнти Risk Water Group. Дехто вхопився за колони і висовує голову у вікно. Якщо підтягтися й щільно притулитися одне до одного, там

можуть уміститися ще три або й навіть чотири людини. Я вилажу на стіл і піднімаю Джеррі та Девіда, щоб вони по черзі могли подихати свіжим повітрям. У великій залі та перед баром дим стелиться підлогою, наче пласт ґрунтових вод.

Клієнти починають усвідомлювати, що вони тут всерйоз застрягли. Розпорядницю ресторану та шеф-кухаря закидали питаннями. Що написано в інструкціях з евакуації? У вас немає плану-схеми бу

1 Клітка (англ.).

дівлі? Вони ледь не до бійки намагаються пряснити, що самі в такому ж лайні, як і ми. Товста пуерториканка-офіціантка на ім'я Лурдес допомагає мені підносити дітей до вікна.

— Не хвилюйтесь, — каже вона, — вони нас скоро знайдуть. Я була тут під час вибуху бомби у 1993 році. Чуєте поліцейські гелікоптери?

— Але як ви їм пропонуєте нас підібрати? Це ж надто небезпечно, вони не підлетять близько до фасаду!

— Well, у 93-му багато кого евакуювали через дах.

— Damn it! You re right! Gimme a hug!1 Я обіймаю її та забираю хлопців.

— Ідіть за мною, Лурдес. Минулого разу ми пішли не тим шляхом: замість того, аби спускатися, треба було підійматися! Діти, ходімо, гра продовжується: усі на дах!

І ось ми учотирьох знов прямуємо до задимлених сходів. Джеррі та Девід відновили сили на свіжому повітрі та бавляться своїми серветками у Біттлджуса. Але чорношкірий охоронець не пускає нас до сходів.

— Неможливо, там усе палає.

— Є інший шлях на дах?

— Ентоні, — каже Лурдес, — remember 93! We've got to get to the roof2. Вони мають прилетіти і зняти нас з даху. Якщо це так, то вони, мабуть, уже чекають на нас!

Ентоні замислився. У нього на руці опік другого ступеня, але він думає. У нього сорочка розірвана на шмаття, але він думає. І я знаю, що він зараз думає: діло вакса, але я не повинен їх розчаровувати.

— О'кей, follow me3.

Ми крок у крок ідемо за ним лабіринтом кухонь та офісів найвищого ресторану в світі. Він обминає заблоковані сходові клітки, про

1 Чорт забирай! Ваша правда! Обіймімося! (Англ.)

2 Згадай-но 93-й! Нам треба потрапити на дах! (Англ.)

3 Гаразд, йдіть за мною (англ.).

ходить коридорами, що заставлені коробками з французьким вином, і показує нам залізну драбину. Джеррі й Девід тішаться, наче по-казилися. Із серветками на обличчях

вони скидаються або на бандю-ків з великої дороги, або ж на українських селючків. Ми підіймаємося на 108-й поверх. Не нам єдиним така думка спала на розум. Невдовзі нас уже двадцять, шукаємо вихід на дах. Я весь час, мов скажений, продовжую натискати 911, аби попередити рятувальників. Джеррі питає, чому я постійно пишу на мобільнику сьогоднішню дату: 911, 911,911. Nine eleven.

— Це збіг, любий. Простий збіг.

— Що таке збіг? — питає Девід.

— Це коли речі, що схожі одна на одну, трапляються одночасно, а всі вважають, що то спеціально сплановано, але насправді це не так, так трапилось випадково, збіг обставин, так, тату? — каже Джеррі.

— Так, саме так. Це простий випадок, а легковірні люди вбачають у цьому якісь знаки. От, наприклад, якісь наївні бовдури могли б вважати цей збіг номера служби порятунку та сьогоднішньої дати якимось таємним повідомленням... Ніби хтось про щось намагався їх попередити. Але, звісно, це все bullshit1, не треба перебільшувати простий збіг обставин.

— А "bullshit" — це погане слово? — питає Девід.

— Так, — відповідає Джеррі.

— Тоді не можна казати "bullshit", тату.

1 Лайливий вираз, дослівно — "бичаче лайно", уживається у значенні "брехня" (англ.).

У del de Paris інструкції з евакуації лишилися такими ж, якими були до Одинадцятого вересня: спокійно по черзі спускатися сходами. А якщо сходи зруйновані, задимлені, розпечені вкрай, перетворені на духовку? Е-е,тоді спокійно чекати на смерть від опіків, удушення або спопеління. Дуже добре, дякую. Проходи, що ведуть на дах, завжди зачинені, щоб усілякі пройдисвіти не могли тут бенкетувати уночі. Таке вже траплялось: кілька років тому ціла банда волоцюг влаштувала пікнік на верхівці вежі. Відтоді тут ретельно пильнують за пересуваннями молодиків, бодай вони хоч трошки напідпитку.

— Як би там не було, — проголосив мені член служби безпеки, — якщо "Боїнг-747" уріжеться у вежу "Монпарнас", вона одразу розвалиться навпіл, тож ваші питання автоматично відпадають.

Оце так заспокоїв. Аби переключитися, починаю ламати голову над семантичним питанням: яке дієслово краще вжити, щоб описати, як літак сідає на будівлю? "Приземлятися" не підходить, адже літак не торкається землі (та ж проблема і в англійській: "to land" передбачає наявність ґрунту під колесами). Пропоную "прибудівляти-ся". Наприклад: "Пані та Панове, говорить головний пілот. Ми наближаємось до пункту призначення нашого польоту, отже, невдовзі ми прибудівлимося в Парижі. Будь ласка, складіть столики та поверніть спинки крісел у вертикальне положення. Просимо вас застібну-ти паски безпеки. Сподіваємось, вам сподобалась подорож із авіакомпанією Mr France, і шкодуємо, що більш ніколи не побачимо вас ані на борту нашого літака, ані деінде. Приготуйтесь до привежіння".

Тим не менш, удень на дах піднятися можливо. На відміну від Північної вежі Всесвітнього торговельного центру, на вежі "Монпарнас" вас пустять туди на екскурсію за 8 євро. Тож ви

можете доїхати на ліфті до 56-го поверху в компанії кількох японців у чорному та вусатого охоронника в морському блейзері з позолоченими ґудзиками. (Колись давно мене теж так вдягали: у фланелеві штанці, що весь час викликали свербіння, та капітанську куртку. І я строїв таку саму серйозну міну.) На 56-му можна оглянути невеличку експозицію, присвячену Парижеві, і, зрештою, насолодитися панорамним краєвидом. Мій погляд крізь скло ковзає по цвинтарю Монпарнас, я намагаюсь роздивитися могилу Бодлера, білий камінчик серед кам'яного саду. Ліворуч — Люксембурзький сад, моя юність, що давно минула і яку я марно намагаюсь утримати, не переїжджаючи із квартири, наче відсутність руху в просторі сповільнює рух у часі. Я вже ніяк не юний, я лише надто стаціонарний. У нудному кафетерії ("Бельведер Кафе") втомленим провінціалам подають кухлі з гарячими напоями. Щоб вийти на дах, треба ще піднятися сходами, які пахнуть жавелевою водою (пригадується басейн, галасливі уроки, мокрі купальники під рушниками та смердючі ноги). Хекаючи, я долаю останні сходинки, і позначки висоти на стіні стають винагородою за мої зусилля ("201 м, 204 м, 207 м"). Крізь металеві двері потрапляєш до неба. Вітер гуде у ґратах. Звідси можна побачити, як з Орлі злітають літаки. У центрі бетонного даху намальоване біле коло, щоб гелікоптери могли "прибудівлитися". Якби було бажання, я міг би кинути щось на голови перехожих. Мене б заарештували за вандалізм, або за спробу вбивства, або ж за нанесення ненавмисних поранень, що призвели до передчасної смерті постраждалого, або ж за небезпечну для суспільства шизофренію, за безпричинну істерію, за нестримну навіженість. Удалині Сакре-Кер потопає в рожевому серпанку. Афіша намагається потішити каламбуром: "Звідси можна кинути оком на Париж". Я теж так можу: мене звуть Фредерік Бельведер. Знову спускаюсь у del de Paris. Подібний ресторан є в Берліні, на верхівці телевежі на Александерплац, і він, до того ж, обертається навколо своєї осі, наче СБ-диск. У 70-х увесь прогресивний бомонд нестримно

бажав вечеряти на верхівках хмарочосів, трапезувати у стратосфері... Поїсти на височині тоді вважалося особливим шиком, навіть і не знаю чому. На поверсі із "панорамою" встановлений відеопроек-тор: тут демонструють старий фільм із "повітряними" зйомками Парижа, що їх супроводжують депресивні звуки флейти. Плівку заїдає. Люди в анораках вештаються туди-сюди та вмирають від нудьги. Закохані примушують себе цілуватися в губи, не зважаючи на запах із рота. Дитина позіхає; я повторюю за нею; втім, мабуть, це я й є.

Аж раптом, інстинктивно, без будь-якої видимої причини, я переводжу погляд у бік Денфер-Рошро і бачу людський потік, сотні тисяч голів, ріку з людського волосся, що розтікалася навколо площі. Найбільша антивоєнна демонстрація за останні п'ятдесят років; сьогодні 15 лютого 2003 року. Учора Сполучені Штати виступили проти Франції в Раді Безпеки ООН. Президент Америки хоче воювати з Іраком, як колись його батько. Президент Франції проти. Антиаме-риканці накинулися на франкофобів. Сторони з різних берегів океану обкидають одна одну тванню по телебаченню. Під моєю вежею неймовірна демонстрація тягнеться від площі Денфер до Бастилії, 200 000 чоловік у холод крокують бульваром Сен-Мішель, під морозним небом бульвару Сен-Жермен... У той самий день така ж сама кількість демонстрантів проголошувала ті ж самі гасла на вулицях Нью-Йорка. Я сідаю в ліфт, щоб спуститися до людей. Хіба я мюнхе-нець, боягуз, антисеміт чи петеніст1, як полюбляють писати в американській пресі? Я обертаюся до серпанкового скляного монолiту, в якому відбиваються сонячні промені, і вирішую перейменувати вежу "Монпарнас". На противагу вежам-близнюкам я буду називати її Самотня Вежа. Цей заокруглений прямокутник, що за формою нагадує мигдалевий горіх із потрісканими краями, цей самотній та смішний маяк, що стирчить посеред ресторанів з кускусом та крамниць

1 Прихильник капітулянтської політики, колаборант.

із сосисками. На вулиці Дю Депар я зустрічаю чимало вихідців із Північної Африки, особливо попід стіною, що її Walt Disney Pictures розмалювала рекламою "Книги Джунглів-2". Ведмідь Балу витанцьовує з Мауглі на десятиметровому фасаді у клубах шашличного диму. Демонстранти розмахують транспарантами "STOP THE WAR". Дія діс-неївської стрічки відбувається в індійських джунглях, колонізованих англійцями. Але в книзі є мораль, яка залишилась поза увагою авторів мультфільму: "Відтепер у джунглях панує не тільки закон джунглів". Кіплінґу, повернись, вони збожеволіли!

О, Боже мій, у рудого здорованя повністю знесло дах. Він почав щосили горлати, але з того репету ані слова не розібрати. З нього піт як той горох котиться. Аби діти не розревілися, я вирішую знову повернутися до історії із парком атракціонів. Я передаю їх Лурдес, підморгнувши їй, щоб вона підігра-ла мені.

— Вибачте, Лурдес, я можу попросити вас про одну послугу? Мої діти не вірять, що ми беремо участь в атракціоні, вони не чули раніше про "Tower Inferno", коротше, з вашого боку було б дуже люб'язним доглянути за ними, поки ми з Енто-ні перевіримо шлях на дах, гаразд? Хлопці, поводьтеся добре, обіцяєте?

— Обіцяємо.

— І не звертайте уваги на цього пана, що кричить, це лише актор, який дуже кепсько ламає комедію.

— Чому тебе звуть Лурдес? — питає Девід.

— Затули пельку, Дейве! — каже Джеррі.

— Діти, — мовила Лурдес, — схаменіться й припиніть дурні балачки, адже я тут працюю і можу вам сказати, що зазвичай ми на ці американські гірки не пускаємо хлопчиків вашого віку, ви ж навіть і на зріст ще замалі для цієї гри, тож на вашому місці я б поводилася спокійніше. Do I make myself clear?1

1 Чи я зрозуміло висловилася? (Англ.)

Ентоні хапає рудого за плече і повільно щось йому товкмачить. Вони сидять навпочіпки у скляному коридорі. Нудотні димові цівки в'ються ліфтовими шахтами, наче чорний плющ.

— It's OK, it'll be OK. Don't worry, it's gonna be OK.

Він повторює це, поки той не заспокоюється. Рудий виє від жаху; у нього здали нерви. Я намагаюсь допомогти:

— Як вас звуть?

— Джеффрі.

— Слухайте, Джеффрі, треба згуртуватись. О'кей? Не хвилюйтесь, усе владнається. Зберігайте спокій.

— О БОЖЕ, БОЖЕ ЦЕ ВСЕ ЧЕРЕЗ МЕНЕ Я ОРГАНІЗУВАВ ЦЕЙ КЛЯТИЙ СНІДАНОК Я НЕ ХОЧУ ВМИРАТИ ПРОБАЧ ВИБАЧ МЕНІ О БОЖЕ Я СМІШНИЙ ВИБАЧ ВИБАЧ МЕНІ Я БОЮСЯ О, ГОСПОДИ, ПОМИЛУЙ!

Я обертаюсь, щоб подивитись, чи не поїхав дах і у моїх хлопців: та ні, вони тримаються. Вони затуляють вуха, щоб не чути криків Джеффрі: "I WANT ОиТ!"1 Це Лурдес показала їм, що так треба зробити. Через захаращені трубами сходи Ентоні веде мене на 109-й поверх. Ми проходимо по залах із величезними різнокольоровими машинами, між вентиляційними турбінами, котлами та змінними підйомниками ліфтів. Здається, не ми єдині додумалися до цього. Утім, іншого вибору в нас немає: унизу пекло, напевно або згориш живцем, або помреш від задухи. Наша остання надія — вибратися звідси через дах. Потроху до нас приєдналися десь близько сотні чоловік, що тинялися скрізь у пошуках загубленого свіжого повітря. Купки людей, що стоять або сидять на підлозі, обхопивши голову руками, дехто виліз на стіл, щоб краще дихалось, ще хтось кидає у вікно металеву шафу, аби впустити кисень (так, металевою шафою також можна користуватись). Грона згуртованих людей, що підтримують одне одного, тримаються за руки, заспокоюють, кашляють.

1 Я хочу вийти звідси! (Англ.)

— Лише одні сходи виходять на дах, — мовить Ентоні. — Як у всіх охоронців, у мене є ключ.

Ми стоїмо перед червоними дверима з табличкою "EMERGEN-СУ EXIT". Я іще не знаю, як зненавиджу ці двері.

Поверхом нижче Лурдес слідкує за розмовою моїх хлопців і крутить головою так, наче дивиться тенісний матч між сестрами Вільямс.

— Краще б ми пішли до школи, — каже Девід.

— Та ні, тут набагато більш cool1, — відповідає Джеррі.

— Тут більш cool, ніж у high school2, — мовить Девід.

— Авжеж, так і є, — відповідає Джеррі.

— От тільки трошки спекотно щось, — каже Девід.

— Стопудово, — каже Джеррі, — типу як у сауні.

— А що таке сауна? — питає Девід.

— Сауна — це щось на зразок ванної кімнати, у якій дуже спекотно, щоб добряче спітніти, — відповідає Лурдес.

— А для чого? — питає Девід.

— Здається, від цього можна схуднути, — відповідає Лурдес.

— Тобі треба туди частіше ходити, — каже Девід.

— Та затули пельку, — каже Джеррі, — це не смішно.

— А от і смішно, глянь-но, Лурдес вмирає зі сміху, так що сам замовкни.

Дійсно, Лурдес зігнулась навпіл. Вона так сміється, що аж плаче. Вона дістає пачку серветок, щоб витерти сльози.

— Як думаєш, нас покажуть по ящику? — питає Девід.

— Звичайно, бовдуре, — відповідає Джеррі. — Певно, ми уже в прямому ефірі на всіх каналах.

— Круто.

— Аж смерть як круто.

1 Круто (англ.).

2 Старші класи середньої школи (англ.).

— А ти, дурню, всю плівку розтринькав.

— Ані слова більше, мене це вже дістало*, — каже Джеррі.

— Еге, та у тебе кров з носа йде, — каже Девід.

— От лайно, знову починається, — каже Джеррі.

Він відкидає голову назад, серветкою затуляючи ніздрю. Лурдес простягає йому паперовий носовичок.

— Не хвилюйтесь, Лурдес, із ним весь час таке трапляється, — заспокоює її Девід.

— Тільки коли мені щось не подобається, — каже Джеррі.

— Я ж так і кажу — весь час, — каже Девід.

Інші свідчення? Вони наче із апокаліптичної фантастики Дж. Г. Балларда, з тією лише відмінністю, що тут усе відбувалося насправді. Едмунд Макнеллі, технічний директор компанії Fiduciary, телефонує своїй дружині Ліз, коли знизу вже чутно гуркіт. Він сильно кашляє і швидко диктує їй номери своїх страхових полісів та програм професійних бонусів. Він встигає сказати лише те, що вона та діти були для нього всім,

потім радить скасувати їхню путівку на двох до Рима. Чи вистачило в нього тоді часу випити останню філіжанку кави, дивлячись, як люди падають з вікон? Мабуть, що ні, бо він надто сильно кашляв. На 92-му поверсі Деймен Міхан телефонує своєму братові Ежену, пожежному в Бронксі: "Тут усе дуже погано, — кричить він, — ліфти накрились". Пітер Олдерман, продавець у Bloomberg LP, вистукує на но-утбуці електронний лист сестрі; пише про дим, а потім додає: "Я боюся". Думаю, починаючи з 9.00 ця фраза найточніше описує загальний настрій. Після несподіванки, здивування, надії, через чверть години залишився лише страх, звірячий жах, через який плутаються думки та слабішають ноги.

Сьогодні вранці я повів свою доньку на вежу "Монпарнас". Ті, в кого немає дитини трьох з половиною років, можуть одразу переходити до наступної хвилини: вони все одно не зрозуміють. Отже, перш за все, її треба було переконати, що піднятись на вежу "Монпарнас" буде цікавіше, ніж залізти до ігрового манежу неподалік. Зреш-

тою, вона потрапила і туди, і туди. їй будь-що кортіло бігати за голубами, поки ті не злітали, вилазити на бетонні стовпчики та удавати канатохідця на краях сходів. Сцена перша: сльози, переговори, примирення. Коли їй набридло підніматися проти ходу ескалатора, мені вдалося притягти її до ліфтів. Вона розплакалася, коли я не дав їй натиснути кнопку 56-го поверху. Вона розсміялася, коли кабіна зрушилася і від тиску при підйомі позакладало вуха. У Ciel de Paris вона весь час крутилася під ногами метрдотелів у нейлонових костюмах. Ми сіли біля вікна. Я показав їй Місто-Світоч. Вона не хотіла знімати пухову куртку. Сцена друга: сльози, переговори,

примирення. Життя у дітей не надто барвисте, тож вони самі собі його забарвлюють. Усе згодиться як привід для драм, істерик, криків, радощів, нестримного сміху, гнівного тупання. Життя маленької дитини — це п'єса Шекс-піра. А моя донька, до того ж, — Сара Бернар. За мить вона може переключитися з повного відчаю на безмежну насолоду. Рідкісний талант. Офіціантка (яка бачить мене щоранку і вже впізнає) пропонує їй... цукерки? Сяє від щастя, очі блищать, посилає в повітря тисячі поцілунків... Надто гарячий шоколад? Нестримна лють, насуплені брови, кисла міна, капризні надуті губки. Коли пізнаєш світ навколо себе, ніщо не здається незначним. У житті моєї доньки все гіперболізоване. У тридцятий раз за цей ранок вона заводить пісню про "Зелену мишку, що бігає в травиці". Як мене вже дістала ця клята лічилка. Кілька хвилин Хлоя сидить непорушно і споглядає на Париж, потім вона повертається до мене: їй сподобалася собачка за сусіднім столиком. Вона йде поговорити з нею, спочатку боязливо, але вже за хвилину доволі фамільярно, показує їй панораму та пояснює:

— Це високо. А я дузе-дузе майа.

Кокер-спаніель погоджується з нею. Щоб відсвяткувати це, вона хоче зав'язати бантиком його вуха. Я підводжуся, щоб забрати її, та вибачаюсь перед господарями собаки, які нічого не помітили.

— У вас така мила донечка!

— Дякую, але за хвилину ви зміните свою думку.

— ХОЦУ лишитися з СОБАЦКОЮ!

Сцена третя: сльози, переговори, примирення. Сусіди, приголомшені галасом, дійсно змінюють свою думку. Я намагаюсь купити її мовчання, пропонуючи карамельку.

— Ні, бо з вона липка.

Я б і сам залюбки іноді поводився так, як моя донька. Наступного разу, коли мені будуть суперечити, чи то на знімальному майданчику телепередачі, чи на якомусь літературному засіданні, обіцяю: лементуватиму, кричатиму, витиму та качатимусь по підлозі. Упевнений, що цей спосіб буде надзвичайно ефективним, скажімо, в політиці. "Голосуйте за мене, інакше я голоситиму". Ось що треба було робити з Робертом Ю1!

Ми закінчили сніданок, невипитим лишився лише шоколад (цього разу він виявився надто холодним). Коли ми спускалися в ліфті, донька посміхнулася мені та прошепотіла: "Татку, я тебе люлю". Я взяв її на руки. Я прекрасно розумів, що таким чином вона лише вибачається за свою нестерпну поведінку в del de Paris. Ну то й що: я прийняв цей подарунок. Одного разу, коли в мене нестерпно розболілися зуби, я прийняв завелику дозу морфію. То були надзвичайні відчуття, але вони не витримують ніякого порівняння із цим ніжним запамороченням, коли я занурився носом у її волосся, вдихаючи аромат мигдального шампуню, сповнений вдячності.

1 Роберт Ю — з 1997 по 2002 р. депутат французького парламенту від комуністичної партії. У 2002 році він балотувався на пост президента Франції, але, набравши лише близько 4% голосів, вирішив спробувати сили в парламентських виборах і теж програв їх. Відомо, що Фредерік Беґбеде в ті часи працював стилістом комуністичної партії Франції.

Можна пройти цей шлях, затамувавши подих. Глибоко вдихнути, увійти в дим і йти вперед, витягнувши руки перед собою, навмання спуститись сходами, минути бар і повернути праворуч, пройти повз ліфти та йти далі до північної сторони. Звучить, як інструктаж для альпіністів — мені здається, наче ми здійснюємо сходження на верхівку Гімалаїв, не маючи обладнання для дихання. Швидко спускаюся до хлопців і сварю себе, що бодай на мить залишив їх. Лурдес тримає в руках залиту кров'ю серветку.

— Damn1! Знову кровотеча?

— Нічого страшного, тату, зараз припиниться, не пройде й двох...

— Підніми праву руку вгору та затисни ніздрю. Не відкидай голову назад, бо весь час тектиме в горлянку. Дякую, Лурдес, вони добре поводились?

— Звісно, але не треба удавати, наче я їхня нянька, тільки тому, що я чорна, о'кей?

— Е-е, та ні... зовсім н...

— Ентоні знайшов шлях на дах?

— Так. Ми підемо туди, тільки-но у Джеррі припиниться кровотеча. Сподіваюсь, ви зможете не дихати протягом хвилини.

Коли саме я став покидьком? Може, коли мене стали більше заводити секретарки із Austin Maxi, ніж Мері? Якої миті я зійшов з

1 Чорт! (Англ.)

wo

рейок? Після народження Джеррі чи Девіда? Здається, моє падіння почалося того дня, коли у дзеркалі шафи я побачив, що одягаюсь точнісінько як мій батько. Усе навалилося надто швидко: робота, шлюб, діти. Я більше не хотів так жити. Я не хотів ставати схожим на батька. Коли він нацуплював на себе жахливу ковбойську шляпу і гуляв у такому вигляді вулицями Остіна, я, малий, соромився його, так само як тепер Джеррі соромиться мене, коли я вдягаю бейсболку клубу "Mets".

Pater familias1 — це робота, що не передбачає перерв та вихідних; і найгірше, що готових взятися за цю роботу стає все менше й менше. Нам вдосталь показували вільних, спокусливих та поетичних чоловіків, які аж сяють від задоволення, таких собі рок-героїв, які тікають від відповідальності, кидаючись до рук створінь у трикутних бікіні. Як можна хотіти бути схожим на Лестера Бурнхама2, коли суспільство ідеалізує Джима Моррісона?

Я дуже люблю дивитися, як Кендес танцює. Вона вмикає голосніше hi-fi-систему і виляє стегнами, босоніж кружляє по килиму, її волосся розвівається, вона дивиться мені прямо у вічі й скидає футболку... Думаю, це найкраще видовище, яке я бачив у своєму житті: Кендес у бюстгальтері push-up на моєму ліжку king-size, танцює або фарбує нігті на ногах. Вона купила "сідюк" із "музикою для любовних утіх", збірку треків у стилі "лаундж", і щоразу, коли вона його ставила, я знав, що на мене чекає... Я за нею страшенно нудьгую, особливо з тієї миті, коли зрозумів, що, може, ніколи більше її не побачу.

Гаразд, діти, ідіть за татком, затамувавши подих, як у басейні, ОК? Глибоко вдихаємо ротом, заходимо в димову завісу, руки витягнули уперед, проходимо повз ліфти, після бару повертаємо ліворуч, навмання піднімаємося сходами...

1 Голова родини (лат.).

2 Герой Кевіна Спейсі у фільмі "Краса по-американському".

На 110-му поверсі Лурдес вказує пальцем на плакат: "IT'S HARD TO BE DOWN WHEN YOU'RE иР"1. No comment.

От яка перевага холостяцького життя: коли сидиш на унітазі, не треба голосно кашляти, аби заглушити "плюх".

Одного дня Мері поклала мені руку на обличчя, то була холодна рука на рожевій щоці сором'язливого закоханого. Вона сказала, що я її коханий, а я відповів, що ні, я її чоловік, отак це і сталося. Не думав, що колись мені буде потрібний хтось інший. Гаряча сльоза скотилася з мого лівого ока, зігрівши її праву руку. Я знав, що матиму дитину від цієї жінки. Я був юним, чистим, мабуть, дещо податливим, але затятим оптимістом. Щирим. Живим. Бовдуром.

— Татку! Я цілу хвилину не дихав! Це мій новий рекорд! Джеррі рахував секунди протягом усього шляху до самого даху.

— Диви на нього! Я теж так можу, затиснувши носа пальцями!

— Брехунець, я чув, як ти кашляв. Значить, ти дихав.

— А ось і ні, це ти махлював.

— Татку, ти ж бачив, що я не махлював?

— Годі, хлопці, схаменіться. Сідаймо тут та чекаймо на повернення Ентоні, який має відкрити нам ці кляті двері. Гаразд?

— Гаразд, але я не махлював.

— Махлював.

— Ні.

1 Важко бути сумним, коли ти нагорі. Гра слів: "to be dawn" — "бути сумним", але також "dawn" — "внизу", а відтак вислів можна прочитати як "важко бути внизу, коли та нагорі" (англ.).

— Так.

— Ні.

— Так.

І гадки не мав раніше, що колись-то так радітиму їхнім невпинним лайкам, що ці невинні суперечки стануть для мене наче притулком у високих горах. Наші діти як ті сенбернари. Джеффрі усівся в позі лотоса. Сльози у нього вже висохли, я усміхнувся йому. Усі по черзі: тепер плакати хотілося мені. Можна сказати, я прийняв естафету.

У Південній вежі, тій, що була ціла, усі отримали чітку вказівку: ніякої евакуації. Ніяких питань — навіщо ж підставляти голови під розплавлену металеву балку, що падає з Північної вежі. Отже, усім тим, хто спускався до виходу,

"security guards" наказували повертатись до своїх офісів. Ті, хто слухняно піднявся, не були винагороджені за покірливість. Як от Стенлі Преймнат. Він повернувся до свого офісу в Fuji Bank на 81-му поверсі. Подивився у вікно. Спочатку то була сіра стрілка на обрії. І от уже видно літак за статуєю Свободи. Він поступово збільшується. Він встиг прочитати червоний надпис на фюзеляжі: "United Airlines". Аж ось літак повернувся носом й урізався прямо в нього. Було 09.02. Паскудний день, rucking паскудний день.

Коли ліфт у "Мен-Монпарнас" поїхав униз, мені здалося, наче мої нутрощі підскочили до рота. Треба було піти пішки, щоб відчути, що таке спуститись на 57 поверхів, коли над головою палає. Але ж я письменник, а не каскадер, та й донька почала б плакати вже після п'яти пройдених поверхів. Зроблю це завтра вранці.

О 9 годині 02 хвилини 54 секунди ще один "Боїнг-747", теж Бостон—Лос-Анджелес, але рейсу № 175 United Airlines, трохи нахилився ліворуч і влетів у другу вежу між 78-м та 84-м поверхами, спричинивши удар силою 0,7 бала що тривав протягом шести секунд. На борту було 65 пасажирів, з яких 9 — члени екіпажу, і його швидкість була вищою за № 11 American Airlines (930 км/год). Комп'ютерне відтворення катастрофи показало, що за такої швидкості алюмінієві крила та фюзеляж, а також сталеві двигуни пробили підпори вежі наскрізь, майже без затримки. Бетонні підлоги поверхів порозсікали літак, наче сокирою, і наступної миті самі перетворилися на пил. За оцінками деяких експертів, у той момент Південна вежа зазнала таких ушкоджень, що мала б негайно розвалитися. Утім, саме вона й рухнула першою, о 9.59.

"Срібна блискавка, що прилетіла з Півдня, палеолітичний птах, вістря списа, турецька шабля, що грає у променях

ранкового сонця", — написав Рассел Бенкс у своєму щоденнику. Не дуже вдало.

Знову гуркіт грому, знову землетрус, знову вогняна куля.

Лурдес отримала від автоматизованої інформаційної служби SMS про те, що інший літак урізався в сусідню вежу. Отже, це не випадкова аварія, а терористична атака. Хто ж стоїть за нею? Багато хто міг зробити таке. Неосяжна кількість людей ненавидить Америку. Серед них є і американці. От я, скажімо, зовсім не ненавиджу решту світу. Я лише вважаю її брудною, застарілою й незрозумілою, от і все. Правду кажучи, мені на цю решту начхати. Але атакувати її немає сенсу: та частина світу сама відмирає. Божевільний абсурд... Джефф-рі знову здає, Ентоні відводить його подалі від нас. Хлопці поводяться добре. Такими слухняними я їх ніколи не бачив. Проте це не заважає їм ставити важкі питання.

— Тату, а коли ми підемо звідси?

— А мама прийде за нами?

— Щось це вже надто довго як для атракціону, хіба ні?

Цього разу це сталося. Усі ці речі, яких я не розумів, яких я не хотів розуміти, новини з далеких країв, які мене не цікавили і на які я не звертав уваги в телевізійних новинах, раптом усі ці чужі біди звалилися на мою голову, усі ці війни отруювали мені цей ранок, саме мені, а не комусь іншому, моїм, а не якимось чужим дітям, події, які я завжди ігнорував, які відбувались чорт знає як далеко від мене, ураз стали найвизначнішими в моєму бутті. Я ніколи не претендував на право втручатися у справи інших держав, але зовнішній світ зі своїми драмами тільки-но продемонстрував своє право втручатись у моє особисте життя;

я не мав жодного відношення до усіх цих чужаків та їхніх сіромашних, наколотих, зґвалтованих, вкритих огидними гнойовими мухами дітей, але вони щойно ввалилися до мене в будинок, вони збираються вбити моїх хлопців. Хочу вам дещо пояснити: мене виховали у євангельській, єпископальній, методистській вірі "Вогп Again Christians^, яка у Сполучених Штатах нараховує понад 70 мільйонів послідовників, до яких належить і Джордж Волкер Буш — колишній губернатор Техасу, що нині мешкає за адресою Пен-сільванія-авеню, 1600. Наше кредо: американці — Обраний Народ. Європа — це наш Єгипет, Атлантика — це Червоне море, а Америка — Ізраїль, бачите як? Вашингтон = Єрусалим. Земля Обітова-на — це тут. "Опе Nation Under God!"2 Усі інші нас не обходять!

Ти не хотів знати їх за життя?

Вони візьмуть участь у твоїй смерті.

Лурдес так і всілася на підлогу. Вона безупинно товкмачить текст SMS-повідомлення: "Breaking News*: Другий літак урізався в Південну вежу Всесвітнього торговельного центру", і передає всім мобільний, щоб кожний міг прочитати на дисплеї. Люди реагують по-різному: більшість крізь зуби цідить "Fuck!", ще хтось сідає на підлогу, обхопивши руками голову. Ентоні дає вихід емоціям, б'ючи ногами по тонкій перегородці: врешті-решт він її пробиває! Джеффрі реве з новою силою, бризкаючи слиною на свою рожеву сорочку. Я присідаю і міцно притискаю голови хлопців до себе, аби вони не побачили, що у мене з відчаю геть опускаються руки.

— О'кей, Джеррі, Дейве, зізнаюся, це ніяка не гра.

— Та нічого страшного, тату. Не переймайся, ми це знали.

— Та ні, це дуже страшно, Джеррі. Це не гра. Розумієте? Все це відбувається насправді!

1 "Знову народжені християни" (англ.).

2 "Єдиний народ під Богом!" (Англ.)

3 Екстрені новини (англ).

— Не хвилюйся, ми це вже давно просікли, — каже Девід між двома нападами кашлю.

— Oh my goodness. Послухайте-но сюди, хлопці. Це не гра, але ми все-таки виграємо, разом, гаразд?

— Але чому літаки влітають у вежі? Вони показилися чи що?

Дивлячись на здивоване обличчя Девіда, я не можу більше стримувати сліз. Я перетворююсь на Джеффрі. Я падаю на коліна. Я стискаю зуби, витираю очі, згинаюся навпіл, я зламався.

— Блядь, як люди можуть робити таке з іншими людьми?

— Не можна казати "блядь", тату.

Джеррі відводить погляд. Йому соромно бачити мене в такому стані.

Уже більше ніж півгодини ми знаходимося на верхівці одного з найвищих у світі хмарочосів. І от тільки зараз я відчув запаморочення.

З висоти del de Paris споглядаю на столицю Франції та її старі славетні пам'ятники: єдине, що лишив нам Дядечко Сем, — це наш вік. Французи так носяться зі своєю давньою історією, наче зразкові службовці з надбавками до майбутньої пенсії. На нас тисне тягар віків. Франція, Єгипет, Англія, Іспанія, Марокко, Голландія, Португалія, Туреччина, Аравія по черзі правили планетою та колонізували Землю. Дякуємо, це ми вже проходили: добре, що здихалися колонізаторських замашок, адже такий підхід до добра не доводить. Що ж до Сполучених Штатів, то вони, зі своїм юнацьким запалом, хочуть відчути, як-то воно — бути господарями планети. Старі нації вже давно відмовилися від цієї ідеї, а у американців зворушливо коротка пам'ять: вони ж теж були колонією, хто-хто, а от вони мали б пам'ятати, як пригнічує панування іноземних держав на своїй землі.

Америка нав'язує пригніченим свою волю, залишаючи їм, як муркотіла Брижит Бардо у "Бонні й Клайді" Сержа Ґензбура, "Єдиний вихід — смерть". Ми живемо у дивні часи; війна перемістилася в іншу площину. Полем битви стали засоби масової інформації: в цьому новому конфлікті дуже важко розрізнити, де Добро, а де Зло. Важко сказати, хто добрий, а хто — поганий. Вони міняються таборами, коли ми перемикаємо канали. Телебачення приносить у світ заздрість. Раніше бідні, пригнічені або жертви колонізації не бачили щовечора у своїх нетрях багатство на екрані. Вони й гадки

не мали, що в деяких країнах є все, тоді як вони кряжаться ні за що. Революція у Франції відбулася б набагато раніше, якби у кріпаків був маленький екранчик, у якому було б видно розкіш Королів та Королев. Скрізь по світі сьогодні брудні країни розриваються між захопленням та неприйняттям, зачаруванням та відразою до чистеньких країн, стиль життя яких до них доходить через супутник, завдяки піратським декодерам із саморобними параболічними антенами —

витворами народних умільців. Це явище виникло не так давно: його називають глобалізацією, але справжнє його ім'я — телебачення. Глобалізація є де завгодно — в економіці, в аудіо-відео, кінематографі, пресі, рекламі — тільки не в політиці та не в суспільстві.

Добре, на цьому зупиняюсь, бо не вважаю себе доволі компетентним, аби все аналізувати. Якщо ви хочете розв'язати геополітичний вузол тероризму, зверніться до Шп^нґлера, Ґантінґтона, Бодріяра, Адлера, Фукуями, Ревеля... Але не можу гарантувати, що все одразу стане зрозумілим.

Краєвид сьогодні вранці чудовий. Він кожного дня різний. Сьогодні, о 9.04, ліворуч від мене виблискує Ейфелева вежа, металева конструкція того самого Ґюстава, який сконструював каркас статуї Свободи. Праворуч — Будинок інвалідів, де спочиває Наполеон Бонапарт, людина, що за 15 мільйонів доларів продала американцям Луїзіану (що там не кажи, а імператор тямив у бізнесі краще, ніж алгонкінські індіанці, які віддали Манхеттен Пітеру Мінюї, гугеноту французького походження, лише за 24 бакси).Між ними, трохи далі, біліє в сонячних променях Тріумфальна арка на площі Зірки: віддалений тріумф. Усі ці кам'яні глиби такі крихкі... Я зробив те, що обіцяв: спустився вниз пішки. 56 поверхів. Спочатку більш за все докучає монотонність, перманентне запаморочення. Потім дуже швидко охоплює тривога та клаустрофобія. Один на цій сходовій клітці, я намагаюся уявити, як проживали ті хвилини сотні людей, що тоді

по

спускалися вниз. Майже всі, хто працював на поверхах, що були нижче місця вибуху літака, вийшли назовні неушкодженими. Вони не панікували, бо не знали того, що відомо мені. Вони вірили в міцність будівель. Вони не

квапилися. Вони виконували інструкції пожежників, які через кілька хвилин загинуть. Вони виходили спокійно, а коли вийшли й озирнулися, то побачили, як міцні будівлі перетворюються на купу каміння.

От що добре, коли спускаєшся з вежі "Монпарнас" без доньки: до вулиці Ґете рукою подати. Можна повештатися серед секс-шопів, театрів та японських ресторанів. Незручно тільки, якщо люди впізнають мене та попрохають автограф саме тієї миті, коли я виходжу з кабінки peep-show. Просто мені незручно подавати комусь руку після того, як я тільки-но витер її серветкою. Це дурне, але щоразу я червонію і нічого не можу з цим вдіяти: клятий католицизм міцно приклеївся до мене.

Піднімаючись бульваром Едгар-Кіне, проходжу повз бар, де завжди можна зняти дівчат ("Монокль Він та Вона", дивна назва), повз відомий клуб для любителів груповухи (2+2) та численні поховальні контори. Потім йду уздовж стін цвинтаря Монпарнас, де спочивають Сартр, Бовуар, Дюра, Чоран, Бекетт, Іонеско... Монпарнас — квартал сексу, літератури та смерті; ось чому, певно, він так полюбився американцям. Входжу до огорожі цвинтаря й прямую до могили Шарля Бодлера, колишнього учня ліцею Людовіка Великого. "Помер у віці 46 років". Його невеличка біла могилка має жалюгідний вигляд поряд із сусіднім мавзолеєм знаменитого Шарля Сапе, "сенатора, великого офіцера Почесного легіону, колишнього депутата від Ізер, помер 5 травня 1857 року". Поет покоїться разом зі своїм вітчимом, генералом Опіком, та матір'ю, двічі вдовою. З іншого боку кладовища на честь Бодлера був споруджений дивний пам'ятник: лежача фігура митця, сповита стрічкою на кшталт єгипетської мумії, над якою схиляється камінний "геній зла", що спирається на балюстраду в позі роденівського "Мислителя". Згорблений, насуплений, з міцними біцепсами, геній зла сидить на своєму троні якраз

навпроти вежі "Монпарнас". Здається, своїм підборіддям, що видається вперед, він кидає їй виклик. Я дістаю свій поляроїд.

Я виходжу з цвинтаря, піднімаюся бульваром і доходжу до фундації Картьє, де Поль Віріліо влаштував велику виставку, що присвячена катастрофам. Я спускаюсь бетонними сходами (знову!) й опиняюсь у підвалі, сповненому глухого механічного гуркоту.

На 109-му поверсі, з-під самого даху, на горищі Світу, я крізь стіни диму спостерігаю, як натовп тікає геть від нас. Літак урізався у Північний фасад, утім, саме з того боку найменше диму. Я підсаджую дітей, аби вони вдихнули чистого повітря. Усі шукають повітря — це якась "повітряна лихоманка". Якби-то знаття, прихопив би із собою кисневі бомби або хоча б протигази. Як би там не було, невдовзі на Заході всі гулятимуть з протигазами за спиною.

Ентоні повертається і веде очманілого Джеффрі. Він дав Джеффрі дві пігулки ксанаксу, і той тепер має дивний вигляд: наче здута боксерська груша. Ентоні здається ще сумнішим, ніж Джеффрі. Лурдес тихо плаче. Я беру її руку і гладжу, наче добре знайоме кошеня. Поступово маски спадають з людських облич. Стає все більш спекотно. Страх передається від одного до іншого, мов зараза. Варто мені лише глянути у сповнені відчаю очі Джеффрі, і я занедужаю. Намагаюсь не дивитись на хлопців, щоб вони не побачили покори в моїх очах. Ніхто не повинен здогадатись, що я втрачаю віру. Ми сидимо на підлозі перед єдиним виходом: товстими броньованими червоними протипожежними дверима із надписом "EMERGENCY EXIT". Навколо чути все більше й більше стогонів та лементувань. До нас наближаються купки здичавілих розгублених створінь, що похитуються, наче зомбі. Надія — найболісніша річ у світі. Я не витримаю такого розчарування.

Матері його ковінька, а що б Брюс Вілліс робив на моєму місці? Телефон Джеффрі ловить сигнал, і він дзвонить своєму любасові. Навіть мені чути, як його коханець скиглить у слухавку. Джеффрі — гей, але носить обручку. Шлюб — яка дурість. Стоп, не можна давати волю емоціям. Треба дивитися козирем перед дітьми. У Джеррі більше не йде кров, хоч це добре. Я шаленію, ненависть точить серце від такого варварства. Як могли вони так вчинити з нами? Я виріс за часів "холодної" війни. Тоді все було просто... У Америки був лише один ворог — Росія. Мати єдиного конкретного ворога було дуже зручно, це давало решті світу право вибору. Ви за повні магазини чи за пусті? Що ви обираєте: право висловлювати критику чи обов'язок заткнути пельку? Сьогодні, втративши свого антипода, Америка перетворилася на Господаря, якого всі ладні скинути. Америка перетворилась на власного ворога.

Не знаю, чому я думаю про Книгу Буття, мабуть, дається взнаки моє релігійне виховання: методисти часто посилаються на Першу Книгу Біблії, деякі бовдури-"креаціоністи" навіть продовжують заперечувати дарвінізм. Пуританський кальвінізм моїх батьків майже зовсім не виходив за межі Старого Заповіту. Вони вважали, що Адам і Єва дійсно існували... І яблуко, змій, Каїн та Авель, Потоп, Ноїв ковчег і таке інше... А Вавилонська вежа? Чи не в ній я зараз знаходжусь? Усі пам'ятають цю оповідь, вона зустрічається в численних месопотамських переказах: люди вчаться робити матеріали і вирішують збудувати вежу, до небес заввишки. Вони хочуть "створити собі ім'я, аби не бути розсіяними по всьому земному обличчю". Богові така "їхня ідея не до вподоби: людина не повинна бути пихатою, не повинна уявляти себе Богом. Можна було б подумати, що, угнівавшись, Бог на знак покарання зруйнує Вавилонську вежу, але ж ні. Слово "Вавилонська" вказує не тільки на місто Вавилон, воно також пов'язане зі словом, мовленням (звідси, відповідно, походить французьке дієслово "ЬаЬШег"-базікати).Та Бог вирішив

помотатися більш несамовито й жорстоко: він зашкодив людям застосовувати одні й ті ж самі слова для позначання предметів. Бог вирішує змішати мови землі. Він розвіює мови по всьому світі: відтепер предмети називатимуться по-різному, зв'язок між реальністю та словом загубиться, люди не розумітимуть більше одне одного і не зможуть добудувати свою претензійну вежу. Божа кара полягає в тому, щоб завадити людям спілкуватися між собою. Вавилонська вежа була першою спробою глобалізації. Якщо сприймати Книгу Буття буквально, як це робить більшість американців, то Бог виступає проти глобалізації. Іудео-християнство ґрунтується на ідеї, що потрібні синхронні перекладачі з однієї мови на іншу, що треба ще буде чимало попрацювати, аби донести до всіх Святе писання, та що рід людський розділяють екзотичні ідіоми й облудна балаканина. Бог проти Нью-Йорка.

Книга Буття, XI, 5—8:

"І зійшов Господь подивитись місто і вежу, які будували сини Адама. І мовив Господь: ось, один народ, і одна у всіх мова; і ось, що почали вони робити, і не відійдуть вони від того, що задумали вони створити; зійдемо ж та змішаймо там їхню мову, так, щоб один не розумів мови іншого. І розсіяв їх Господь звідти по всій землі; і припинили вони будувати місто".

О 9.06 Ґлена Воґта, генерального менеджера Windows on the World, не було на робочому місці (на щастя для нього). Двадцять хвилин по тому, як літак зіткнувся із вежею, Крістін Олендер, його помічниця, телефонує Ґленові додому. Відповідає його дружина, бо тієї миті Ґлен уже стоїть на вулиці біля Всесвітнього торговельного центру: від споглядання страшної картини в нього заніміла шия. Пані Олендер пояснює пані Воґт, що в них немає жодної інструкції на випадок екстреної евакуації. "Стелі падають, а підлоги плавляться під

ногами", — додає вона. Щонайменше 41 людина змогла додзвонитися з ресторану бодай до когось у місті.

Того ранку в Новому Амстердамі палали три смолоскипи: полум'я статуї Свободи, полум'я Північної вежі та полум'я Південної вежі.

Існує ще одне свідчення про події у Windows on the World: Іван Люїс Карпіо додзвонився своєму кузенові. "Я не можу нікуди піти, вони кажуть нам не рухатись. Треба чекати пожежних". Цілком ймовірно, що більшість відвідувачів ресторану слухалися вказівок й залишалися на місці: вони розбивали вікна в боротьбі за свіже повітря, вилазили на столи, щоб не згоріти. Але також було зафіксовано чимало дзвінків у "911" із даху, тобто деякі постраждалі не підкорилися вказівкам і зробили відчайдушну спробу врятуватися через повітря.

не

Чи може людина розплавитися?

Іще один підсумок, цілком точний: "Ми — в'язні", — сказав Говард Кейн своїй дружині Лорі.

Те, про що ніхто не говорить: усі блювали.

Навіть якщо я піду надто далеко в детальному зображенні жахів, що пережили в'язні вежі, мій твір все одно буде за 410 метрів від правди.

Джуліан Шнейбел писав, що люди, які вистрибували з вікон, розбивалися об землю, наче дині.

— У нас проблема.

Ентоні визвірився на мобільний. У Ентоні проблема. Це мучило його весь цей час, та він не наважувався розповісти про це нам. Ось чому його очі сповнені смутку.

— Що? Яка ще проблема?

— Щоб відкрити двері, одного мого ключа недостатньо. Треба, щоб на пості служби охорони внизу хтось натиснув на кнопку. А я не можу до них додзвонитись. З мобільного дзвінки не йдуть, а внутрішні канали перерізані...

— Spare me the bullshit! (Що досить м'яко можна перекласти як: "Позбав мене бичачого лайна". Я міг би сказати: "Cut the crap", але це було б не так влучно та гостро.) Ну і де ж вона, ця служба безпеки?

— Головний пост знаходиться на 22-му поверсі, і там ніхто не відповідає. Чорт забирай, якщо оперативно-контрольний центр евакуйовано, то я не в змозі щось зробити. Вони повинні зумером розблокувати замок, а інакше ми тут застрягли. І мені це подобається не більше, ніж вам.

Джеффрі знявся з ручняка:

— Тим гірше для цього сраного зумера! Треба висадити ці двері нахуй!

Хотілося б Ентоні мати такий самий оптимізм.

— Двері захищені, навіть дрилем їх ніяк не відчинити. До того ж у нас і дриля немає.

— БЛЯДСЬКА ДОЛЯ, ЯК ЖЕ НАМ ВИЙТИ ЗВІДСИ?!

Джеффрі хапає довгу й важку чавунну палітурну машину і починає лупити нею, наче молотком, по дверній ручці. Він несамовито гамселить по замку немов скажений. Ми з Ентоні відходимо назад, аби не отримати по голові махиною, яка аж свистить у цих накачаних регулярними тренуваннями в Іст Вілідж руках.

Ентоні хитає головою. Я ловлю себе на тому, що ненавиджу цю людину і все більше захоплююсь Джеффрі. Його колеги розраховують на нього, і він не хоче їх підвести. Терпіти не можу фаталізм, мені куди більш до вподоби енергія відчаю, природна снага та неприборканість, інстинкт самозбереження. Я визнаю себе переможеним тільки коли зламаю об ці кляті двері обидва плеча. Я хочу пітніти, пробувати все, продовжувати вірити. Ручка не витримує потужних ударів Джеффрі і піддається, але двері залишаються герметично зачиненими. Він обертається до нас: у нього геть опустилися руки, але ця зневіра заслуговує на повагу. Сподіваюсь, Джеррі та Девід нічого не чули. Вони з Лурдес стоять на підвіконні й тягнуться до кватирки. Після того як вони почали задихатись, вони вже не бояться висоти. Серветка Джеррі забруднена кров'ю, як і його футболка. "Виглядає вражаюче, але нічого, в нього часто носом йде кров", — я товкмачу цю фразу, намагаючись самого себе переконати.

Ентоні зігнувся над телефоном, він без упину натискає зелену кнопку. Треба додзвонитися до охоронців на 22-му або хоча б до ментів. Чутно поліцейські гелікоптери з того біку дверей. Я не хочу бути тут кремованим за життя лише через те, що запасний вихід заважає нам вийти. Nine-One-One. Nine-One-One. S.O.S.S.O.S. Як у кінці фільму "Джонні взяв рушницю". Save Our Souls1.

Я повернувся до дітей, щоб вдихнути трохи повітря ззовні. Вони залізли на плечі Лурдес і повторюють за нею молитви, що вона їх ви

1 Врятуй наші душі! (Англ.)

мовляє вголос. Раніше на верхівках будівель розміщували химер, які мали захищати будинки, як от на Crysler Building. Скульптури драконів, чудовиськ, демонів, як ті, що знаходяться на вежах собору Паризької Богоматері, мали віджахувати дияволів та вступати в бій із загарбниками. Мої діти, дві малі біляві гаргульї, що висять над порожнечею, чи не забракне вам сил, аби відштовхнути злих духів? Чому архітектори не вважають хмарочоси за собори? Якби вони вмонтовували гаргулій на вежі, це можна було б зрозуміти. Чому ж ні... передбачаючи те, що тільки-но трапилося з нами? Бо ж вони знали, що одного дня загроза прийде з повітря. У такі страшні хвилини мимоволі починаєш молитися. У нас пробуджується релігія. За кілька хвилин Всесвітній торговельний центр, храм атеїзму та міжнародної ненажерності, поступово перетвориться на імпровізовану церкву.

У "Жарті" Мілана Кундери один з персонажів питає: "Ви вважаєте, що руйнування можуть бути чарівними?" Я пересуваюся, наче сновида, приголомшений виставкою "Що буває", яку організував філософ і урбаніст Поль Віріліо у співпраці з агентством France-Presse та Національним інститутом аудіовізуальних мистецтв з 29 листопада по 30 березня 2003 року. На стінах фонду Картьє висять біло-коричневі фотографії катастрофи, що сталася на вокзалі Монпарнас 22 жовтня 1895 року: потяг проїхав крізь фасад першого поверху і звалився на бруківку на площі. Навколо розтрощеного каркаса скуп-чилися чоловіки в капелюхах-котелках. Інсталяція представлена низкою темних, сповнених

гомону, залів, у яких демонструються відео-фільми з кадрами усіляких катастроф. Повсюди дим та загони рятувальників, що по рації спілкуються між собою (я зазначив для себе, що англійською панічні крики звучать більш вражаюче, вони спричиняють почуття дискомфорту, ніби дивишся художній фільм). На великому екрані з'являються зображення екскаваторів у Ground Zero (10-хвилинне цифрове відео Тоні Урслера, що його пускають по циклу): гігантський стовп білого диму нависає над величезною купою брухту; кілька мініатюрних людських фігурок самотньо блукають навколо кранів, схожих на безпорадних коників. На задньому плані — кілька вцілілих бетонних панелей Всесвітнього торговельного центру, такий собі фортечний мур-посміховище. Найбільше вражає, знов-таки, багно. Залізобетонна будівля перетворилася на багнище. Штучна чистота трансформувалася у природний бруд. Відполіровані блискучі вежі стали відразливим хаотичним безладдям. Урешті-решт, я розумію, що хотів сказати скульптор Сезар, розтрощуючи автомобілі. Бульдозери намагаються навести лад у цьому хаосі. Відновити чистоту скла, досконалість минулого. Дух перехоплює від споглядання за цією різаниною. Усе ще ніяк не можу позбутися відчуття незручності, того самого, що точить мене під час написання цієї книжки: чи маємо на це право? Чи це нормально, настільки захоплюватися руйнуванням? Питання Кундери набуває дивного звучання стосовно цих катастроф. Вулиці Нью-Йорка білі, вкриті папером та пилом, наче снігом; чорношкіра дитина спить у колясці посеред вулиці. Виставка Віріліо одразу, тільки-но відкрилася, спричинила скандал. Чи не зарано ще естетизувати таке лихо? Звісно, мистецтво не є обов'язковим, ніхто не зобов'язаний відвідувати виставки або ж читати книжки. Утім, "Що буває" збирає катастрофи, наче колекціонер — трофеї: знімки забруднення ртуттю у Мінімата, Японія, 1973 р.; витоку діоксину на заводі "Ікмеза" у Севезо, Італія, 1976 р.; падіння літака в Тенеріфе, Іспанія, 1977 р.; катастрофи нафтоналивного танкера "Амоко-Кадиз", Фіністер,

1978 р. Деякі відвідувачі витирають очі, сякаються або відводять погляд, не маючи сил дивитись на ці картини. Я їх розумію. Утім, такий уже наш світ, і поки що ми не можемо жити в якомусь іншому. Витік радіоактивного газу на атомній станції "Трі-Майл-Айленд", Пенсільванія, 1979 р. Витік токсичного газу на заводі "Юніон Карбайд", Бхопал, Індія, 1979 р. Вибух судна "Челленджер" на мисі Канаверал, Флорида, 1986 р. Задум Віріліо може шокувати: він змішав промислові катастрофи з терористичними атаками. Вибух реактора на Чорнобильській атомній електростанції, Україна, 1986 р. Аварія танкера "Ексон Вальдез", 1989 р. Газова атака в токійському метро, Японія, 1995 р. Додайте сюди ще й природні катастрофи, такі як: шторм у Франції у 1999 році, пожежі в Австралії в 1997-му, землетрус у Кобі, в Японії, у 1995-му. І все це — під драматичну музику, як у кіно. Я тиняюся серед цього страхіття. Хотів би я вмити руки, хотів би повірити, що мене не обходять ці жахи. Але, як і будь-яка нормальна людина, я втягнутий у цей процес на своєму мікрорівні. На вході висить висловлювання Фрейда: "Збирання усуває враження про випадковість". Ця загадкова сентенція, датована 1914—1915 роками, ніби дає відповідь на запитання, що його трохи раніше поставив Девід: — А що таке збіг?

Що далі йде наука, то більш жорстокими стають катастрофи та чарівнішими руйнування. У кінці виставки Віріліо зайшов занадто далеко у своїй провокації, показавши телеверсію справжнього дива піротехніки, неймовірного феєрверку в Шанхаї: він насмілився вказати на зв'язок між природним жахом та штучною красою. Виставка лишила в мене присмак гіркоти. Я вийшов звідти із ще більшим відчуттям провини. Чи можна ставити поруч зруйнування веж-близ-нюків звичайний феєрверк, нехай і найвидовищніший у світі? О, яке прекрасне полум'я, о, яка чарівна блакить, о, які вродливі палаючі тіла? Чи зможу я дивитись на себе в дзеркало після виходу такого роману? Від цих думок мене нудить,

хочеться виблювати весь сніданок зі del de Paris, але я змушений визнати, що мені подобається пробувати на смак цей жах. Мені до вподоби цей неймовірний дим, що піднімається від двох веж на великому екрані в реальному часі, ця величезна біла пір'їна у блакитному небі, шовкова хустка, що тягнеться між морем та землею. Він подобається мені не тільки через свою піднесену чарівність, а ще й через те, що я усвідомлюю його апокаліптичну природу, жорстокість та жахливість, яку він у собі ховає. Віріліо змушує мене повернутися обличчям до своєї гуманності, яка аж ніяк не є гуманізмом.

Татусів метод боротьби зі страхом полягає в нескінченній балаканині.

— Тільки-но нас на гелікоптері знімуть звідси, ми поїдемо разом до FAO Schwarz, і я куплю будь-які іграшки, які ви забажаєте. Великий наліт на магазини.

— І ми будемо пити Dr Pepper7.

— Гаразд. А чи вам відомо, що ваш прапрадід ледь не став співзасновником The Coca-Cola Company? Я вам ще не розповідав цю історію? У ті часи наша родина мешкала в Атланті. Одного дня до нас завітав незнайомий місцевий аптекар: він шукав гроші, аби запустити у виробництво новий розчин, що він його тільки-но винайшов. Оскільки наша родина належала до заможних патриціїв міста, він, звісно, запропонував вашому пращуру розділити прибутки. У родині Йорстонів ця історія стала кумедною байкою: аптекаря навіть запросили на вечерю до нашого маєтку. Він дав скуштувати всій родині свій дивний напій на основі листя коки. Всі одностайно знайшли його огидним і непридатним для пиття. "А що за відразливий колір!", "Тьху, ніколи це не продаватиметься!" Аптекар захищався, стверджуючи, що його

напій сприяє травленню та містить вітаміни. Ваш предок розсміявся й вигукнув: "Уперше мені пропонують зробити інвестицію в проносне". І винахідник кока-коли пішов, піймавши об-лизня. Ще багато років ця історія тішила членів нашої родини. Але одного разу стало не смішно: якби ми допомогли бідному аптекареві, то сьогодні прикрашали б вищі рядки рейтингу Top 100 журналу Forbes...

Цю історію тато розповідав нам уже разів із тридцять, але нічого, мене це не втомлює. Він здається таким задоволеним, коли бачить, що ми з Джеррі слухаємо його. Мені подобається чути, як ми ледь не стали багатіями. Щоразу, коли я п'ю баночку коки, я думаю про те, що міг би бути її власником. Але на пращурів гніватися не варто. Нам у школі розповідали. Вони більше тяжіли до плантацій, де раби збирали бавовну. Вони ж не могли знати, що їх геть спустошить війна з янкі та що потім вони знайдуть нафту. Зрештою, вони були справжніми нікчемами, просто час від часу їм таланило, а час від часу — ні, точно як нам зараз. Спочатку я думав собі: вау, супер, пропасували школу, прикотилися до Нью-Йорка, тріскаємо суперські оладки, тато дозволяє нам бавитися з кнопкою ліфта, вона засвічується та дзеленькає, коли натискаєш, коротше, солідол!! Але тепер усьому труба: ця пожежа, та у Джеррі весь час кров йде з носа, а я весь час кашляю, — якийсь відстій. Лурдес досить мила з нами, але вона постійно реве, і це вже дістало. Ентоні прикольний, у Джеффрі не всі вдома, він туди-сюди бігає — то до своєї групи, то подивитися, чи не запрацювали мобільні. Усі вони симпатичні, але це нічого не міняє в цьому розгардіяші. Мабуть, татові вже час застосувати свої підсвідомі надможливості, що активізуються тільки в разі меганебезпеки. Думаю, за кілька секунд він покаже свою міць, як Кларк Кент, треба тільки дати йому час, аби він вдягнув костюм супергероя. А поки він віддає перевагу тому, щоб теревенити про наших пращурів, які профукали справу століття, — от без чого ми б точно зараз обійшлися. Чорт,

ненавиджу це в коміксах: треба хтозна скільки чекати, допоки герой прокинеться та збереться-таки рятувати жертв, що застрягли в палаючій будівлі. Це дістало, але так завжди трапляється. Якби герой з'являвся одразу на початку, втрачався би увесь саспенс. Та ж сама фігня в телевізійних "манґа"1. Дядьки, що роблять мультики, це чудово знають: треба, щоб юні телеглядачі зачекали. Отож доводиться нам чекати. Утім, ми, діти, тільки те й робимо, що чекаємо. Чекаємо, коли зістаримося, щоб досхочу жерти "M&M'Б" та їздити до парку студії "Universal" коли заманеться, а не коли уламаєш батьків. Аби вбити час, удаю, наче мене цікавить батьківська історія.

— Скажи, тату, ми що в натурі ледь не стали родиною Coca-Cola7.

І ось тато вже задоволений, він більше не плаче, лепсько бачити, як він посміхається: "О так, Девіде, це правда, уявляєш?", а Джеррі знизує плечима, адже він знає цю історію напам'ять і не розуміє, чому я удаю, ніби вперше її чую. І як до нього не доходить: треба піднести татові дух, бо ж інакше він не зможе скористатися своїми над-можливостями.

1М а н ґ а — японські комікси, що часто лежать в основі мультфільмів "аніме".

La Closerie des Lilas (1804), Le Dome (1897), La Rotonde (1911), Le Select (1925), La Coupole (1927). Втрачене Покоління знало, де зустрічатися — на Монпарнасі. Я, наче той прочанин, здійснюю паломництво по барах, які перераховані у Гемінґвея у "Святі, що завжди з тобою": дякувати "татусеві Гему", письменник тепер може собі дозволити бухнути на самоті, особливо якщо він посварився зі своєю подружкою. Тож, якщо я замовляю "вермут-чорна смородина" у Closerie, то це виключно через професійну свідомість. І як генії могли пити

таку гидоту? Проходжу повз будинок № 27 по вулиці Флерюс, що у двох хвилинах від мене; тут жили Ґертруда Стайн та Аліса Ба-бетт Токлас. На диво, на будинку висить дошка, що нагадує про особливу цінність цієї міфічної будівлі, стіни якої були завішені роботами Ґоґена та Міро та де був обезсмертнений знаменитий вислів бармена з Le Select "Ви всі — втрачене покоління". Ґертруда Стайн, американка, яка представила Пікассо Матіссу, мешкала в Парижі з 1902 року, на першому поверсі будинку, з вікнами на внутрішній сад. До американців у цьому кварталі жили росіяни. Гемінґвей приїхав сюди копіювати Модільяні, Сутіна, Шагала тощо, яким протегував Шервуд Андерсон. Троцький та Ленін готували тут Революцію. Чому Гемінґвей подумки повертався сюди, пускаючи собі кулю в лоб? У 1957 році, коли він почав працювати над "A Moveable Feast"1, йому було 58. За три роки до цього він отримав Нобелівську премію

1 "Свято, що завжди з тобою" (англ.).

з літератури. А чотири роки по тому він покінчить із собою, вистріливши із мисливської рушниці. Ці останні чотири роки він вирішив провести в машині часу, що її назва "література". Фізично він житиме в Кетчумі (Айдахо), потім в Іспанії та на Кубі. Але подумки всю решту свого життя він проведе в Парижі 1921—1926 років, зі своєю першою дружиною Гадлі Річардсон. Він не визнає, що йому вже шістдесят: він пише, щоб знову стати двадцятип'ятирічним, тим нікому не відомим закоханим бідаком, який у квітні 1925 року в Dingo Ваг на вулиці Деламбр (що пізніше перетворився на Auberge de Venise), зустрів геть п'яного Скотта Фіцджеральда. Саме тут сімдесят вісім років по тому я займаюся своєю писаниною, попиваючи "Лонг Айленд Айс Ті", рецепт якого вигадав саме він (злити в одну склянку всі білі алкогольні напої + кола та лід). У Dingo Ваг можна було зустріти Айседору Дункан, Трістана Тцара (він похований на цвинтарі Мон-парнас), Ман Рея... Я підіймаю келих за великих

митців, чий дух живе в цих стінах, що оббиті деревом та просочені запахом сигар, бурбону та відчаю. Невипадково Помпіду вирішив збудувати на Мон-парнасі мініатюрну копію Всесвітнього торговельного центру: душа цього кварталу завезена з того боку Атлантики. Гемінґвей бажав знову пройти слідами своєї молодості; я роблю це за нього. У будинку № 42 по вулиці Монпарнас усе ще знаходиться Falstaff. Але зник бордель Sphinx, що був на розі, бульвар Едгар-Кіне, 31, з номером-сьют у єгипетському стилі, де Генрі Міллер витрачав гроші, яких він не мав. Тепер тут відділення банку Banque Populaire із банкоматом на вході. Тепер тут знімають гроші, яких не мають! Повертаючись додому (насилу), шукаю будинок № 113 по вулиці Нотр-Дам-де-Шам, у якому Гемінґвей оселився в 1924 році після повернення з Торонто (Езра Па-унд мешкала у будинку 70а цієї ж вулиці). Проходжу повз 115-й, потім йде 111-й. Стоп! 113-го теж немає? Але ж то не бордель! Повертаюсь назад... Усе так, вулиця Нотр-Дам-де-Шам, після 111-го іде одразу 115-й, можете піти пересвідчитись самі. Отже, будинку, де якось Френсіс Скотт Фіцджеральд помочився на сходах, чим спричинив славетний диспут між Ернестом Гемінґвеєм та консьєржкою, більше

не існує. Все, що від нього лишилося, — книга, адже в Парижі нерухомість — рухома. Навіть пам'ятної таблички немає. Шкода, бо ж є що вигравірувати на мармурі. "Тут американський письменник Ер-нест Гемінґвей любив свою дружину Гадлі та свого сина Бамбі, зустрічався з Гертрудою Стайн, Сільвією Біч, Вільямом Карлосом Вілльям-сом і Джоном Досом Пассосом та написав "І знову сходить сонце...", а Френсіс Скотт Фіцджеральд суботнього вечора 1925 року помочився в цьому під'їзді, чим розгнівав консьєржку, і потім написав Гемін —ґвею листа з вибаченням, у якому, зокрема, йшлося:

"Жалюгідна людина, що прийшла до вашого дому суботнього вечора, то був не я, а якийсь Джонсон, який часто видає себе за мене".

Мораль: коли будівлі зникають, тільки книжки можуть берегти спогади про них. Саме тому Гемінґвей перед смертю писав про Париж. Адже він знав, що книги міцніші за будівлі.

5 Ф. Беґбеде

129

Надконфіденційне повідомлення таємного агента Девіда Йорстона Силам Галактичного Альянсу

11 вересня 2001 року я дізнався, що мій батько має надможливо-сті. Усе почалося, коли ми з моїм старшим братом були у Windows on the World. Офіційно мого батька звуть Картью, але це його несправжнє ім'я. Він не знав про свої супер-мега-сенсорні можливості, як у фільмі "Люди Х", коли хлопець раптом усвідомлює, що може бачити крізь стіни, хоча до того він про це навіть не здогадувався. А я знав. У 7987 році до нашої ери мені про це повідомили міжгалактичною грамотою (я — агент Міжкосмічної ради). Насправді мого батька звуть не Картью, а Ультра-Кент. Ніхто ще не знає, наскільки він сильний та могутній, бо він ще не користувався своїми можливостями. Вони спрацьовують тільки в разі меганебезпеки, наприклад при пожежі. У такі моменти він здатний пробивати бетон, викривляти залізо та літати в повітрі, бо страх живить його потенційні батареї. А потім він нічого не пам'ятає, бо має автоматичну пам'ять миттєвої адаптації, що дозволяє йому стерти всі дані з розумового жорсткого диску, щоб ніхто нічого не зміг дізнатися в разі

допиту в катівнях Зіркового Штабу його затятого ворога Морга (також відомого як Бридкий Джеррі).

Я їв оладки в компанії кількох Землян, коли нас атакували Темні Сили: вони давно планували цей напад, звісно, це була спроба лейтенанта Чорта-Раптора захопити Ультра-Кента зненацька. За допомогою свого потаємного трансформера, що протягом тисячоліть був прихований на Північному полюсі, мерзенний Чорт-Раптор перетворився на літак та телепортувався у хмарочос з метою отримати

приз за суперстискання (Чорт-Раптор — заслужений міжзоряний мисливець підсвідомого перетворення: він може приймати форму будь-якого предмета, якого він торкнеться, якщо тільки в нього немає нежиті). Коротше кажучи, на нас здійснено напад, я зв'яжуся з вами пізніше і триматиму в курсі подій. З хвилини на хвилину в Уль-тра-Кента прокинеться відповідна реакція, тільки-но він дізнається про свої руйнівні та метанолічні суперздібності. Поки що він і гадки не має, що він супергерой, який має помститися Силам Темряви за образу та за огидну смерть його матері, яку зжерли Жахливі Риби-Ласухи дванадцять століть тому. За мить Ультра-Кент зніметься з гальм і все завирує. Вони побачать те, що побачать. Чорт-Раптор отримає гарний урок, коли Ультра-Кент націлить на нього свій дема-теріалізуючий старбластер. Бій тільки починається. За допомогою Ківота Старозавітного та Святого Персня Ультра-Кент легко зможе протистояти простим щигликам супротивника, спрямувавши на нього свій Магічний Вогонь. З вами на зв'язку був агент Х-275 з Ордену Повстанців. Кінець зв'язку.

5*

"Рослини більш aware1, ніж будь-які інші біологічні species2"; "Поїдання горішків — it's a real strong feeling3". Мені до вподоби фран-глійський суржик — це мова майбутнього. Тільки-но вийшла нова книжка, яка вихваляє цю мову і говорить на її користь: антологія цитат Жан-Клода Ван Дамма, актора та каратиста, який народився в Бельгії та переїхав до Голлівуду. "Наркотик — це як коли ти close your eyes4". "У бісквіта немає spirit5". До 2050 року всі будуть спікати, як герой Жан-Клода Ван Дамма у фільмі "Реплікант". "Смерть — це по-справжньому strongS "Ніхто не right чи не wrong7". Закриті в аудіовізуальному просторі, молоді люди підсвідомо почали наслідувати бельгійського кіборга: "Я не дуже free від body", "Я кажу yes своєму Ше", "Чи любиш ти night?", "Я плаваю у feeling". Не треба боятися англійських слів. Вони поступово входять до нашого буденного життя, прагнучи створити всесвітню мову, що не підвладна Богу: єдину Вавилонську мову. Words для всього world8. Новий словник sms-no

1 Обізнаний (англ.).

2 Біологічний вид (англ.).

3 Дуже сильне почуття (англ.).

4 Заплющуєш очі (англ.).

5 Дух, душа (англ.).

6 Сильно (англ.).

7 Правий чи неправий (англ.).

8 Слова для всього світу (англ.).

відомлень (4ekaju 4 U), смайлиіси :) в Інтернеті, розвиток придуркуватої спрощеної орфографії, популяризація верлана1 — усе це сприяє створенню новомови третього тисячоліття. Anyway, whatever. Надамо останнє слово Ван Дамму: "Єдина мова, єдина валюта і ніякої релігії — і людство почуватиметься краще. Але ми тут не для того зібралися, щоб говорити про політику".

Мені також подобається кіпа інших бридких американських штучок: ванільна кока, горіхова олія, сирний пиріг, цибуля-фрі, часникова олія, курячі крильця, рут-бір2.

Але найбільш мені подобається Хью Хефнер, засновник журналу Playboy. Геть усі наші татусі хотіли бути схожими на нього. Треба спробувати зрозуміти, що сталося з генерацією наших батьків, коли в 60-х усі крутелики вдавали із себе Хью Хефнера. Його хороми з постійними оргіями та приватний "боїнг" змінили уявлення про справжніх чоловіків XX століття. Сучасний чоловік 60-х перетворився на "womanizer"3. Новий Дон Жуан мав водити машину, палити американські цигарки, оточувати себе цицькастими білявками в бікіні біля турецьких басейнів. У наш час цей образ мужності безнадійно застарів. Немає нічого старомоднішого за волоцюг із нічних клубів; від їхніх напосідливих спроб когось спокусити тхне нафталіном — й ліфтинг не приховає підстаркуватий вік цих гульвіс. Що, панночко, вам надокучає якийсь дядько із сивими скронями, що вдає з себе плейбоя? Значить, йому десь років із 70, адже він ніяк не відлипне від моди тридцятип'ятирічної давності, актуальної за часів його три-дцятип'ятирічної молодості.

Мерлан — вид розмовного арго у французькій мові, коли переставляються склади в словах.

2Root beer — шиплячий напій з коренеплодів, приправлений мускатною олією.

З Бабій (англ.).

В Америці 60—70-х років плейбой був надлюдиною. Будь-яка особа чоловічої статі мала походити на Тома Джонса, Ґюнтера Сакса, Порфіріо Рубіроза, Малко Лінге, Хуліо Іґлесіаса, Курда Юрґенса, Роджера Мура, Роже Вадима, Ворена Бітті, Бурта Рейнолдса. Сорочка мала бути розстібнутою на два ґудзики, аби було видно волосся на грудях. Щовечора треба було бодай що зняти нову кралю. Обличчя мало бути засмаглим протягом усього року. Те, що на початку двадцять першого століття вважається безнадійно застарілим та вульгарним, у той час було must1. Кумирами французьких буржуа були не хіпі та рок-зірки, а Едді Барклей та Саша Дістель, Жан-Поль Бельмон-до та Філіпп Жуно. Згадаймо ще появу контрацептивних пігулок, спрощення процедури розлучення, феміністську та сексуальну революції, і отримаємо образ МІЖНАРОДНОГО ПЛЕЙБОЯ: "необтяже-ного чоловіка", що його описав психіатр Чарлз Мельман, мужчину, який має "будь-якою ціною отримувати насолоду". Що ж сталося? Свобода згубила шлюб та сім'ю, подружню пару та дітей. Вірність стала реакційним, недосяжним та нелюдським поняттям. У цьому новому світі любов триває максимум три роки. І сьогодні МІЖНАРОДНИЙ ПЛЕЙБОЙ ще живий. Він ховається в кожному з нас, будь-який чоловік перетравив його. МІЖНАРОДНИЙ ПЛЕЙБОЙ — холостяк, бо ж він уникає будь-яких тривалих зв'язків. Щотижня він змінює громадянство. Він живе сам і помирає на самоті. У нього немає друзів, тільки тусовочні та професійні контакти. Він говорить франглійською. Він з'являється на тусовках, тільки щоб підчепити bimbo ("мандрьоху" по-нашому). Спочатку, поки він багатий та вродливий, він спокушає дженджуристих краль. З часом, втрачаючи багатство та вроду, він платить повіям або дрочить, переглядаючи порнофільми. Він шукає не кохання, а насолоди. Він нікого не любить, й особливо себе, бо заперечує страждання й боїться втратити фейс. МІЖНАРОДНИЙ ПЛЕЙБОЙ

купається в шампанському в Сен-Тропе, кадрить продажних потіпах у готельних барах і завершує своє

1У цьому контексті — "необхідним, обов'язковим" (англ.).

турне у клубі свінгерів з якоюсь особою на прокат. Звісно, це кітче-вий персонаж (у Франції Жан-ГГєр Мар'єль часто створював пародії на нього, а в Штатах — Майк Майєрс зі своїм Остіном Пауерсом), але він відчиняє двері до мутанта-чоловіка XXI століття, що до скону сидить на "віаґрі". МІЖНАРОДНИЙ ПЛЕЙБОЙ носить мокасини на босу ногу, щоб здаватися молодшим, — це кумедно, але, однак, він ставить правильні питання: для чого потрібне кохання в цивілізації бажання? Навіщо обтяжувати себе сім'єю, якщо ми захищаємо свободу як вишу цінність? Для чого потрібна мораль у гедоністичному суспільстві? Якщо Бог помер, то увесь всесвіт — це бордель, і треба користуватися цим до кінця життя. Якщо кожен сам собі цар, то егоїзм — наша єдина перспектива. А якщо батько більше не є головним авторитетом, то в нашому світі матеріалістичної демократії межу насильства визначає тільки міліція.

Під нами: скляні двері, зелені рослини, колонади, навощений паркет, лампи із надзвичайно вишуканим білим абажуром... Наполіровані дерев'яні поруччя, канапи із бежевої шкіри, охро-вий бар...

Над нами: гелікоптери, що кружляють, наче алюмінієві шершні, стовп диму, що збільшує вежу до 620 метрів.

Ми: люди, що, притулившись одне до одного, тремтять перед зачиненими дверима, посеред машинного устаткування та труб, приголомшені гомоном насосів підвищеного тиску газу та гідрогенераторів. Люди, яких повільно запікають.

Кендес у перший вечір: "Ти мене так круто виїбав, що мені здалося, наче вас було семеро".

Дивлюся на Джеррі. У цьому ракурсі він дуже нагадує мене. На щастя для Девіда, він менше схожий на мене. Але я розмножився, це без сумніву. І потім мерщій ушився. Якщо суспільство дає вибір, чи слухати крик дитини, чи піти на вечірку без дружини, не варто дивуватися, що на Заході стає дедалі більше самотніх матерів. Я добре знаю, що Джеррі думає про мене. Він сам сказав мені. Він вважає, що я удаю із себе Джеймса Бонда: чувака, який завалює в ліжко кожну зустрічну дівку.

1 Єдиною перешкодою, що стоїть між мною та величчю, є я сам (англ.).

"The only thing standing between me and greatness is те"1.

Woody Allen

А от Девід вважає мене надлюдиною:

— Знаєш, тату, не варто більше приховувати свої superpowers.

Ось чому зручно чіпляти щоразу нову дівку: можна завжди казати одне й те саме. Не треба напружуватись.

Джеффрі показує мені пляшку "о-бріона" 1929 року.

— Гоу! Варто її випити, я знайшов цілий ящик таких у проході, чого б нам не спробувати? Решту я вже роздав своїй групі!

— Дивись-но, бо намішаєш зі своїми пігулками...

— What the hell! Come on! Enjoy!1

Джеффрі відкорковує французьке гран-крю і робить добрячий ковток прямо із пляшки.

— Вау! Треба, щоб воно трохи провітрилось, але на смак — справжній нектар...

— Думаю, нам усім не завадило б провітритись, — мовив Ентоні. — Звідки у вас ця пляшка?

— Relax, я просто взяв у борг, моя контора відшкодує ресторанові, don't worry be happy...

Я відпиваю з пляшки. Стара пурпурна рідина часів краху 29-го року тече в горлянку, наче останні пестощі, поцілунок диявола. Безглуздо було б позбавити себе цього задоволення. Протягаю пляшку Ентоні, але він відмовляється.

— Ні, дякую, не п'ю алкоголю, я правовірний мусульманин.

— Блядь! А я іудей! — вигукує Джеффрі, хапає "о-бріон" за шийку і жадібно заливає собі в рот вино; червоні цівки течуть у нього по губах. — Отже, ти хочеш вбити нас усіх? Радієш з того, що накоїли твої друзяки?

— Come on! Ми не знаємо, хто це зробив. Could be anybody2.

1 Хай йому грець! Давай-но! Розслабимося! (Англ.)

2 Та годі! Може бути хто завгодно (англ.).

— Годі, облиш, убивці-камікадзе — це ж ваші штучки. Ви підриваєте себе в піцеріях, та Аллах вас винагороджує за це.

Ентоні ображається.

— Бісова доля, я мусульманин, але ж не фанатик, give me a break, man.

— Та не нервуйся, Тоні, — кажу я, знову беручи пляхан, — він змішав заспокійливе з бухлом, він у коматозі, от і все.

— О'кей, я у коматозі, — спалахує Джеффрі, — яв коматозі, тому що я єврейський педик, так? А, то це, мабуть, я спрямовую літаки на вежі та вбиваю невинних людей заради того, щоб знищити державу Ізраїль?

Отакої! Хиляю "о-бріона" 1929 року й починаю грати роль Бутрос Бутроса1.

— Слухай-но, от я християнин, він мусульманин, ти єврей. Це значить, що всі ми віримо в одного Бога, о'кей? Тож заспокойся. Нам лишається тільки молитися, як учать три наші релігії, так у нас буде втричі більше шансів, що Бог нас почує й відчинить ці goddam door, кляті двері!

Вино припиняє релігійні війни. Даремно Ентоні не випив. Він повертається до свого мобільника і тисне на кнопки. Джеффрі знову прилипає до пляшки, продовжуючи кудкудакати:

— Воно ж навіть не катерне!

Джеффрі регоче, я теж. Девід усе ще мріє. Лурдес усе ще висить на шторах. Хотів би я розповісти вам про шалені події, перипетії з новими крутими поворотами, але така вже правда: нічого не відбувалось. Ми чекаємо, поки нас хтось врятує, а ніхто за нами не йде. Тхне паленим паласом та шоколадом — батончики "Марс" плавляться в автоматах, що розташовані трохи нижче, у череві чудовиська.

1 Бутрос Бутрос Галі — шостий секретар ООН (1992—1996).

Я дуже злий на винахідника парашута для евакуації з офісного приміщення за те, що ця ідея осяяла його тільки після катастрофи. Не така вже й складна конструкція: чи не міг ти, жалюгідний бовдуре, раніше домудруватися до цього? Хотів би я бачити, як сотні чоловіків та жінок кидаються в порожнечу з рюкзаками за спинами та як над ВТЦ-Плаза розкриваються їхні парашути. Хотів би я бачити, як літають вони у блакитному небі, всупереч силі тяжіння та терористам, як опускаються на бетон, як падають у руки пожежних.

Те ж саме стосується й архітекторів, які колись вирішили, що не треба більше робити зовнішні сходи на будівлях. На всіх нью-йорк-ських білдінгах ці пожежні сходи є, окрім хмарочосів, які найбільше їх потребують. Що, не прикрашає це вежу? Увага! Естетика вбиває. Хіба не можна було передбачити пожежні сходи до 110-го поверху?

А чому не змінилася охоронна система в літаках? Персонал служби безпеки продовжує розсіяно дивитись на екрани, як просвічується багаж. Час від часу вони вибірково розкривають якусь валізу і перевіряють вручну. У літаках замінили металеві ножі на пластикові. Але при цьому лишилися металеві виделки! Ніби виделкою нікого не можна вбити. Досить вцілити в очі чи в горлянку, ударів із тридцять — і готовченко. Вони не бачили Джо Пеші в "Крутих хлопцях", чи що?

Чому немає охоронців у кожному літаку? Є ж вони на входах у дискотеки! Хіба нічні клуби криють у собі більшу небезпеку, ніж літаки? Ще й досі захист пасажирів покладають на стюардес, чиї горля-ночки так легко перерізати.

Ще можна було спустити жертвам мотузки, щоб вони могли втекти, наче в'язні, які прив'язують до ґрат камери простирадла й спускаються ними на свободу. Чому ззовні нічого не спробували? Або скинути мотузкові сходи з того боку, де не було пожежі? Або розгорнути гігантський надувний пневмоматрац, який би амортизував падіння "джамперів", як у "Смертельній зброї"?

Насправді, ніхто навіть не думав, що вежі можуть зруйнуватися. Безмежна довіра технологіям. Повна відсутність уяви. Віра в перевагу реальності над фантастикою.

"Це наче сидіти всередині димоходу", — каже один з пожежних у "Пекельній вежі" Джона Ґілермена (фільм вийшов у 1974 році, тоді ж, коли відкрився Всесвітній торговельний центр). Якщо поліція не спробувала евакуювати людей через повітря, то, мабуть, це тому, що менти бачили цей фільм-катастрофу, в якому рятувальники намагаються витягти людей із схожої пожежі на останньому поверсі хмарочоса, протягнувши їм з гелікоптера трос. У фільмі "чопер"1 падає на дах і розбивається. О 9.14 поліція, мабуть, не ризикнула зробити правдою вимисел.

1 Гелікоптер (англ.).

Уже півгодини під нашими ногами знаходиться літак

Усе ще ніякої евакуації

Ми — метал, що голосить

Люди висять на вікнах

Люди випадають з вікон

Покинутий інвалідний візок

Столи на підставках лишилися без підставок

Забутий на ксероксі степлер

Перекинуті шафи з папками

Блокнот із розкладом невідкладних зустрічей

Прогноз погоди, що обіцяє на сьогоднішній ранок +26 градусів та прозоре блакитне небо

Усі вікна вибиті

Палаюча рідина в шахтах ліфтів

98 ліфтів, усі не працюють

Білий мармур у офісах заляпаний кров'ю

Два коридори освітлені галогенними лампами — ніби пунктирні лінії на стелі

Охрове полум'я з блакитними завитками

Папери танцюють у повітрі, наче на День незалежності

Останки людей з усього світу

United Colors of Вавилон

Долоні в лахмітті Шкіра, що звисає з рук наче сукня від Issey Miyake

Красуні в сльозах

Шматки літака на ескалаторах

Красуні захлинаються у кашлі

Жодного контакту із зовнішнім світом Білі та сині тарілки і чашки розбиті Усе димне, пильне, мертве, бридке Тишу ріжуть сирени

Шматки облич перед автоматом із кавою

Ми тут зачинені, знизу вогонь Печемося

Смажимося мов курчата

Коптимося мов лосось Старанно виють сирени

Dust in the wind All we are is just Dust in the wind1

Від спеки фігуративні картини течуть

І перетворюються на абстрактний живопис

Дощ з людських тіл на ВТЦ-Плаза. 1 Із пісні "Wind of Change" групи "Scorpions".

Я часто запитував себе, чому люди в разі пожежі кидаються вниз? Тому що вони знають, що все одно загинуть. їм не вистачає повітря, вони задихаються, палають. Вони кінчають із цим стражданням: така смерть швидша і чистіша. "Джампери" — не депресивні люди, а навпаки, дуже розважливі. Вони ретельно зважили всі "за" та "проти". Для них краще запаморочливе падіння, ніж повільно підсмажуватись, наче сосиска, в задимленій кімнаті. Вони обирають стрибок янгола, вертикальне прощання. У них немає ніяких ілюзій, навіть якщо дехто з них намагається використати куртку замість імпровізованого парашута. Вони використовують свій шанс. Вони тікають. Вони — люди, адже самі обирають, як помруть, не даючи собі згоріти живцем. І останній доказ їхньої гідності: вони самі вирішують, коли настане кінець, а не покірно чекають на нього. Ніколи ще вислів "вільне падіння" не мав більше сенсу.

Казна-що верзеш, бідолахо Беґбеде. Якщо від 37 до 50 людей кинулися вниз із височини Північної вежі, то це лише тому, що вони були не в змозі вчинити інакше. Ядуха, біль, інстинкт самозбереження... Що могло бути гіршим, ніж залишатись усередині задушливого пекла? Вони стрибали тому, що ззовні було менш пекельно, ніж усередині. Знаєш, хоч би яким спеціалістом із запарювання мозку ти був, коли сам запарюєшся в такому пеклі — це дивне відчуття. Запитай будь-якого пожежного, і він пояснить тобі. "Джампери" доходять до тієї межі, коли більше не відчуваєш небезпеки. Керовані підсвідомістю, збуджені від адреналіну, вони настільки залякані та шоковані, що стан, у якому вони перебувають, межує з екстазом. Ти стрибаєш з висоти 400 метрів не тому, що ти вільна людина. Ти стрибаєш тому, що ти зацькована тварина. Стрибаєш не заради того, щоб лишитися людиною, а тому що вогонь перетворив тебе на тварину. Прірва не є розумним вибором. Просто згори тільки вона виглядає привабливо: туди тягне, бо там не зривають з тебе шкіру

розпеченими кігтями, не виривають очі палаючими недогарками. Прірва легка. Прірва — це вихід. Прірва гостинна. Прірва простягає тобі руки.

OK, Картью, якщо вже ти розмовляєш у такому тоні, я негайно вилітаю до Нью-Йорка. Ні, вежа "Монпарнас" не є третьою вежею Всесвітнього торговельного центру. Позаяк моє життя теж перетворюється на фільм-катастрофу: моє кохання покинуло мене сьогодні о 9.18. Флобер казав: "Я мандрую, щоб перевірити, чи правдиві мої сни". Я ж маю перевірити, чи правдивий мій кошмар. Для зведення рахунків з життям я обрав "конкорд". Пам'ятаю, що цей надзвуковий літак, розроблений у 60-х за часів де Голля, а введений в експлуатацію в 1976 році за часів Жіскара д'Естена, мав прикру тенденцію падати на готелі у передмісті Парижа. Тому я і замовив квиток на нього, адже полюбляю ризик. Я — авантюрист, любитель екстремального спорту. Вартість квитка? 6000 евро в один бік, ціна спідниці від Channel, — не дуже дорого за подорож назад у часі. Рейс "Париж — Нью-Йорк" на "конкорді" — це машина часу, вигадана Гербертом Веллсом: літак вирушає о десятій ранку, а прибуває о восьмій ранку, тобто ще до того, як мене кине Амелі. За три години я буду в Нью-Йорку, дві години тому.

Справжня подорож у часі починається із лаунджу сімдесятих. Це я тільки уявляю, ніби пишу про Одинадцяте вересня, насправді ж я пишу про сімдесяті роки: десятиліття, коли з'явилися і ВТЦ, і вежа "Монпарнас", і "конкорд", що їх з'єднав. Стюардеси в бежевих костюмах із пухкими колагеновими губками, засмаглі під ультрафіолетом стюарди, білі крісла, стіни із м'яким покриттям, як у божевільні, бізнесмени, що поприлипали до мобільних, бізнесвумени, що оголили свої кишенькові комп'ютери Palm Pilot усе застаріле, як із "Космічної Одіссеї-2001". 2001 рік, тобто два роки тому: кубриківські фантазії 70-х так і не здійснилися. Ніхто не

мандрує на Місяць під музику Штрауса, натомість "боїнги" прибудівляються під спів муедзинів.

Крізь вікно аеропорту Руассі зустрічаюсь ніс до носу з надзвуковим лайнером. Його дзьоб ще гостріший за мій. Блакитні емблеми "Конкорд" нагадують, що ця махина — один з об'єктів нашої національної гордості, вимираючий вид. Днями один "конкорд" загубив у польоті кермо керування. Заходжу до мініатюрного салону: отакої, VIP-клієнти змушені нахиляти голови. Після катастрофи в Гонессі почали множитися технічні неполадки: відмова двигуна, знос кабіни; 70-ті поступово випускають дух, а я ризикую так і залишитися назавжди у них, у роках свого позабутого дитинства. Утім, літак майже пустий. Дійсно, треба бути справжнім камікадзе, як от я, щоб піднятися на борт цього птаха із трикутним крилом. Таким зухвалим я став після п'ятої чарки "Абсолюту". Падаю у крісло номер 2D. Дощить. Налиганий до бісиків, сидячи в "конкорді", що от-от злетить, я почуваюся справжнім ґонзо1.

Стюардеса: — Пане, до кав'яру пропонуємо вам шампанське Krug...

Я: — Еггежж, це чудово пасує.

Для мене буде великим розчаруванням померти так по-дурному, якщо цей літак уріжеться в дешевий готель "Формула-1" у північно

1 вопго (англ.) дослівно: "божевільний, дивний, абсурдний, придуркуватий". Образ "ґонзо-журналіста" уславив культовий американський письменник Гантер С Томпсон у романі "Страх та огида у Лас-Веґасі". Герой цього твору вирушає до Лас-Веґаса на ралі "Мінт 400", аби написати репортаж з місця події; дорогою він під зав'язку накачується всіма можливими видами

наркотиків. Репортаж під наркотичним кайфом у цьому романі став символом нової, альтернативної журналістики — "ґонзо-журналістики", засновником якої вважається Томпсон...

му передмісті Парижа, але принаймні я по максимуму скористаюся усіма привілеями цього польоту. До того ж це іранський осетер: ісламістська ікра!

Треба бути повним ідіотом, аби забашляти 6 штук євро за те, щоб зекономити три години польоту. Чи люди, що вигадали цю машину, були п'яні, чи вони дійсно вірили, що цей незначний виграш часу вартий тих додаткових витрат кількох тонн керосину? Хто були ті інженери 60-х? їх сподівання здаються такими застарілими... типово в дусі XX століття... Білий, швидкий, спокійний світ у пластиковій обгортці, в якому трикутні літаки з презирством ставляться до часових поясів... Зараз уже ніхто в це не вірить... мій лисий сусід позіхає, читаючи Express... Усе з тих часів, з тієї останньої оптимістичної епохи... автовідповідачі... синдром jet-lag1... політичні журнали... Це було так "солідно" — скаржитись на зміну часового поясу, сьогодні ж ніхто про це й слова не скаже, це уже "відстій"... Я уже "готовий" — набрався, як жаба мулу; аж ось "конкорд" з огидним гуркотом та підозрілими вібраціями злітає... Був би я жінкою, то уже б три рази кінчив від здригань підлокітника — тільки підстав піхву... Мене розвезло по кріслу, наче млинець на сковорідці... Рекламний буклет хизується: "номінальна тяга кожного реактивного двигуна 17 260 кг"... Цікаво, чи не виблюю я весь кав'яр... "Тяга в перерахунку на вагу літака в 1,66 раза більша, ніж у "Боїнга-747"... Якийсь наркоманський лексикон: оце-то тяга почалася... Даруйте, пані стюардесо, але, здається, зараз я почну метати ікру по всій вашій герметичній кабіні... "Такої потужності тяги змогли досягти на базі класичного реактивного двигуна, до якого пристосували систему форсажу: вона має розігрівати випускні гази двигуна, що збільшує їхню вихідну швидкість. Ця система

збільшує тягу на 17%"... Я все виблював у паперовий пакет... Я полегшено зітхаю, коли ми долаємо звуковий поріг над Атлантичним океаном... Переді мною рідкокристалічний лічильник показує, що

1 Почуття втоми і безсоння після зміни часової зони (англ.).

ми летимо зі швидкістю Mach 2... Я, певно, був блідий як мрець, коли ми розсікали стратосферу на швидкості 2200 км/год... Не виходить у мене бути тим рішучим і завзятим клієнтом, жертвою овербукінґа, про якого мріяли вусаті (у ті часи — точно вусаті) винахідники "конкорда"... Мабуть в усьому винний алкоголь, але мене зворушує їхня квапливість... оскільки американці весело стрибали на Місяці, треба було знайти щось інше... Французи наївні, мов малі діти.... То були дорослі, серйозні вчені, спеціалісти з аеронавтики, але при цьому — хлопчаки, милі дітлахи, що бавилися із новою іграшкою.

На верхівці штучної скелі тримаються за руки двоє закоханих.

— Завжди ненавиділа вівторки. Ще тільки початок тижня, а вже ще більша жопа, ніж у понеділок, — каже білявка у Ralph Lomen.

— Блядь, кепсько, що звідси ніяк не вилізти, — каже брюнет у Kenneth Cole. — У тебе часом немає двох пігулок "едвілу"?

— Та ні, я прийняла останні, коли вдихнула дим від палаючого паласу, — каже білявка у Ralph Lomen. — У мене страшенно дерло в горлі.

Кондиціонери вивергнули хмару в залу для засідань. Спочатку дим підіймався з паласу тонкими завитками, потім — трьома густими стовпами уздовж стін, наче туман над болотом чи блукаючі вогники, намальовані рукою італійського декоратора.

— Як подумаю, що ти ніколи і не побачиш мій домашній кінотеатр: плазмова панель розміром із Верхнє озеро, — каже брюнет у Kenneth Cole.

— Too bad... Але не квапся здаватися, зараз нас врятують пожежні. Це питання кількох хвилин, — каже білявка у Ralph Lomen.

— Святий Джордже Сорос, помоліться за нас! — каже брюнет у Kenneth Cole.

— О, Теде Тернер, прийди і врятуй нас! — каже білявка у Ralph Lomen.

Вони розсміялися, але їхній сміх переходить у дикий кашель. Чи, може, то із самого початку був кашель.

— Знаєш, яка різниця між Microsoft та "Парком Юрського періоду"? — питає брюнет у Kenneth Cole.

— Ні, але здогадуюсь, що знову щось дуже розумне, — каже білявка у Ralph Lomen.

— Перше — це парк динозаврів, які б'ються між собою. А друге — це фільм.

Цього разу вона дійсно сміється. Брюнет у Kenneth Cole так нестримно зареготав, що ніяк не може зупинитися. Власний

дотепний жарт душив його, він аж посинів. Блондинка теж аж покотом лягала зі сміху; вони тонули в жарті брюнета, захлиналися, давилися від нервового реготу. Краще вже вмерти зо сміху, ніж від ядухи. Але їм вдається опанувати себе. Білявка скидає піджак. Смугаста блузка напіврозстібнута. Між грудьми висить тонкий золотий ланцюжок із маленьким сердечком. З того боку вікон — Америка у вогні.

— Ти додзвонилася до матері? — питає брюнет у Kenneth Cole.

— Ні, — відповідає білявка у Ralph Lomen. — Так навіть краще. Навіщо даремно її турбувати? Або ми виходимо звідси, і я дзвоню їй, або ми не виходимо, і я не дзвоню. Що, на твою думку, я маю сказати їй зараз?

— Прощавай, мамо, я люблю тебе. Поцілуй від мене сім'ю, — каже брюнет у Kenneth Cole.

— Дурник, — каже білявка у Ralph Lomen.

Але то був не дурник. Він сидів на столі. Також скинув піджак. Дихати важко. Він кохав цю жінку. Він не хотів її втратити. Він не хотів, щоб вона страждала. Він згадував про їхню зустріч в офісі, їхні кав'ярні, кожний їхній келих пива, номери в готелях. Про її ніжну шкіру, що пахла кремом. Його серце билося не тільки через страх; воно було ще здатне відчувати. І він відчував, що все це в минулому і його вже не повернути. Поступово він усвідомлював, що історія їхнього кохання добігає кінця, вона скінчиться саме тут, у цій кімнаті з бежевими стінами. Вона була надзвичайно чарівною білявкою, він уявляв її в дитинстві — із рожевими щічками, із розпущеним волоссям, що його розвіває вітер, білявою дівчинкою, що росла на селянському хлібі, що у квітчастій сукні бігала луками,

полями із житом або пшеницею, з летючим змієм або якоюсь іншою забавкою в руках.

Для своєї мандрівки я обрав найризикованіший щодо аварій літак та найнебезпечніший щодо тероризму напрямок: усе мало скінчитися швидко.

Якою б не була швидкість літака, мандрівка до Нью-Йорк-Сіті вже ніколи не буде такою привабливою, як колись. Раніше: відчуття легкості, дитячого захоплення, суміш ваблення та заздрості, удавана втома, щоб приховати зворушливе збудження, наївне піднесення, дух підприємництва та старе добре уявлення про "електричну енергію Великого Яблука", що його підсилює пісня "Нью-Йорк, Нью-Йорк" ("Гт gonna be a part of it", "If I can make it there / I'll make it anywhere))1) — Тепер: відчуття, ніби потрапив у фільм категорії В, пара-ноїдальний страх, солодкувато-нуднувате співчуття, скептичний вигляд, щоб приховати сміхотливу боязкість, пильне спостереження за сусідом, особливо якщо він має смаглявий колір обличчя, надмірна увага до найдрібніших деталей, передчуття кінця світу, недоречна гордість через те, що лишився живим після приземлення літака.

Усі нужники "конкорду" були забиті моїм блювотинням, але ми про це мовчатимемо, бо це ж цнотливий твір. Перед посадкою стюардеси роздали нам картонні зелені картки. Усі чужинці повинні заповнити анкету Імміграційної служби СІЛА:

1 Я стану частиною нього/ Якщо я досягну успіху тут/ Я досягну його скрізь (англ.).

— Чи страждаєте ви на психічні захворювання? ТАК НІ

— Чи перевозите ви наркотики чи зброю? ТАК НІ

— Ви комуніст? ТАК НІ

— Чи ви в'їжджаєте до Сполучених Штатів з метою здійснення кримінальної чи аморальної діяльності? ТАК НІ

— Чи брали ви участь у шпигунській, підривній, терористичній діяльності чи геноциді? Чи брали ви участь в організації страт, що їх влаштовувала нацистська Німеччина чи її союзники між 1933 та 1945 роками? JA NEIN

— Чи клопотали ви про звільнення від кримінальної відповідальності в обмін на свідчення очевидця? ТАК НІ

Мені пощастило: немає питання "Чи збираєтеся ви написати твір про Одинадцяте вересня?"

Моя вам порада: завжди відповідайте НІ. Щось мені підказує, що відповідь ТАК викличе зайві адміністративні проблеми.

Міністерство юстиції Сполучених Штатів могло б додати ще й такі питання:

— Випедофіл?ТАКНІ

— Чи належите ви до родини бен Ладена? ТАК НІ

— Чи мастурбуєте ви перед кадрами із розчленованими трупами? ТАК НІ

— Ви палите? ТАК НІ

(якщо ви жінка) — Чи маєте ви намір відсмоктати президентові Сполучених Штатів під його робочим столом? ТАК НІ

Ви вважаєте, що я черговий раз плюю у криницю? Що мені слід тішитися від свого статусу дитяти-плеканця та стулити пельку? Даруйте, але я розслідую смерть сімдесятих років. Утопія того десятиліття — світ, у якому не хоче жити більшість землян. Три години польоту з Парижа до Нью-Йорка — рівно стільки ж "їхати швидкісним потягом TGV з Парижа до Марселя. "Конкорд" — це AGV, швидкісний літак, що не випереджає нас ані на крок. Безглуздя серед інших безглуздь,та ще й не найгірше з них. Але за надшвидким літаком криється ідеологія, символом якої є задертий ніс лайнера під час приземлення — гостра голка, що нахиляється до землі, наче демонструючи зневагу до всіх тих, хто не потрапив на борт.

Є комуністична утопія — вона припинила своє існування в 1989 році. Є капіталістична утопія — вона припинила своє існування в 2001 році.

Протягом усього польоту я невпинно докучав стюардесі: — Коли ми прилітаємо? Ой-ой-ой, як довго... Скажіть-но, а ми часом не запізнюємося? Таке враження, наче ми ледве рухаємось... Ні, просто зрозумійте, я тут єдиний пасажир, який придбав квиток не на службові кошти...

У аеропорті Джона Фіцджеральда Кеннеді на табло висвічується: "Gates 9-11". Чесно кажучи, краще б їм змінити цей напис із відверто подвійним смислом. Ми прибули вчасно, тобто раніше, ніж вилетіли. Перед відльотом лив дощ, а після посадки я лив сльози. Усе здається набагато гарнішим під дощем, але він нічого не змиває, особливо наші гріхи. Було 8.25: Амелі ще не пішла від мене. Аби подратувати стюардес, я

удавав, ніби кваплюся, але насправді це було не так: нікуди я не поспішав.

Я не поспішав пережити нові 9.18.

Мені остогидло, що постійно дере в горлі. Тут смердить. Пече очі та гаряче ногам. Я намагаюся втриматися й не розплакатись, але сльози самі котяться з очей. Девід пояснив мені, що тато чекає, доки підживляться його батарейки. Він думає, що тато досі ніяк не діє тільки тому, що "не так уже й легко мчати на "корветі" краєм Великого Каньйону, керуючи кермом однією рукою та, до того ж, час від часу озираючись, адже ззаду ось-ось накриє лава з виверженого вулкана, а тут ще Камерон Діаз підлітає, висячи на тросі гелікоптера, а Джон Малкович кричить у гучномовець, бо залишається всього десять секунд до вибуху прихованої у морі атомної бомби, що викличе гігантське цунамі, яке затопить весь Нью-Йорк, де двійник президента Сполучених Штатів взяв у заручники його дітей і тримає їх у бункері, що його охороняють динозаври-ненажери, яких таємно виховало урядове агентство на дні секретної термоядерної криниці". Коротше кажучи, Девід переконаний, що тато — Ультра-Кент у стадії реактивації. Що за дебіл цей Дейв.

Що ж до мене, то я просто боюся й страшенно хочу вийти звідси. Тато каже, що слід слухатися Ентоні, а Ентоні каже, що треба залишатися тут, не панікувати, і що скоро за нами прийдуть рятувальники. А найбільше пригнічує мене те, що я відчуваю: тато боїться ще більше за мене. Бляха-муха, уже дістала ця кров з носа, треба весь час однією рукою затискати його, а другу руку тримає тато, і ми дивимося на ці двері, усе це дуже creepy1. Джеффрі молиться по-єврейському,

1 Лячно, страшно (англ.).

Тоні — по-арабському, це якийсь концерт народних пісень, стопудово. Але найкумедніший із артистів (не враховуючи Девіда, який думає, що він у віртуальному "Марвеллі") — це татусь зі своєю молитвою.

— О Господи, я знаю, останнім часом я не часто згадував про Вас, але ж існує притча про блудного сина, і вона має дуже практичний зміст, наскільки я зрозумів, у ній йдеться, що безбожників та зрадників зустрінуть із розкритими обіймами, якщо вони повернуться до Вас, так ось: сьогодні вранці я відчуваю себе суперблудним.

— Опа! Я ж тобі казав, що він стане супер-кимось! — кричить Девід.

— Стули свою бісову пельку! Тато молиться. Це святе. Ми утрьох беремося за руки, і тато продовжує молитву.

— Господи, я слабкий, я згрішив і каюся. Так, я розлучився із дружиною, це моя провина, моя величезна провина. Я пішов з дому, кинув двох своїх синів, що зараз тут присутні...

— Не треба, тату, не кажи так... Годі, припини...

Він мене налякав, shit, більше не можу втриматись від сліз, скільки б я не вдивлявся у плямку на підлозі — пусте, я розклеївся. Чорт забирай, це важко, це дуже hard! Хотів би я бути зараз деінде в іншому місці. Хотів би я бути мухою, що літає з того боку цих дверей. Якби мені хтось сказав, що я заздритиму мусі... Але, без базару, кльо-во бути нікчемною мухою: літаєш собі, і кров з носа не тече. Муха вільна, вона може втекти звідси, до того ж їй не треба думати. Я б літав навколо веж (БЗ-3-3), дивився б своїми фасеточними очима на

всіх цих бовдурів з Windows, БЗ-З-З і гоп! — маленький віраж-піке, та я тікаю звідси — і слід загув. Круто було б!

— О Господи, я егоїстична свиня, на колінах прошу я у Вас пробачення...

А найкраще — бути глухою мухою.

У Нью-Йорку я вільний, можу йти куди завгодно, представлятися ким завгодно. Неважливо, хто я насправді: громадянин світу. Ніякі корені мене не стримують, тут я розкутий навіть від своєї маленької телепопулярності — моєї європейської в'язниці. Слава, як і сімейне життя, і старість, робить нас передбачуваними. Свобода — це бути самотнім, молодим та невідомим. Ніколи в житті я не був настільки вільним: одинак із набитими грішми кишенями в чужому місті. І що з цього? Моя свобода порожня. Я можу зробити все, і тому не роблю нічого. Я напиваюся в готельному номері і дивлюся порнуху, приглушивши звук, бо в номері поруч спить Мілен Фармер. Помираю від нудьги в дизайн-барах. Я дійшов до того, що коли у мене питають, як справи, я змінюю тему і відводжу очі, щоб не заплакати. "How are you?" — жахливе питання. "Everything OK?" —здається пасткою на дізнанні.

Останнього разу, коли від мене пішла наречена, я не сприйняв це всерйоз: вона часто йде від мене. Утім, відчуваю, що цей раз був дійсно останнім. Вона не повернеться, і мені доведеться навчитися жити без неї, а я планував якраз навпаки: померти разом із нею.

Я погано кохав її, і тепер вона не кохає більше мене; жінки часто передбачають події; страждати мовчки у мене не виходить.

— Ти був моєю найкращою історією кохання.

— Ненавиджу зізнання в минулому часі.

Я жив із жінками з того дня, коли пішов від матері. Тепер же я маю навчитися жити на самоті, як мій батько. Хотів би я, щоб моє життя здавалося складнішим. Але, на жаль, життя принизливо просте: спочатку ми робимо все, щоб утекти від батьків, а потім стаємо такими ж, як вони.

На біржі обвал. Індекс Dow Jones уже 7000? 6500? Ще менше? Росте безробіття. У бюджеті Нью-Йорка діра (дефіцит 3,6 млрд доларів) — хутко треба війну, щоб виправити стан економіки! Усі телеканали повідомляють про бомбардування Іраку. Усі ньюйоркці чекають на вибух ядерної бомби у відповідь. У школах дітям роздають підручники, в яких роз'яснюється, як у разі хімічної атаки обклеювати ізоляційною стрічкою двері. Багато сімей придбало рятувальні набори: кишенькові ліхтарики зі змінними батарейками, мотузка, вода та пігулки іосату (ліки, що мають захистити від радіації). Жовтий рівень тривоги став помаранчевим. А я блукаю, розглядаючи власний пуп, вуличками небезпечного міста.

Щодесятиліття з'являється нова хвороба. У 80-х — СНІД, у 90-х — шизофренія, у 2000-х — параноя. Досить з'явитися одному смертнику в метро на "Таймс-сквер", і почнеться загальна паніка. Утім, після Одинадцятого вересня у Сполучених Штатах не було жодної спроби теракту. Цей факт мав би їх заспокоїти. Але ж ні. Кожен день без атаки збільшує ймовірність атаки. Як часто повторював Альфред Хічкок: терор — це математика. Сьогодні вранці американці заарештували Халіфа Шейха Мохаммеда, одну з ключових фігур "Аль-Каїди". Це мало б заспокоїти їх. Але ж ні: уряд чекає на помсту.

Якесь божевілля: в найнебезпечнішому місті світу я почуваюся наче вдома. Тероризм — постійний дамоклів меч, що розсікає будівлі. Тут я у своїй стихії. Усе одно без тебе немає місць, де можна жити. Тож краще вже знаходитись на місці катастрофи, коли за тобою тягнеться власний апокаліпсис.

Що я тут шукаю? Себе.

Чи знайду я?

Тероризм не знищує символів, він роздирає на шматки людей із плоті та крові. Наші сльози змішалися. Сльози Джеффрі, Джеррі, мої... На щастя, Девід замкнувся у вигаданому світі. І він має рацію — він тікає від непривітної реальності. Лурдес невідомо звідки приносить пляшки з Eviariy God bless her1. Ми кидаємося на них. Задихаючись від прокопченого повітря та запаху паленого, ми на межі між ядухою та зневодненням. У Ентоні починається напад астми. Бідолаха коцюрбиться на підлозі, а ми не знаємо, як йому допомогти. Я зовсім безпорадний. Лурдес заливає йому в рота мінеральної води, але він усе випльовує. Джеффрі киває мені, й ми разом відносимо його до туалету на поверсі. Я тримаю Ентоні за ноги, а Джеффрі—під пахвами (одна його рука серйозно обпалена). Я знову доручаю Лурдес нагляд за Девідом та Джеррі. Ентоні бореться, аби зробити вдих чи видих. Я тремчу як на ножі, Джеффрі краще вдається зберігати спокій. Він підставляє його голову під кран. Ентоні блює чимось чорним. Я беру в автоматі паперові серветки, щоб витерти його. Коли я повертаюсь, Джеффрі притискає голову Ентоні до своїх грудей. Той не рухається.

— Він... помер?

— Не знаю, чорт забирай, я не лікар, він не дихає, мабуть, просто знепритомнів.

Він починає трясти Ентоні, бити його по щоках. Він гидує робити штучне дихання рот-в-рот (через блювоту), тож це доводиться ро

1 Благослови її Господь (англ.).

бити мені. Марно. Тиша. Кажу Джеффрі, що треба залишити Ентоні тут, що, мабуть, пізніше він отямиться, а мені треба повернутися до дітей. Він хитає головою.

— Хіба ти не розумієш, що цей тип був нашою єдиною надією вийти звідси. Усьому кінець. Ми дали йому сконати, і невдовзі самі підемо за ним.

Я відкрив двері туалету. І подумав: треба ж таке, тришаровий туалетний папір підібраний у тон до стін із рожевого мармуру. Я іще встигаю помітити це. Мій мозок продовжує завантажувати купу зайвих дрібниць, тоді як мене насправді хвилює зовсім інше.

— Мені треба повертатись.

Більше я Джеффрі не бачив. Останній образ, що зберегла моя пам'ять: він сидить на підлозі з сірого кахлю і гладить по голові охоронця Ентоні. Рожеві двері зачиняються. Я кидаюся до дітей. Я натрапляю на людей, які, як і я, тиняються туди-сюди в пошуках безпечного місця, пожежного виходу, зони smoke free, виходу з лабіринту. Але цього ранку в Першій вежі немає "No smoking zone". Це ж не Лос-Анджелес!

Хотів би я жартувати, плюнути на все й кинути життя напризволяще; але я не міг. Я не мав на це права. Я був зобов'язаний врятувати хлопців; насправді ж, це вони рятували мене, бо не давали скласти руки. Мої туфлі клеїлися до підлоги, наче я наступив на жуйку: думаю, вони просто почали плавитися.

Для мене Нью-Йорк — постійне УААА-УААА сирен, що різко відрізняється від французького П-І-Б-І-І-П. Ця мигаюча дрібниця — ще одна штука, що примушує звернути на себе увагу, примушує боятися. Нью-Йорк — місто, в якому говорять вісімдесятьма мовами. Жертвами трагедії стали представники 62 національностей.

Перше, що я роблю після прибуття, — прошу таксиста відвезти мене до Ground Zero.

— You mean the World Trade Center Site?

Мешканці Нью-Йорка не люблять називати це місце "Ground Zero". Шофер їде до нижньої частини міста, до морського узбережжя, і висаджує мене перед штахетом. О 9.24 Нью-Йорк стає величезним штахетом, на якому вивішені фотографії загиблих, свічки та зів'ялі букети. На чорній дошці вигравірувані імена усіх "героїв" (жертв). Точніше було б сказати "мучеників". До того ж на меморіалі зведений хрест. Утім, не всі загиблі були християнами... На снігу розкидані квіти. Дуже холодно: п'ятнадцять градусів нижче нуля. "Менше, ніж нуль": привіт Брету Істону Еллісу1. Less than Ground Zero. Входжу до першої вежі Всесвітнього фінансового центру — єдиної неушкодженої будівлі на цьому розі. Ніякої пере-

1 Брет Істон Елліс — американський письменник, якого критики називають "голосом нової генерації". У 1985 році, коли Еллісу був лише 21 рік, вийшов його перший роман "Менше, ніж нуль" ("Less than Zero"), що одразу приніс авторові славу.

вірки, ніякого обшуку, я міг би бути весь обвішаний динамітом. У Зимовому саду, під скляним куполом, що навіяний лондонським Кришталевим палацом, наближаюся до прозорої стіни, з іншого боку якої глибочіє діра. Ground Zero — це кратер, у якому копирсаються бульдозери. Тисячі робочих уже почали реконструкцію. На першому поверсі виставлені різноманітні архітектурні проекти. Переміг проект компанії "Studio Daniel Libeskind": найвища у світі вежа, чотири кристали у формі підкови, що оточуватимуть басейн, наче розбитий на друзки кварц. Ніхто не захоче підірвати таку будівлю, адже вона вже виглядатиме підірваною. Шкода, мені дуже подобався проект Всесвітнього культурного центру групи "Think". Інший фасад Всесвітнього фінансового центру виходить до моря, вітру, морської піни та кав'ярні Starbucks.

Я звертаю увагу на те, що тут скрізь непрозорі смітники. Мабуть, французька поліція ще не проінформувала місцеву владу про modus operandi1 ісламістських терористів у Парижі: про набиті цвяхами газові балони у смітниках і таке інше... У Франції ми уже хтозна відколи живемо із постійним страхом, від якого ниє під серцем. А тут менти повсюди, вони носять чорні окуляри та портативні рації, але все ще занадто довіряють людям. За тридцять метрів від Ground Zero стрип-клуб Pussycat Lounge (Гринвіч-стрит, 96) та оголені створіння в ньому засвідчують, що життя триває. Після горілки з тоніком проходжу повз Федеральний резерв Сполучених Штатів, де на

глибині 24 метрів під землею зберігається 10 108 475 кілограмів золота. Потім входжу до каплиці Святого Павла, яка на диво уціліла: вона була збудована у 1764 році. Усередині влаштована виставка на честь рятівників: на вітринах рядком розкладені фотографії загиблих та знайдені серед руїн предмети, тюбики зубної пасти, дитячі підгузки, бинти, цукерки, хрестики, аркуші паперу та сотні, тисячі дитячих малюнків. Я підніс руку до рота. Я вже перестав жаліти себе. Посеред цього милого болю цинік здригався від ридань.

1 Спосіб дії (лат.).

Іще пізніше і трохи вище, в іншому стрип-барі, Carousel Cafe, одна танцівниця у стрінгах розповіла мені, що ще два тижні після Одинадцятого вересня Армія порятунку двічі на день приходила до них за льодом, щоб роздавати прохолодні напої родичам жертв трагедії та рятівникам, що працюють у пеклі розвалин.

— Коли клуб знову відкрився, за тиждень після теракту, більшість дівчат не повернулася сюди: в барі стовбичило повно виснажених робітників, що кидалися не тільки на безкоштовні напої, а й на нас! Вони хотіли з ким-небудь поговорити. Під дверима весь час ревіли сирени пожежних машин та "швидкої допомоги". Усе горіло, хлопцям потрібно було з кимсь поділитись. Пам'ятаю, коли я збирала свої манатки, вони були геть білі від пилу.

Зазвичай у ресторані готують будь-які страви, але не клієнтів. Цього разу ми самі стали шашликами. Повернувся

тато, він виглядав наче голку ковтнув. Лурдес кинула на нього запитливий погляд, він заперечно похитав головою.

— Ентоні залишився там, з Джеффрі, — сказав він, сподіваючись, що ми з Девідом нічого не розуміємо. Не знаю, як Дейв, а я чудово розумію все, що коїться навколо. Ми зачинені в цій вежі й не можемо ані спуститися, ані піднятися. Та ще ця жахлива спека. Тут дуже-дуже спекотно! Не можу думати ні про що інше. Думаю, я ще надто молодий, щоб умирати. Хочу вивчати астрономію, навчитися читати по зірках зі своїм телескопом, стати вченим-астронавтом у NASA й літати над блакитною планетою. У космосі має бути прохолодніше.

Мені супер кортить пісяти. Я випускаю руку тата, котрий якраз пояснює Девідові, що він ніякий не Бетмен.

— Якщо ти дійсно є Бетменом, то ти і повинен казати, що ти зовсім не Бетмен, — заперечував Девід.

— Ти куди? — спитав мене тато.

— Хочупі-пі, — сказав я.

— Стривай... Ні...

Надто пізно, я вже біжу задимленим коридором, і раптом — отакої... Ентоні лежить на підлозі, а Джеффрі розглядає себе у дзеркалі.

— Він мертвий чи що?

— Ні, він спить.

— А ти що робиш?

— Думаю.

— А-а, гаразд, то я попісяю, поки ти думаєш.

— Окей.

Але попісяти ніяк не виходило. Я чекав-чекав, але марно. Таке зі мною іноді буває. Не можу пісяти, коли навколо сторонні люди. Ну ж бо, давай уже, виглядаю зараз, певно, як бовдур.

— Ну то ти пісятимеш чи ні? — спитав Джеффрі.

— Не можу. Застрягло.

— Я теж застряг. Усі ми тут застрягли.

Я застібнув штани. Намагався тримати себе в руках, але Джеффрі чудово бачив, що я плачу. Ми витріщилися один на одного, наче фарфорові собачки. Джеффрі безупинно щось белькотів, але я нічого не розумів: "Тут надто багато... У мене немає... Я їх сам сюди привів... Що робити... Я не можу..." Я бачив, що він хоче з ким-небудь поговорити, але у нього нічого не виходить. І цієї миті я обпісявся прямо в штани.

Коли я вийшов з туалету, біля дверей стояв тато з Девідом на руках, і я дуже радів, що він був тут, поруч, і головне, що він зовсім не сварить мене. Він відніс нас до пожежного виходу. Я сказав йому, що Ентоні відпочиває, а Джеффрі спустився униз.

— Як це "спустився униз"?

— Він сказав, що спробує щось зробити для колег, і пішов. У нього був дивний вигляд. Він казав, що спуститься через вікно. Думаєш, це можливо?

Здавалося, тато був чимось стурбований. Він знюхав, що я наробив у штани, але нічого не сказав. І слава Богу, бо ж інакше Девід напав би на мене, наче скажений. І про мою кров з носа нагадав би, він не промаже.

— Здається мені, діти, що Джеффрі ми більше не побачимо. Як усе ж таки страшно, блядь.

Я замовляю біле вино у Pastis — модному ресторані, що його відкрив Кіт Макнеллі, власник ще одного французького кабака, Balthazar. Мені дуже подобається, як декор французького бару відтворений посеред "Meat market",хо4а не вистачає дівчат у купальниках. Я сказав своїй коханій, що повинен з'їздити до Нью-Йорка наодинці; після цього вона остаточно вирішила піти від мене. Дехто вважає, що моє життя — мед, але це не так. Я не здатний творити. Був одружений — розлучився. Створив дитину — але не виховую її. Кохаю дівчину — але тікаю від неї до Нью-Йорка. Я інвалід, і в цьому я не самотній. Я живу в "по man's land": ані МІЖНАРОДНИЙ ПЛЕЙБОЙ, ані ЩАСЛИВИЙ ОДРУЖЕНИЙ. Я нерііїгучий, і нікому мене не жаль. Зі мною покінчено, я не маю права скаржитися. Інвалід серця: як у пісні Енріко Масіаса "Жебрак кохання". І що з того, що я знаю хтозна скільки ще таких самих поранених у серце тридцятирічних. Каліки кохання. Дорослі, загартовані чоловіки, що поводяться наче діти малі. За зовнішніми понтами ховається безпорадна людина. Без спогадів, без планів на майбутнє. Вони хочуть бути схожими на свого батька, але, водночас, бояться цієї схожості як вогню. Колись він пішов від них, так вони його і не знайшли. Це не докір: це провина суспільства. Діти 1968 року — це люди без взірця. У них немає інструкції із застосування. Люди, які нічого не варті.

Бракований товар. Одружуючись, вони задихаються. Отримуючи волю — впадають у депресію. Навіть їхні психоаналітики гальмують: вони не знають, що ще їм сказати. У них немає зразка для наслідування. Бідам мого покоління ніяк не допомогти. Я забув своє дитинство, хоча більш за все я люблю якраз початок чогось. Я не займаюся своєю дитиною, хоча так полюбляю початок... Протягом тисячоліть усе було інакше. У одній хаті разом жили батько, мати й діти. Батько був усунутий із цього ланцюжка усього-на-всього сорок років тому, і тепер ми хочемо, щоб усе було як раніше? Знадобиться ще кілька тисячоліть, щоб усе було як раніше. Я — результат цього зникнення батька. Я — негативний побічний ефект.

Одного ранку, о 9.26, я з'ясував, що не здатний більше любити нікого, крім себе. День став для мене дзеркалом. Уранці я думав про те, що казатиму на телебаченні. Після обіду я озвучував це перед камерами. Увечері дивився по ящику, як кажу це. Іноді я дивився нк себе й чотири рази, бо передачу ще тричі повторювали. Напередодні я сім годин поспіль дивився на себе під час монтажу іншої передачі. Я милувався своїм власним обличчям на екрані кольорового монітора, але й цього мені було замало. Я телефонував друзям, щоб нагадати час виходу програми в ефір, а потім передзвонював, аби пересвідчитися, що вони її дивляться. Я влаштовував пиятики, під час яких лишав телевізор включеним, щоб, як я казав з удаваною іронією, "разом подивитися на мене".

Я звинувачую суспільство споживання в тому, що воно зробило мене таким, яким я є: ненаситним. Я звинувачую своїх батьків у тому, що вони зробили мене таким, яким я є: аморфним.

Я часто звинувачую інших, щоб не звинувачувати себе.

Жодного спогаду про дитинство. Якісь уривки, два-три образи. Заздрю людям, які можуть з усіма подробицями розповідати, як вони лежали в колисці. Я ж не пам'ятаю нічого, лише кілька окремих спалахів, які я безладно відтворюю на цих сторінках, ось і все. Думаю, моє життя почалося у 1990 році, коли я опублікував свій перший твір: наче навмисне — мемуари. Письменництво повернуло мені пам'ять.

Наприклад: 1980 рік, Верб'є, маєток мого батька. У цьому будинку немає жінок. Я люблю наші чоловічі канікули на лижах. Щовечора ми пожираємо фондю, і жодна баба не плачеться на таку дієту. Я розтоплюю камін, Шарль до ночі катається на лижах, а тато читає американські журнали. І щоранку він будить нас із братом, лоскочучи нам п'ятки, що звисають з канапи Ікеа, надолужуючи згаяні п'ятнадцять років.

Або ось іще. Коли мені було десять років, на пляжі Балі (Індонезія) у перерві між двома водними битвами з братом, я почав вести щоденник мандрівника, поки тато кадрив засмаглих красунь у барі готелю. Тоді я ще не знав, що з того часу так і не припиню записувати своє життя на папері. Невеличкий зелений зошит: я й досі до нього мов пришитий.

Я вирішив досліджувати самого себе. Замість того щоб чекати на повернення прустівської "мимовільної пам'яті"1, я сам вирушаю робити репортаж — повертаюся у своє минуле.

Жодних спогадів про Неї-сюр-Сен. Але ж саме там я народився, у невеличкій білій клініці. Я — з Дев'ять-Два2. Мабуть, звідси і моя пристрасть до розкоші. Я люблю чистоту, охайно підстрижені сади, безшумні машини, дитячі садочки, в яких дуже швидко розстрілюють любителів захоплювати заручників. Німкень-гувернанток, яких, проте, продовжують називати по-англійському "питБеБ". ДИТИНСТВО пригадується мені світлим, гладким і вкрай нудним.

Я народився із золотою ложкою в дулі. Залюбки б розповів я вам про нещасне дитинство проклятого митця. Я заздрю Козетт: у моєму житті не було нічого патетичного. Моя патетика в тому, що її обмаль.

1 Марсель Пруст увів поняття "мимовільна пам'ять" у романі "Віднайдений час" зі знаменитої епопеї "У пошуках утраченого часу".

2 Неї-сюр-Сен — престижне передмістя Парижа, поштовий індекс — 92.

Я не був бажаною дитиною. Я народився за сімнадцять місяців після брата і став наслідком дуже банальної й поширеної в ті часи проблеми: незапланованої другої вагітності. Хлопчик, що з'явився на світ зарано. Тоді сенсацією це не було: протизаплідна пігулка в 1965 році була ще нелегальною, тож більшість дітей народжувались у сім'ях, де на них не надто чекали. Але двоє дітей здіймають більше галасу, ніж одна. Мушу визнати, що на місці батька я б зробив те ж саме, що тоді зробив він: мерщій втік! Утім, саме так я і вчинив тридцять три роки по тому.

Мене не було передбачено програмою, це так, але нічого страшного, тисячі людей якось живуть з цим. Але коли я вже народився, то мені дуже щастило: мене пестили, плекали, ніжили, псували, тож на це не можу поскаржитись. Як би там не було, діти завжди незадоволені. То їм обмаль любові, то вже забагато. Не нарікати ж мені, як Ромен Гарі, що мене надто любила мати! Дуже важливо зазнати моральної травми від батьків. Вона нам потрібна. Ми всі — травмовані діти, які потім травмують своїх дітей. Краще вже отримати морального удару від батьків, ніж від чужих людей!

Отже, я дитина, що тимчасово увійшла в цей світ. Я сам запросив себе на цю планету. Довелося ставити на стіл додатковий прибор для мене, шкода, вам залишиться менше десерту. Мене завжди гризе відчуття, ніби я комусь заважаю. Звідси моя пристрасть до паразитичного способу життя: моє життя — це вечірка, на яку я прийшов без запрошення.

Телебачення стало для мене засобом, завдяки якому я роблю себе бажаним. Мені хотілося бачити натовпи людей, які б на колінах благали мене продовжувати жити. Орди закоханих у мене людей, які б вимагали мого приїзду до них. Я хотів бути обраним, знаменитим, знаменитістю. Кумедно, чи не так, заради таких маленьких дурниць постійно примушувати себе працювати, замість того щоб просто залишатися нормальним.

Чому мені було так добре з Кендес? Бо вона "ексбі": колишня лесбіянка краще знає своє тіло, їй добре відомі місця, яких треба торкатися, аби вона отримала оргазм. Жінки, котрі ніколи не спали з іншими жінками, не такі добрі в ліжку, так само як і чоловіки — не бісек-суали. Чому я думаю про секс замість того, щоб рятувати наші шкури? Бо це теж спосіб врятуватися. Допоки я сексуально одержимий, я існую. Коли я почну думати про щось інше, я припиню існувати. Джеррі дивиться на мене так, як зазвичай він дивиться на життя: із неадекватною доброзичливістю. Може, це і є любов? Доброта, яка не має жодних підстав?

— Що ми тепер робитимемо, тату?

— Не знаю. Чекаємо тут. Спускатися немає сенсу.

— З хвилини на хвилину вони висадять команди рятівників на дах, — сказала Лурдес. — Вони виб'ють двері, і ми будемо першими, хто вийде звідси.

— Думаєш? Може, там забагато диму, аби посадити гелікоптер...

— їм не треба садовити гелікоптер. Буде досить спустити на мотузці кілька копів та пожежних із необхідним обладнанням. Чорт забирай, вони ж тренувались виконувати такі завдання...

До Лурдес повернулася надія, це головне. Необхідно, щоб бодай хтось із нас не втратив здатність до самонавіювання в цьому клауст-рофобічному притулку. Надія — наче свідчення, наче киснева бомба, яку ми передаємо одне одному.

— Вони стрибатимуть на дах у чорних костюмах, масках із прорізами для очей та в усьому такому? — питає Джеррі.

— А як же, не рядитися ж їм у Міккі, Дінго чи Дональда, — каже Девід.

— Класна команда, вони б паяльником відчинили ці двері менш ніж за три хвилини, навіть якщо замок накрився.

— Мабуть, вони могли б підключитися до електронної системи блокування замків. Як Том Круз у фільмі "Місія неможлива".

— Вау! Висячи на канаті, головою донизу! Супер!

Нам треба у щось вірити. Лурдес та Джеррі знову починають молитися, буркотати "God save us, please save us",

склавши долоні разом й дивлячись у брудну стелю нашої в'язниці. Ми й досі все ще живі.

Катастрофи корисні: вони дарують жагу до життя. Нью-Йорк на початку XXI століття нагадує Париж 20-х років минулого століття після різанини 1914—1918 років. Ті Шалені роки були освячені шампанським, американці тоді приїздили до Парижа відриватися. Сьогодні, після Одинадцятого вересня, Шалені роки настали у Нью-Йорку, і тепер уже французи їдуть сюди, щоб нарватися на образи. Утім, особисто я заради власного спокою починаю говорити каліченою іспанською:

— Ole! Está magnífico ! Muy muy caliente! Si si si señorita!

Мешканці Нью-Йорка латиноамериканського походження вважають мене за свого. Велике Яблуко — заборонений плід, який кусають своїми білими зубками усі Єви світу. Літаки звели величезний бордель. Чи не надто оптимістичний у мене тон? Місто все ще в жалобі; мабуть, саме тому всі тут одягнені в чорне. Тільки деякі особливо непробивні забувають горе у святах і живуть, наче нічого не змінилося. Але змінилося все, незабаром я в цьому пересвідчуся. Просто я бачуся лише із найвпертішими.

Наприклад, у барі Idlewild на Нижній Іст-Сайд, о 9.28 P.M. усі дівчата та хлопці оголені до пояса. У дівчат соски розмальовані квіточками. Цю тенденцію називають "swinging lite": легкий свінг. Усі пестять одне одного, цілуються, дотуляються тілами, але до справжнього сексу не доходить. Тепер багато вечірок проходять у такому стилі, найвідоміша з них — "Саке".

— Це не оргія, — каже господиня. — Просто sexy-вечірка.

Часто-густо пара йде з ким-небудь третім будь-якої статі, до якого потім ще два дні не додзвонитися... Але також багато чоловіків просто полюбляють дивитися, як їхні дружини лижуться із подружками, і це все. Більше дізнатися про такі вечірки можна на www.cake-nyc.com, є ще один сайт, який більш hard: www.onelegupnyc.com (наприклад, пароль на останню вечірку був "Eat me"). Вхід 50 $ з пари, 15$ із самотньої жінки. Увага: ці вечірки рано закінчуються, бо всі прудко роз'їжджаються трахатися деінде. Мета цих нових свят — вийти за межі вірності, подружнього життя, винайти новий спосіб кохати, не жертвуючи при цьому власним бажанням.

Нью-Йорк — єдине місце у світі, де ще можна побачити таку рідкісну картину: посеред зими дівчата в босоніжках потягують рожеві коктейлі з трикутних келихів, переминаючись під Крейґа Девіда. Рецепт "Космополітена": лимонний Absolut, лікер Cointreau, сироп із журавлини та сік лайму змішати у склянці для Martini. Цей підступний напій нагадує "Тоніос" в Іруні часів моєї юності (джин, горілка, гренадин, помаранчевий сік): перші пиятики, про які страшно згадувати, солодка рідина, що розтікалася судинами. Я замовляю склянку, точніше, п'ять склянок. Бен Ладен бажає зла цим дівчатам. Я ж бажаю тільки добра їхнім твердим цицькам, затисненим у завузькі топи. Алкоголь — це як кохання: усе так добре починається... Аж раптом цієї миті я прозрів. У наші дні МІЖНАРОДНИМ ПЛЕЙБОЄМ є жінка. Це Бриджит Джонс, або Керрі Бредшоу, героїня серіалу "Sex and the City". Саме їх бояться ісламісти, і як же я їх розумію! У мене теж серце стає, коли вони застосовують свою важку артилерією: туш, блиск, східні парфуми, шовкову білизну. Вони оголосили мені війну. Вони лякають мене — щось мені підказує, що спокусити їх усіх я не зможу. Завжди з'явиться якась новенька, у якої підбори будуть іще вищі, ніж у попередньої. Стільки роботи мені не до снаги. Навіть коли щодня кидати на це місто по чартеру, вони все одно не

перекриють потік небезпечних красунь, не перешкодять сексуальному імперіалізмові люксових потіпаху майках "I ESCAPED THE BETTY FORD

CLINICb), силі їхніх руйнівних декольте та вій, що стрімко здіймаються, коли вони убивають вас презирливим поглядом.

— You ге not on my "to-do" list. Не клейся до мене, men. Цього вечора полюю я. Scram! Beat it!2

— Каву й таксі, будь ласка. (Ой, можна подумати! Здалися мені твої цицьки та коротенькі ніжки. Одна ерекція, та й усе по тому. Та провалися ти разом зі своїми босоніжками. О, то було б непогано.)

Чи може задоволення замінити страх? Фундаменталиста розгублені, їхні погрози спричинили прямо протилежний ефект, ніж той, на який вони сподівалися. Гедонізм дійшов до межі. Вавилон воскрес! Жінки не прикривають своїх облич, а навпаки, вони танцюють стриптиз у кабаках, грають у піжмурки, пестять колег по конторі та цілуються із хлопцями, що приходять на вечірки "speed dating"3. Нові Шалені роки починаються із розпусти, тоді як десь у далеких країнах ідуть бомбардування. Люди пестяться та сміються, і терор розлітається на друзки. Тероризм нікого не тероризує; він посилює свободу. Секс танцює зі смертю. Тут немає переможців, лише "лузери"4, на кшталт мене. Коли я входжу до китайського кабаре транссексуалів (Lucky Cheng), вони співають зворушливу пісеньку на мотив "Happy birthday":

— Happy blow job to you! Happy blow job5!

Обкурені гашишем бородачі з гаремом дружин хочуть навчити нас цнотливості? OK, хлопці, ваша взяла, житимемо,

як ви: маючи кілька дружин та курячи гашиш! Розчаруватися ще встигнемо. Ми сміємося наче скажені, а потім нас долає нудьга. Так і живемо.

1 "Я втікла з клініки Бетті Форд". Бетті Форд — дружина 38-го президента США Джеральда Форда, відкрила клініку, де лікують від наркоманії та алкоголізму (англ.).

2 Ти не входиш до моїх планів... Відчепися (англ.).

3 Швидкі побачення, клуб знайомств (англ.).

4 Л у з е р (від англ. loser) — невдаха, той, хто програє, кому не таланить.

5 Мінет (англ.).

Уже сорок п'ять хвилин під нашими ногами горить літак, аж раптом Джеррі заявив, що хотів би стати мухою.

— Ти здурів! — вигукує Девід. — Бачив тільки-но муху на склі? Шарахкається туди-сюди як очманіла, а вилетіти не може.

— Він має рацію, Джеррі. Не варто тобі ставати мухою. Ти вже є мухою, і я теж. Що ж до Дейва, то він — комар. Ну ж бо, подзижчимо на Windows. БЗЗЗ, БЗЗЗ!

І я починаю дзизкати як оса і борсатися в різні боки. Здивоване обличчя Лурдес. Розгублений погляд Джеррі. Аж ось — винагорода: сміх Девіда, він робить собі з білих серветок вусики на голові. Лурдес аплодує, Джеррі бере з нас приклад, і ось ми вже разом дзизкаємо та кидаємося на стіни. Ентоні вдало вибрав місце. Ця кімната відносно ізольована від решти

вежі, оскільки всі дірки тут заткнуті. Лурдес прилинула вухом до виходу на дах. Час від часу вона наказує нам замовкнути, аби послухати, чи не висаджується команда рятувальників з гелікоптера. Але все, що ми чуємо, — це скрегіт сталевих балок, що плавляться, плач людей, що горять, та глухий, гнітючий тріскіт пожежі. І тоді комар Девід знову починає БЗЗЗкати та кусати брата пальцем, круговерть відновлюється.

Іще одна хвилина вмирання.

Мандрівка до Америки — велика французька традиція, яку започаткував іще Шатобріан зі своїм племінником Токвілем. Нам подобається дивитися на американський гігантизм із сардонічним захопленням. У XIX столітті був романтизм та скво. У XX столітті — народження світового капіталізму та суспільства споживання (Нью-Йорк Морана та Селіна). У XXI столітті ми бачимо, що система недосконала, і якщо хочемо дізнатися, як зникнемо із цього світу, треба прогулятися Бродвеєм пішки під дощем. Прямо на тротуарах, притуляючись до дерев'яних стовпів, що заклеєні афішами кінофільмів, втомлені менеджери різних ланок чухають собі потилиці на тротуарах. Замість секс-шопів — Disney Stores. Рідкокристалічні табло з рекламою Coca-Cola не працюють: криваво-червоний логотип нервово миготить, наче несправний стробоскоп. Що шукає тут цей змоклий натовп? Гроші вже не є для нього Богом. Луї-Фердинанд Селін крокував цією авеню в 1925 році; цю прогулянку він описав у 1932 році у своєму творі "Мандрівка": "Цей квартал сповнений золотом, це справжнє диво, його чути навіть крізь двері — хрустіння доларів; він стає усе легшим, цей Долар, справжній Святий Дух, цінніший за кров". Тепер усе змінилося, ніхто більше не обожнює бабло, людям воно набридло, але люди не знають, як можна жити по-іншому, а отже, вони чухають потилицю, розтягуються на канапі, зраджують дружині з коханкою, а коханці — із чоловіком, вони шукають любові, купують банки з вітамінами,

тиснуть на педаль газу, сигналять, так, це вселенські відчайдушні перегони, вони сигналять, аби всі знали, що вони існують.

Америку та Францію поєднує довга історія, яка останнім часом дещо приспана. Мабуть, прийшов час збудити її. Франція знову може допомогти, якщо моя країна ще бодай на щось здатна. Франція — не матір Америки (бо то Англія), але вона може зазіхати на роль хрещеної матері. Ну ви знаєте, це така стара вусата тітка, що її бачиш тільки під час особливо великих подій, у якої тхне із рота, її трохи соромишся, а частіше за все просто не пам'ятаєш про її існування, але час від часу вона нагадує про себе, роблячи гарненький подарунок.

Спускаючись по Медісон-авеню, зустрічаю дівчину із намальованим на чолі чорним хрестом. Потім ще одну. Потім двох банкірів з таким самим хрестом на чолі. Думаю, чи не ввижається це мені. Але ж на сніданку я нічого такого не пив. І ось їх уже десятки, великих та маленьких, керівників та секретарок, які прогулюються із намальованим сажею хрестом на чолі. Я вирішив, що якийсь божевільний десь неподалік заманює їх і розмальовує обличчя чорними хрестами, а вони, очманілі, цього не помічають. На тротуарі повно людей із хрестами на чолі. Я протискуюся крізь цю течію міських хрестоносців і врешті-решт розумію, що до чого: вони виходять із собору Святого Патріка. Сьогодні ж середа, перший день Великого посту. Довжелезна черга домашніх пирогів чекає, щоб їхнім господарям помазали чоло святою сажею. Це точно передає атмосферу, яка панує у столиці світу. Трудяги усіх рангів готові пожертвувати обідньою перервою, аби священик накреслив їм попелом хрест на чолі. У Франції я ніколи не бачив нічого подібного.

Ще одна новина: мешканці Нью-Йорка водночас стали неймовірно люб'язними, послужливими, чуйними та

ввічливими. Я ще пам'ятаю нестримний індивідуалізм 80-х, коли можна було побачити, як ньюйоркець переступає бездомного жебрака на землі, навіть не уповільнивши ходи. Тепер нічого такого немає. По-перше, тому що усіх бездомних мер Джуліані вигнав з міста, або вони повмирали; але з'явилося й дещо інше: апокаліптична ввічливість. Кінець світу робить людей щедрими. Я бачив, як у снігопад перехожі допомагали сліпому перейти дорогу, як одна жінка підняла парасольку якомусь чоловікові, як двоє людей, що зупинили одне таксі, пропускали одне одного вперед. Треба ж таке, це наче у фільмі Френка Капра! Десять, двадцять разів на день мені зустрічався неймовірний гібрид, ство-ріння-мутант, немислима істота: ньюйоркець-альтруїст.

Одинадцяте вересня призвело до двох цілком протилежних наслідків: люб'язність усередині країни та агресія поза нею.

Мене звуть Девід Йорстон, і мій батько от-от трансформується. Він весь час заперечує, що він супергерой, але його мутація неминуча. Дві хвилини тому він удавав муху: безпомилковий знак.

— Ні, Девіде, я не Супермен! Хоча залюбки б ним був! Думаєш, я надто пишаюся бути таким, яким я є?

Класичне заперечування. Створіння, що наділені суперсилою, завжди прикидаються слабкими людьми, щоб зберегти свободу рухів та незалежність своїх дій. Сильно запахло шоколадом. М-м-м, смакота!

— Це апарат із цукерками на 108-му, — пояснила Лурдес. — Він плавиться.

OK, смердить. Тато бігає по колу, наче мутант у клітці. Аж раптом він помічає камеру спостереження: маленьку сіру коробочку, що висить під стелею. Він кидається до неї, розмахуючи руками, наче млин.

— Гей! Ми тут! You-hou!

Він показує Джеррі в об'єктив, потім підіймає й мене. Аж до синців на біцепсах він мене стискав. Безперечно, це в ньому прокидається суперсила.

— They can see us! Hello there! Заберіть нас звідси!

Він підстрибує, щоб спрямувати камеру в бік дверей, на які він тикає пальцем.

— Look at the door! OPEN THE DOOR! Тато витанцьовує пого не гірше за усіх перців Red Hot. Але ж ці маленькі камери не мають мікрофонів, то нема чого дарма дерти пельку.

На кілька сотень метрів нижче, у безлюдному центрі спостереження, на одному з численних чорно-білих моніторів з'являється сорокарічний чоловік, який відчайдушно жестикулює, двоє його дітей та мовчазна жінка із обличчям кольору кави з молоком, що сидить попід стіною. На решті моніторів спостереження — пусті офіси з розбитим склом, заблоковані ліфти з обгорілими тілами, задимлені коридори, затоплені протипожежними спринклерами фойє, сходи, заповнені сотнями людей, що намагаються спуститися одне за одним і зіштовхуються із сотнями пожежних, що, важко дихаючи, підіймаються. Тисячі червоних лампочок миготять на контрольному табло перед пустими кріслами. Сирени надриваються марно. Якщо Бог дійсно існує, то, питається, де ж він був того дня?

Я ставив одне й те ж саме питання усім, кого зустрічав:

— Have you been to Windows on the World1?

І всі дивилися на мене недовірливо й розгублено.

— Навіщо знову говорити про цей жах?

Із вуст француза це запитання здавалося непристойним і скидалося на вуаєризм. Я хотів оживити ресторан-примару. The Ghost diner. Тоді я знов почав говорити з іспанським акцентом.

— Ma qué esta muy onteressante and I lova youra countrya. Penelopa Cruz she's hot, no? ole, ole!

Багато ньюйоркців казало мені, що їм більше не подобається блакитне небо над їхнім містом. Гарна погода тут більше не є синонімом безтурботності. Підморгуючи Гантеру С. Томпсону, я міг би назвати цей твір "Страх та огида в Нью-Йорку". Департамент внутрішньої безпеки радить громадянам запастися пластикового плівкою та глейкою стрічкою, щоб у разі хімічної чи біологічної атаки перекрити потік ураженого повітря.

Сьогодні я продовжую блукати містом і піднімаюсь уздовж річки Гудзон до причалу 86, де пришвартований гігантський авіаносець "Безстрашний". 25 листопада 1944 року його атакували два японські літаки із камікадзе. Після того його перетворили на "Музей повітря,

1 Чи були ви у "Windows on the World"? (Англ.)

моря та космосу". Насправді це епіцентр американської мілітаристсько-націоналістичної пропаганди. Перед входом

читаю на стіні девіз US Air Force, військово-повітряних сил США: "Aim high" (цілься високо). Нечисленним відвідувачам (дітям, що лижуть морозиво, та кільком японцям, що сумніваються у правдивості побаченого) демонструють фільми, що уславлюють US Army. Ось чому я сюди прийшов: під склом усередині авіаносця виставлений уламок фюзеляжу літака рейсу № 11 American Airlines. Я боязко наближаюся до реліквії. Експонат презентований дуже урочисто. У кубі з плексигласу, на шарі сірого попелу, зібраного у Ground Zero, дбайливо викладені кілька зруйнованих предметів: розбитий ноутбук, роздруковані аркуші із запеченими краплями крові. А посередині вітрини — обпалена сталева пластина, розміром десь із квадратний метр: переді мною все, що залишилося від "боїнга", який урізався у Windows on the World. Викривлений, укритий смужками, обгорілий шмат металу. Можна розгледіти овальну діру в центрі розплавленого алюмінію — це ілюмінатор. Усі відвідувачі збираються перед цим вікном у попіл. Window on the dust. Я нахиляюся, усього кілька сантиметрів відділяють мене від рейсу № 11, якби не скло, я міг би торкнутися першого літака Одинадцятого вересня.

Ніколи раніше я так не наближався до моря крові.

ЯК ІСУС НЕ ВРЯТУВАВ МЕНЕ

Як хочеться ще раз скуштувати матусин яблучний пиріг, аромат якого, підіймаючись сходами, будив мене в ліжку. Під помаранчевим, наче вогонь у каміні, небом ми ідемо в машині, маленькій металевій коробочці під зірками. Ми часто їздили уздовж та поперек Техасу, найбільшого штату Сполучених Штатів; тато вів машину, мама спала, ми теж посопували на задньому сидінні, тільки я не спав. Я тільки удавав, ніби сплю. Я слухав такі величезні бобіни, пам'ятаєте? Це наче великі касети, розміром з кишенькову книгу. Можна було переключити з однієї пісні на іншу, тато слухав "Drive my car" із

альбому Бітлів "Rubber Soul", а я наспівував собі "Ьее-beep, bee-beep, yeah!" Або був іще альбом "L A. Woman" групи "Doors", що починався з пекельного блюзу "The Changeling". Заплющивши очі, я хитав головою в такт музиці і боявся, що тато засне за кермом, тому подумки я кричав: "Тату, прокинься".

— Тату, прокинься! Тату, прокинься! Я впізнаю голос свого сина.

— Що таке? Я довго спав?

Лурдес пояснила, що я на секунду відключився, тимчасово знепритомнів. Діти мляві, кров прилинула до облич, як і в мене. Певно, токсичні випари вбивають нас, а ми цього і не помічаємо. Мені хочеться знову заснути, повернутися уві сні до дитинства, до своєї родини. Я починаю любити всіх своїх родичів, як під час шторму любиш свій надувний човен. Тепер Лурдес починає говорити, її черга. Вона каже, що в неї не склалося із дітьми і що саме тому вона хоче допомогти Джеррі та Девідові, що в ресторані вона нікому не потрібна, що треба зберігати спокій, що ми виберемося звідси, що треба лише почекати, і, я відчуваю, вона свято вірить у те, що каже. їй вдалося зловити стільникову мережу і додзвонитись до брата, який помирав від хвилювання. Вона повторила йому те, що я казав Мері: попередь рятівників, ми на даху, з нами все гаразд, але диму стає все більше, ми не знаємо, куди іти... Вона його не заспокоює.

Ця жінка просто свята. Щодня ми зустрічаємо янголів, самі того не усвідомлюючи. Вона риється в кишенях, дістає звідти пачку жуйок і мовчки роздає нам їх. Наче проскуру, кладемо ми жуйки до рота. Потім хлопці знову починають гратися з нею.

Я свідомо вирішив відділитися від плоті моєї плоті. Ці два бешкетники обтяжували мене, і я їх кинув. Я все одно вважаю чоловіків, які живуть з однією жінкою більше трьох років, боягузами та брехунами. Я хотів викинути з голови буржуазну схему сімейного життя: батько не повинен кидати матір своїх дітей, навіть якщо він кохає іншу жінку. Якщо він так вчиняє, то він покидьок, міщанин, позбавлений почуття відповідальності. А отже, "почуття відповідальності" — це зраджувати дружині потайки. Я не згодний. Справжня відповідальність полягає в тому, щоб показати дітям правду, а не штучну та дуту підставу. Сучасне так зване вільне суспільство, суспільство cool, нав'язує під виглядом моделі сімейної рівноваги кохання із пап'є-маше. Шістдесяті роки були "приємним винятком". Я ж хотів сказати синам, що не треба залишатися з людиною, яку більше не кохаєш, що варто зберігати вірність лише справжній любові і послати суспільство під три чорти. Я хотів їм сказати, що ніщо не може зруйнувати любов батька до своїх дітей, що ця любов не має нічого спільного із любов'ю батька до їхньої матері. Я хотів сказати те, чого ніколи не чув від свого батька, бо ж його батько також ніколи не казав йому такого: я вас люблю. Я вас люблю, але я вільний. Я вас люблю, але мені чхати на християнську релігію. Ви єдині, кого я любитиму більше трьох років.

А тепер я сиджу тут, у цій пекельній печі, зворушений, як останній бовдур, милуюся ними, плавно поринаючи в ту найреакційнішу модель; незабаром ми загинемо разом, і я усвідомлюю, наскільки я був неправий.

О 9.34 усі службовці Cantor Fitzgerald позалазили під металеві столи, щоб спектися кожний у своєму куточку. Приблизно 50 чоловік зібралися в залі для нарад: ніхто не знає, чи вони молилися, але в їхніх мобільних постійно лунало слово "God". На 92-му поверсі, в офісі Carr Futures, люди стояли по коліна у воді. Близько двадцяти брокерів задихнулися якраз

тоді, коли мала бути в розпалі їхня нарада, і тепер їхні тіла лежать одне на одному попід дверима, наче у газовій камері. На 95-му поверсі ліве крило літака пробило стелю, стіни, вікна, довідкове бюро і навіть мармурову стійку адміністратора. Була непроглядна темрява, скрізь текла кров, пахло горілим волоссям; повна тиша та нерухомі тіла У Південній вежі, в офісах Keefe, Bruyette 8c Woods, працівники відділу "Investment Banking" спустилися і вижили; чого не скажеш про трейдерів. Вони боялися проґавити момент початку торгів.

Над містом іде сніг. Тротуари вкриваються шаром білої пудри, що летить з неба, так само як Одинадцятого, але цього разу це природний процес. Із оглядового майданчика на верхівці Empire State Building здається, наче місто закрите білим чохлом, як меблі на безлюдній дачі. Але тут чути поліцейські сирени, гамір та вібрації великого міста. Небагато туристів наважилися прийти сюди цього ранку; крижаний вітер несе колький сніг, ріже очі. Із приймача лунає пісня Елли Фіцджеральд: "In my solituuuude, you hauuunt me". Видимість погана, але, вдивляючись, я можу вирізнити каміння та воду, й навіть хвилі на Іст-Рівер, круглясті брижі на чорній білизні. Наді мною височіє шпиль Empire State Building, до якого, за задумом, мали причалювати дирижаблі, він нагадує стрижень Ейфелевої вежі, яку американці хотіли перевершити ще з 1899 року та яку в 1931 році ця будівля таки перевершила. Йду уздовж майданчика: за сніговою стіною бачу труби, що димлять, як наче Нью-Йорк — це галасливий металургійний завод, на якому працюють десять мільйонів робітників. Різноманітні відтінки сірих шарів купчаться під білою, наче цукрова глазур, скатертиною, аж раптом — помаранчева пляма: брезентова огорожа будмайданчика нового хмарочоса; або позолочена: купол якоїсь будівлі; або сріблясta: "Крайслер", що виблискує перламутром удалечині, в рясному тумані. Парочка закоханих просить мене сфотографувати їх. Ненавиджу. їхня безтурботність шмагає мене по обличчю, наче крижане

повітря. Хочеться схопити дівчину за її хутряний комір і проричати:

— Користуйся нагодою! Настане той день, коли він піде з друзяками до хльорок, а ти зрадиш йому в якомусь готелі з колегою із контори. Врешті-решт ти підеш від нього, і кому тоді здалося фото, що його я зараз зроблю? Нікому. Це змарнована плівка, яка валятиметься в шафі в коробці з-під взуття.

На чемпіонаті світу з уїдливості я точно посів би призове місце. Але я, звісно, нічого їм не кажу і обезсмертнюю їхній поцілунок на морозі. Потім, обертаючись до півдня, ще раз пересвідчуюся, що двох веж більше не існує. Empire State Building може тішитися: він знову став верхівкою міста. Тридцять років поспіль дві вежі заперечували його перевагу, але тепер усе скінчилося: сімдесяті померли. Емпайр-Стейт знову на чолі зі своїм 381 метром. Гра світла щосекунди змінює пейзаж. На півночі Pan Am Building змінив свою назву: MetLife, я записую твій новий титул. Також RCA Building відтепер називається GE Building. Три речі, що змінюють skyline1: хмари, теракти та зміна торгових марок.

1 Обрій, горизонт (англ.).

Війна за повітря: вийти звідси, висунутися у вікно, втекти із цього пекла — наказують легені. Джеффрі допомагає своїм колегам із Risk Water Group знайти бодай ковток кисню у Windows on the World. Над барною стійкою. У морозилці на кухні. Попід вікнами з північної сторони. Лютує пожежа. Інші службовці змогли додзвонитися до пожежної частини, де їм повторили вказівки: "Не рухайтесь, ми зараз будемо". Начебто ми могли кудись рухатись. Джеффрі шукає воду, але в кранах її немає, тоді він виливає воду з вази, що висіла попід стелею, і змочує серветки для членів своєї групи. Він зриває червоні фіранки, щоб перегородити або принаймні профільтрувати

дим. Він розмахує скатертинами із вікна, з якого вже звішуються і кличуть по допомогу сотні людей. Джеффрі більше не боїться. Він стає героєм. Він перекидає столи в калюжу, щоб його друзі змогли пройти до ко-ридора і щоб їх при цьому не вбило електрострумом: у воді лежать оголені дроти.

Він справді зробив для інших усе, що міг, перш ніж випробувати свою вдачу. Він хотів здійснити свою ідею, та до того ж, мабуть, йому набридло бачити, як умирають люди, яких він любить, але не може врятувати. Він хапає фіранку за всі чотири краї (в кожному кулаці — по два) і кидається в порожнечу. Спочатку тканина надувається, мов парашут. Друзі підбадьорюють його. Він бачить їхні спотворені страхом обличчя. Швидкість збільшується. Руки, певно, не витримують напруги, і фіранка перекручується. І це при тому, що він займався парапланеризмом у Аспені і вміє використовувати висхідні повітряні потоки. Але Джеффрі каменем падає вниз. Хотів би я сказати вам, що він вижив, але тоді мені б дорікали так само, як Спілберґові, коли в нього заструмила вода в газовій камері. Джеффрі не вдалося елегантно приземлитися на пальчики. За кілька секунд його жалюгідний шматок текстилю перетворився на факел. Джеффрі буквально вибухнув на бруці, убивши одного пожежного та одну погорілу жінку, яку той пожежний тільки-но евакуював. Про смерть чоловіка дружині повідомив його коханець. Іншими словами, вона водночас дізналася і про те, що Джеффрі був бісексуалом, і про те, що він помер. Якщо я збирався розповідати про захоплюючі пригоди, то я обрав не надто вдалу тему.

У своєму романі "99 франков", що вийшов у серпні 2000 року, я вжив метафору для опису підривної революції: "Щоб захопити літак, треба спочатку увійти всередину". Октав Паранґо був переконаний, що він міг усе змінити зсередини. Потім, наприкінці роману, він помічає, що літаком ніхто не

керує. Коли його призначили шефом рекламного агентства, він зрозумів, що неможливо здійснити революцію в автономній системі, в організації, що не має ані голови, ані напряму, ані сенсу. Глобальне капіталістичне рекламне суспільство тріумфує? Машина-дармощ, що даремно працює. (Метафору про літак без пілота я запозичив у одній американській комедії: "Чи є в літаку пілот?") 11 вересня 2001 року цей образ явився мені із усім жахіттям свого сенсу. Звичайно, треба увійти в літак, щоб повернути його. Але якщо літак вирішив покінчити з собою? Ми перетворюємось на вогняну кулю і з великою швидкістю прямуємо вперед. Якщо ми входимо до нього, то, мабуть, сподіваємося змінити напрямок, а якщо ми просто збираємось урізатись у building? Революція можлива тільки ззовні, поза межами цієї системи, що самознищу-ється. Ніколи не треба сідати в літак. Приймати цей світ, належати до реклами та мас-медіа — це певна смерть у гігантському вибуху в прямому ефірі CNN. Сьогодні політика засилання підривників руйнує сама себе. Справжня революція — уникнення. Головне — не брати участі. Час надати перевагу активному дезертирству, замість пасивного опору.

Бойкот краще, ніж сквот.

Отже, годі звинувачувати цілий світ. Як Золя звинувачував багатіїв, так мені тепер час написати: "Я звинувачую себе".

Я звинувачую себе в потуранні нарцисизму. Я звинувачую себе в нездоровому зваблюванні. Я звинувачую себе в лівизні на Парк-авеню. Я звинувачую себе в кар'єризмі та запроданстві. Я звинувачую себе в заздрості та невдоволеності. Я звинувачую себе в удаваній щирості.

Я звинувачую себе в тому, що через ці самозвинувачення я все ще намагаюся сподобатися, щоб відвести від себе наступні удари.

Я звинувачую себе в подвійних стандартах.

Я звинувачую себе в тому, що пішов на "Сапа1+", щоб помстити-ся за те, що я не зірка.

Я звинувачую себе в пихатій ліні.

Я звинувачую себе в тому, що пишу цнотливі автобіографії. Я звинувачую себе в тому, що я не Ерве Ґібер у гетеросексуальній версії.

Я звинувачую себе в тому, що о 9.36 я потонув у хирлявості. Я звинувачую себе в тому, що хирлявість — це єдине, на що я здатний.

Я звинувачую себе в тому, що я єдиний, хто винен у власній неврастенії.

Я звинувачую себе в повній відсутності відваги. Я звинувачую себе в тому, що кинув свою дитину. Я звинувачую себе в тому, що не намагався виправити своїх промахів.

Я звинувачую себе в тому, що я обожнюю все те, що критикую, зокрема гроші та славу.

Я звинувачую себе в тому, що нічого не бачу далі свого кінця і свого носа.

Я звинувачую себе в самовдоволенні, замаскованому під самоприниження.

Я звинувачую себе в невмінні кохати.

Я звинувачую себе в тому, що завжди шукав тільки захоплення у жінок, та ніколи не цікавився їхніми проблемами. Я звинувачую себе в естетиці без етики.

Я звинувачую себе в інтелектуальному (та фізичному) онанізмі. Я звинувачую себе в тому, що приписую всьому поколінню свої особисті вади.

Я звинувачую себе в тому, що плутаю нелюбов з надмірною легковажністю (яка може бути "нелюбов", коли любити просто нездатний).

Я звинувачую себе в тому, що шукаю ідеальну жінку, добре знаючи, що ідеалу не існує, але ж так мені дуже зручно бути одвічно не-вдоволеним і віддаватися плаксивому наріканню.

Я звинувачую себе в расизмі щодо потвор.

Я звинувачую себе в тому, що мені плювати на все, окрім себе.

Я звинувачую себе в тому, що хочу більшого, але задовольняюся малим.

Я звинувачую себе в тому, що не маю нічого спільного з Нью-Йорком, окрім індивідуалізму та мегаломанії.

Я звинувачую себе в тому, що спалюю свої кораблі, тікаю від минулого, тобто від самого себе, та не маю друзів.

Я звинувачую себе в галасі на пустому місці та нікчемному батьківстві.

Я звинувачую себе в хронічній безвідповідальності, тобто онтологічному боягузтві.

Я звинувачую себе в тому, що з 1990 року я постійно виношу сміття з хати.

Я звинувачую себе в тому, що лишаю після себе самі руїни. Я звинувачую себе в тому, що мене тягне до руїн, бо чорт біса з-під копи бачить.

А тепер вирок:

Присуджую себе до одвічної самотності.

Прикро, що у приміщенні немає кабінки із телефоном-автоматом. Кларк Кент не може стати Суперменом без телефонної кабінки, там він перевдягається. Не буде ж тато роздягатися догола перед Лурдес! Нас із Джеррі його цюцюрка не бентежить, бачили вже. Але, скажіть будь ласка, як він може трансформуватися, коли навіть перевдягтися ніде. Дурне, звичайно, треба було раніше мені про це подумати. А Джеррі, ти диви, обіссався у штанці! І думає, що я нічого не помітив! Мені що — повилазило? Просто я нічого не кажу, аби не відривати татка від його протонної метаґлуцидації. Я подумав щойно, що він перевдягнеться в туалеті, але ж нічого подібного; мабуть, це щоб ніхто не здогадався про його суперсилу. Ніде правди діти: як правило, у супергероїв немає дітей, а отже, татко змушений весь час приховувати свої здібності, нелегко ж йому! Але ж що він робитиме, коли активізує свою силу? Цікаве запитання, дякую, що спитали. Що ж, перш за все, він розплавить броньовані двері лазерами із очей. Потім вийде на дах, підніме вежу зі своєю ультрасилою і кине її в річку Гудзон, аби загасити полум'я. Буде такий ПШИК, як коли мама підставляє під кран сковорідку, на якій тільки-но

смажила поп-корн. Потім він поставить вежу на місце і зробить те ж саме із сусідньою вежею. Або, якщо це небезпечно для людей всередині, які ризикують набити собі синці та шишки, він вчинить по-іншому: він ковтне 100 мільярдів тонн води з моря і виплюне їх на вежі-близнюки. Обидва варіанти можливо здійснити. Якщо ж не це, то він ще може звести гігантську гірку, позривавши брезент із будівельних лісів, їх тут повно, і

спустити людей униз цією гіркою, або ж він може розтягнути своє еластичне тіло в місток між двома вежами, або ж (але це вже у крайньому разі, якщо вже нічого не спрацює) примусити Землю обертатися в протилежному напрямку, щоб повернутися на дві години тому, коли ще нічого не почалося, і тоді треба просто сказати людям, щоб вони не йшли на роботу, хоба-на, це cool! Ось, що мій батько робитиме, коли накопичить достатньо трансляційних гіперможли-востей.

Проблема Сполучених Штатів полягає в тому, що вони володарі світу, але в той самий час нічого вже їм не підвладне. Я десь читав, що зараз Девід Еміль, господар Windows on the World, завжди з собою носить поему В. Г. Одена:

"The winds must соте from somewhere when they blow There must be reasons why the leaves decay Time can say nothing but I told you so"].

Коли я приїхав до Нью-Йорка, у мені підсвідомо прокинулися старі рефлекси світського хронікера: до дір перечитувати "Tiте Out", ретельно вивчати флаєри, знайдені в модних магазинах, дзвонити кількома старим приятелям, що

одвічно вештаються по тусовках, робити нотатки прямо на танцполі, як тоді, коли мені було 20, я писав для журналу Glamour... Думаю, ніч є доволі вправним термометром, що показує, хворіє місто чи ні. Це місто очманіле. Воно наче в тумані, одуріле від лиха та нової марки горілки, Grey Goose, яку женуть у Франції. Зайшовши в кілька порожніх барів, що викликали депресію, врешті-решт я зупинився у Scores, найбільшому у Великому Яблуці клубі "lap dancing". У великій чорній залі повно самотніх чоловіків або цілих компаній, які заплатили по 20 баксів не за сам стриптиз

(чарівні дівчата і без того роздягаються на подіумі), а за те, щоб їх розпалили, зачарували, потерлись об них. Вони платять 20 баксів, аби відчути запах чистого волосся, пестощі медових колінок, лагідну руку на своєму плечі та сідниці, що пахнуть карамеллю, на своїх джинсах. Той, хто не розуміє лепденсінга, ніколи не зрозуміє Америку. Тут платять, щоб встало, а не щоб всунути. Вони купують не жінку, а мрію. "Eye cancty"1. Сполучені Штати — країна, в якій чоловіки здатні витратити весь свій статок, аби скуштувати віртуальності, увійти у світ уявного. Вони досягають ерекції не заради чогось: сторч заради самого сторча, вони отримують насолоду від самого сторчака. їх приваблює усе недосяжне. Це, звісно, пуританство (і коли вони повертаються додому, цим користуються "їхні дружини), але це пуританство оптимістичне, амбіційне, осмислене: на відміну від француза, американець не хоче одразу трахатися, йому більше до вподоби ідея задоволення, ніж саме задоволення, він воліє до фантазій, а не до реальності.

— What are you writing? — питає мене Б'янка, коли я записую цю теорію в щоденнику.

— Nothing, darling.2

Вона відсуває трусики-стрінги, аби продемонструвати мені свою щілинку, зволожену солодкою туалетною водою. Раптом я почуваюся справжнім французиком... Вона дихає мені у вухо, я відчуваю її дихання, вона розмовляє зі своєю подружкою Ніккі, до чого ж прекрасно вони пахнуть... (Giorgio Beverly Hills7.). Двадцятибаксові купюри так і улітають одна за одною в ніжній усолоді міста, що видужує. Вони платять, аби лишитися незадоволеними. Вони вважають, що не всі мрії повинні здійснюватися. В Америці мрії здійснюються не тому, що американці хочуть, щоб вони здійснились, а тому, що вони мріють. Вони мріють, не переймаючись наслідками. Щоби мрія стала реальністю, треба бодай почати мріяти. Нумо, кралі в лайкровю міні-шортах, кралі в багряних бюстгальтерах, кралі з волоссям ко

7*

льору червоного дерева, кралі в черевиках на шнурівці, кралі з відбі-леними зубами, кралі з непомірними цицьками, кралі, що напам'ять знають слова пісні J-Lo ("Dont get fooled by the rocks that I got / Im still Гт still Jenny from the block / Used to have a little now I have a lot / No matter where I go I know where I came from"1), кралі на рожевих підбо-рах-стилетос, кралі в чорних ліфчиках із мережива під розстібнути-ми сорочками, кралі з оголеними животами, кралі з прикрашеними сяючими камінчиками пупками, кралі з витатуйованими над сідни-цями квітками, дощ із нових, свіжих дівок, геть від мене! Кралі, які на все згодні, нам не потрібні. Тільки-но ви поцілуєте мене чи залишите телефончик, ви втратите свою владу.

Того ж вечора, але пізніше, міркую, чи не замовити собі в "Мер-сер" escort-girl (набравши на комп'ютері у своєму номері www.new-york-escorts.com або www.manhattangirls.net), але

вагаюся, адже фот-ки обманюють: ніколи не знаєш, хто прийде — красуня чи потвора. Я ж бо не такий іще п'яний, щоб злягатися із потворою. Або надто закоханий?

На пейджер Лурдес надійшло повідомлення, що Пентагон теж був атакований. Це ж тотальна війна. Куди поділася американська армія? Чи тішить усвідомлення того, що не тільки ти зараз помираєш? Ні. Якби я знав, що здохну тут, то я прожив би життя по-іншому. Я б кохався без презервативів. Я б раніше кинув Мері, більше подорожував, спробував героїн та опіум. Менше вчився б та гаяв час у салонах таласотерапії. Я частіше випробовував би долю з жінками, а не трусився б весь час, боячись бути приниженим. Я міг би стати гангстером, грабувати банки, замість того щоб тупо підкорятися законам. Побрався б з Кендес, щоб вона стала чарівною вдовою. Я не кинув би палити. Навіщо? Щоб зберегти що? Своє здоров'я? Створив би рок-групу — краще здохнути, роздерши горлянку, ніж займатися нудотним ремеслом заради грошей.

Я іще раніше б підсидів свого боса. Я жив би в Нью-Йорку, носив би довге чорне пальто та сонцезахисні окуляри серед ночі, цілий рік мазався б кремом для автозасмаги та вечеряв би в ресторанах, де хтось, мабуть, постійно вимикає електрику, хіба що то не несправність електромережі — чому в багатих країнах усі круті ресторани освітлюються свічками? Бідність — розкіш багатих. Я купив би більше машин: яка ж дурість ці гроші, які я ніколи не витрачу. Я спробував би клонувати себе. Я поголив би голову — подивитися, як-то воно. Я убивав би людей — подивитися, як-то воно. Я більше б ризикував, адже, так чи інакше, не було б чого втрачати.

Або я просто спробував би стати кращою людиною.

Я хотів би винайти новий жанр: самосатиру. Я хотів би дізнатися, чому я все забув. Чому я викреслив минуле із

щоденників своєї пам'яті. Чому, щоб заговорити з кимсь, мені спочатку треба добряче хильнути. Чому я пишу, замість того щоб кричати.

Я ніколи не бачив батьків разом, коли вони були одруженими. Я знав їх уже після розлучення, і вони змушені були бачитися через мене. Друзями, але не коханцями. На моїй пам'яті вони цілувалися тільки в щічку. Це важливо? Ні, адже я вчинив так само, як вони. Утім, більшість людей так робить: розлучитися після народження дитини сьогодні майже стало нормою. Але, якщо це неважливо, чому ж я так хвилююся, коли говорю про це?

Визначення щастя: ловля креветок у Ґетарі. Мені шість років. Дідусь несе сачок (ми ловили креветки сачком, бачив би це На-боков!). Щастя — це пляж Сеніца під час відливу, коли каміння ріже ноги, відчуваєш сіль на спині, високо сяє сонце. Тоді ще не було чорних від нафти хвиль. То були надзвичайні експедиції — тільки не для креветок, бо їхнє життя в результаті наших вилазок закінчувалося в окропі. Чому щастя схоже на Ґетарі? Це ж лише випадковість, збіг обставин, що мої батьки зустрілися, закохалися та одружилися саме тут.

Я спустошений, хочу розтрощити собі голову, їбатися до мозолів та читати книжки, ще гірші за мої. І все це лише для того, щоб забути, що у мене немає минулого, що я пустодзвін.

Коли мені було п'ять років, мої батьки розлучилися, і тоді в мене дуже часто носом йшла кров. Лікарі навіть думали, що в мене лейкемія. А я просто радів, що можна місяцями не ходити до школи.

Мій девіз: стань тим, кого ти ненавидиш.

Чому ми всі так прагнемо стати митцями? Я тільки й зустрічаюся зі своїми однолітками, які пишуть, грають, співають, знімають, малюють, творять... Вони всі шукають краси чи правди? Це лише відмовка. Вони просто хочуть бути знаменитими. Ми хочемо бути знаменитими, бо ми хочемо, щоб нас любили. Ми хочемо, щоб нас любили, бо ми поранені. Ми хочемо віднайти якийсь сенс для свого існування. Стати комусь у нагоді. Щось сказати. Залишити слід. Не вмирати. Компенсувати відсутність змісту. Ми хочемо не бути більше абсурдними. Нам уже недостатньо просто робити дітей. Ми хочемо бути цікавішими за сусіда. А він теж хоче, щоб його показали по телебаченню. Яка новина: виявляється, мій сусід теж хоче бути цікавішим за мене. Усі заздрять одне одному, з того часу як Мистецтво сповнилося нар-цисизму.

На Таймс-сквер нещодавно відкрили гігантський Toys<^"Us, ще більший за величезний магазин іграшок "FAO Schwarz". їду ескалатором мегастора — шестиповерхового будинку, набитого подарунками, пісеньками, яскравими кольорами та супутніми товарами... З усіх боків мене атакують гігантські роботи, миленькі тиранозаври, Playstation 2, 3, 8, 47... Чому такі місця наводять на мене страшенну нудьгу? Виробництво іграшок стало в Америці однією з найголовніших галузей промисловості. Щодня відкривається черговий супермегастор Disney чи Toys<^"Us. Це місця, де батьки витрачають усе більше грошей, аби відкупитися від почуття провини. Це місця, де діти тікають від реальності, отримуючи нові подарунки. У цих мегасторах діти рятуються від батьків, і навпаки.

— So, Dad, you re not a super hero?1

О 9.41 Девід, який ніколи в житті не плакав, розплакався. О, далеко не одразу, в нього було досить часу, щоб усвідомити, що коїться навколо. Куточки його рота поповзли вниз,

створюючи "будиночок", як у коміксах Чарлі Брауна. Потім його очі збільшилися втричі. Він невідривно дивився на герметично зачинені двері, на клятий замок, що не відчинявся, ручку, червону табличку з брехливим написом "EMERGENCY EXIT". Раптом його нижня губа надулася й полізла до маленького носика, а підборіддя нервово затремтіло. Спочатку ми з Джеррі здивовано перезирну-лися: це що за нова міна? Не найкращий час вигадувати нові міни нашій сімейці. Девід куйовдив волосся, не надто розуміючи, що з ним відбувається. Ми чули, як прискорилося його дихання. Я подумав, що він знову задихається, але ж зараз у кімнаті менше диму, ніж було раніше. Він часто дихав, наче якийсь Прибулець, що давно сидів усередині нього, шукав зараз вихід на волю. Незворушний Девід, солідний Девід, флегматичний Девід уперше в житті збирався розридатися. Його рот широко розкрився, вивергаючи розлючений крик. Він відчайдушно буркотів якісь нерозбірливі склади: "but, but, why, but, it's, we, but, what...", які, накладаючись один на один, утворили єдине голосне "ВАААААА", викликавши цілий фонтан з його очей, величезні краплі покотилися по його рожевих щоках. Джеррі щосили дивився на мене, щоб не зламатися, але, оскільки я сам зламався, він теж не витримав. Ми міцно обійнялися, наче команда з американського футболу під час перерви у грі, тільки в нас не було шоломів і плакали ми тому, що програли.

Я вважав, що робити дітей — це кращий засіб проти смерті. Брехня. Можна загинути разом із ними, і тоді ніби нікого з вас і не існувало.

Важко уявити собі більш уразливе місто. Така концентрація людей на маленькій площині робить з нього дуже привабливу мішень для усіляких руйнівників. Якщо хтось хоче завдати максимум шкоди, доклавши до цього мінімум зусиль, Нью-Йорк, здається, ідеально підходить для цього. Відтепер його мешканці це добре знають: вежі виявилися уразливими, місто

перетворилося на потенційну купу заліза, кришталевий пам'ятник. Ніколи ще за всю історію людства таке міцне місто не було так легко зруйнувати. Проте розумні, мислячі люди продовжують тут жити. Як і в Сан-Франциско: вони знають, що одного дня жахливий землетрус знесе місто в океан, але не їдуть з нього. Черговий неймовірний американський феномен: Нью-Йорк і Сан-Франциско — мегапо-ліси, яким судилася апокаліптична доля, але ніхто не думає втікати звідти. Характер ньюйоркців загартувався від цього протиріччя: усвідомлюючи загрозу, вони продовжують вести буремне життя, більше того, ця загроза ще й підбурює їхнє завзяття.

Уривки спогадів про американські ночі моєї молодості... Рональд Рейґан президент... щовечора перед нами ставав вибір... п'ятиповерхова "Danceteria"... "Palladium" із розмальованими графіті вбиральнями... "Webster Hall" із довжелезною чергою перед входом... "Area", де щомісяця змінювали декорації, із манекенами у скляних клітках... "NelVs", наче величезна приватна квартира... "Limelight", що нагадував неготичний собор... "Club USA"... чи багато ви знаєте країн, де б нічний клуб носив назву держави? Усі ці місця зникли... Вони розсіялись у тумані минулого, розвіялися у святах, що давно пройшли... А сьогодні — все, більше нічого немає... Лаунджі з розсіяним світлом... Нечисленні відвідувачі... Мікроскопічні і все одно порожні клуби... Вилощені ресторани... Підвали, що їх освітлюють свічками. Магія минула.

9.42 P.M. Відвідую великого французького письменника, йому 80 років, і він живе у квартирі, що її надав йому Нью-Йоркський університет. Його дружина пояснює мені, що всі клуби садо-мазо позачинялися: немає більше "Vault", "Hellfire", "Nouvelle Justine". Сьогодні увечері вона йде до "Submit Party", але не може запросити мене, бо ж вечірка тільки для дівчат. Я приніс із собою пляшку каліфорнійського червоного вина від Френсіса Форда Копполи, але великий письменник не

відкорковує її, він воліє пригостити мене хересом зі смаком кленового сиропу. Здається, ніби п'єш оладки. Відмінно. Я дуже зручно почуваюся в гостях у цієї вільної та щасливої родини, вони побралися ще в 1957 році. Великий письменник розповідає мені про свою зустріч з Вільямом Берроузом у "La Coupole". Страшний хлопець, утім, як і всі наркомани.

— Він убив свою дружину, — каже він, дивлячись на власну. — А для цього повіз її до Мексики.

— Якщо ти повезеш мене до Мексики, я буду насторожі! — відповіла вона, посміхаючись.

Я кажу їм, що в Сохо відкрився бар під назвою "Naked Lunch"1. Великий письменник жартує:

— Там обов'язково треба обідати голяком?

Тут тільки-но переклали його останній роман, назвавши його англійською "Répétition". Потім великий письменник каже, що мене теж надрукують у Штатах та що незабаром ми відзначимо цю подію за вечерею з Едмундом Байтом. Я зближуюсь зі своїм корінням. Повертаюсь до країни своєї бабусі. Мені не вдалося позбавитися своєї історії, своєї крові. Не такий уже я громадянин світу, десь мимоволі я все-таки пришвартований.

— Чому ти приїхав до Нью-Йорка, щоб писати про нього? — питає мене великий письменник, гладячи свою сиву бороду. — Коли я пишу роман про Берлін, то не їду для цього до Берліна.

— Просто я пишу роман про давнину. Новизну залишаю таким молодим, як ви!

Трохи пізніше, у барі "1Ьота5"у розігрітий вогнем каміна та "Маргаритою" із льодом, вирішую, що треба освідчитися коханій, щоб твір мав щасливий кінець. Розумієш, я хотів би, щоб ми були вільні та прекрасні протягом п'ятдесяти років, як подружжя Роб-Ґрійє.

Світло згасає, потім знову з'являється. Лампочки починають мерехтіти, наче вогні на дискотеці в нічному клубі. Потім стає зовсім темно. Діти починають відчайдушно голосити. Ми перебуваємо в самісінькому центрі пекла. У мене більше немає вибору. Або ми тут чекаємо, поки здохнемо, або повертаємося до ресторану. Я не вагаюся, сидіти не рухаючись уже нестерпно.

— Ходімо, милі, спускаймося.

Вони заходяться плачем іще більше. Я міцно хапаю їх за руки, і ми підводимося. Лурдес заперечно хитає головою, вона хоче залишитися. Ми довго обіймаємося з нею. Вона знімає свій значок Windows on the World і простягає його мені, наче реліквію.

— Ще зустрінемось, тут чи там.

— Ти благословенний, Картью. Із двома твоїми янголятами.

— Ти впевнена, що не хочеш спуститися?

— Моліться за мене. Він відчинить двері, і я повернуся за вами. Ну ж бо! Геть звідси!

Ми залишаємо її саму сидіти в темряві. Прекрасну як світ.

Проходячи повз офіси Windows, я знайшов включений і-Book. Користуючись нагодою, швидко, не перечитуючи і не виправляючи помилок, пишу мейл Кендес. "Кеда, ти зрадила мені, бо в мене був несерйозни вигляд. So what? Це не має значення. Твоє тіло не належить мені. Єдине що нам належить це наша самотніст. Своєї веселістю, рожевми губами, смутко та оголени тілом ти порушила мою самотність. Я боявс сказати "Я кохаю тебе". Я бідолашний бовдур, бо не вважав тебе важливою частиною свого життя. Зараз я поміти, що крім тебе нічого не пам'ятаю. Кенде, спробуй вибачити мені. Я загину тут, щохвилини ястаю слабкіши, а ти можеш врятувати мене. Коли я знов і знов думаю про нас, то бачу, що весь час намагався бути кимсь іншим, я грав рол, не знаю, що я чекав від тебе, що ти торкнешся мене, але ти врятувала мне, ти надт пізно увишла в моє життя, а я вже все зробив, ти не отримала те місц, на яке заслуговувала, не знаю, з чого почати, але в мене є одне вибачення, бо я вмираю. Не забувай свого Карта". Тобто, я б хотів написати такого листа, якби мав більше часу. Насправді, вона отримала значно коротший мейл: "I loved U. C.Y."

Я переступаю через купу розкиданих CD-RW, етажерку, що впала і розвалилася, а з неї на лінолеум попадали ножі для відкривання листів.

"I am dazzled by the glorious collapse of the world"

Генрі Міллер. "Чорна весна"

Я не знаменитість. Мене просто більш-менш знають у паризьких літературних колах. Моя невеличка популярність сміховинна порівняно з популярністю акторів чи рок-зірок. Я можу спокійно ходити вулицями, і фани не докучають мені. Замовляючи квиток на літак, мені все ще доводиться вимовляти своє прізвище по літерах! Коли люди врешті-решт

навчаться правильно вимовляти "БЕҐБЕДЕ", можна буде вважати, що я досягнув значних успіхів на шляху до слави.

А втім, у мене починає зривати дах: я збираю газетні статті, в яких згадується моє ім'я. Я вирізаю їх і складаю у кластер, щоб років за двадцять, коли я вже буду "колишньою знаменитістю", показати їх своїй доньці:

— Бачиш, люба? Тато в молодості був дуже відомою людиною. Шкода, що ти цього не бачила! Кажу тобі, люди обожнювали мене, спитай у мами, це виходило з-під нашого контролю, саме тому вона виставила мене за двері!

— Так, так, тату, звісно, ти був справжньою зіркою... Ти мені вже сорок разів показував цей альбом... Припини верзти казна-що. Я добре знаю, чому вона викинула тебе. І це аж ніяк не пов'язано з твоєю популярністю. Ти просто нестерпний.

— Але ж... ти любиш мене?

Не хочу думати, якою буде її відповідь за двадцять років.

Досягнувши певних успіхів, деякі люди воліють зникнути; я ж, навпаки, намагаюся світитися повсюди. Не розумію, чому це я маю кудись зникати лише з того приводу, що мене тепер сильно полюбляють. Краще я почекаю, поки набридну всім, а потім зникну зовсім. Уже недовго лишилося чекати.

У певних парано'щальних нападах мені здається, що система все передбачила та зорганізувала, аби зганьбити, придушити мій бунт, давши мені гроші, успіх та репутацію, які дискредитували б мої псев-дореволюційні промови. Не знаю ще, чи спрацює це зручне покарання. Чи може розкіш затулити комусь пельку? Чи може слава стати блискучою жалобою по

непокорі? Так вчинив Енвер Годжа, коли призначив Ісмаїла Кадаре парламентарієм. Треба знешкодити скарги письменника й обернути їх на свою користь. Як повірити тому, що американці називають "Left Iito"1, а ми — "кав'ярові ліваки"? Чи можна водночас бути заможним і прагнути нових і нових змін? Так: для цього досить лише розвивати в собі невдячність. Бути "бобу" чи "бабу" значить лише те, що людина ще не вийшла з невдячного віку. Дуже добре бути богемним буржуа, це краще, ніж бути просто буржуа. Мені набридли постійні докори в тому, що я розбещена дитина, яка весь час ламає свої іграшки. Я ламаю, щоб створити нові.

1 Ліві на "лімо", лімузині (англ.).

10 червня 1797 року в Тріполі мій пращур Джон Адаме підписав угоду з Лівією, у якій Оттоманській імперії (яка тоді ще володіла Маґрібом) особливо вказували на те, що Америка "не базується на християнській релігії". Немає ніякого хрестового походу Америки проти ісламу! Перша війна в Афганістані була проти росіян, а не проти афганців! Тоді ж намітився союз між "Вогп Again Christians" та Саудівськими ваххабіта-ми (послідовниками Мухамеда ібн Абдель Ваххаба, 1703—1792, "Кальвіна пустель"). Ми частенько забуваємо, що іслам, так само як й іудаїзм з християнством, спирається на спадок Авраама. Релігія, що править зараз в Америці, — рідна, але ворожа сестра ісламського фундаменталізму. На наших очах відбувається нова Варфоломіївська ніч. Джеррі та Девід — жертви Варфоломіївської ночі, що її влаштували країни — видобувачі нафти. Правовірні християни борються з правовірними мусульманами: я маю загинути через кровозмісну бійку між двома сектами мільярдерів.

Але ж я ніколи не вірив у це! Мої батьки боролися проти абортів, алкоголю, проституції та гомосексуалізму, але мама вживала протизаплідні пігулки, тато випивав щовечора, а повії

та педики заполонили Техас, як і решту країни! Мені ніколи не подобалося їхнє виховання; в університеті я навіть якийсь час захищав інтереси американської комуністичної партії, тільки щоб дошкулити батькові, який підтримував Рональда Рейгана! Чому я мушу розплачуватися за них? Візьміть моїх батьків. Вони та їх "співчуваючий консерватизм" віджили свій час. Oh my God, я боюся...

— Тату! У мене болить голова...

— Дихай ротом.

Ми спускаємось у чорну хмару Windows on the World.

Нью-Йорк — будуар, де вам повсюди подадуть лососевий мус, або лососевий пиріг, або просто лосось. І здався їм цей лосось! Вони ніби тільки його і "їдять. У Парижі повсюди подають "салат з молодих пагонів", тут — стейк із лосося чи лососевий біфштекс. Як не парадоксально, але наймодніший квартал має назву "М'ясний ринок".

Клуби на Meatpacking District повністю відповідають назві свого району: дійсно, це справжні якісь м'ясні лавки. Манекенниці витанцьовують, наче шматки тухлятини на гачку. Питаю в одного накокаї-неного ньюйоркця, де він відпочиває від цього навіженого міста. Відповідає — на Ібіці. Деякі ньюйоркці справді невиліковні. їх уже не врятувати від їхнього апокаліпсису. Краса впертості.

Охоронець-викидайло з "Cielo" не виглядає надто open-minded1.

— Are U on the list?

— Euh... yeah, sure...

— Your name, sir?

— My name is Oussama. Oussama Ben Fucking Laden, OK? Треба вміти швидко бігати, аби так нікчемно жартувати.

Це рідкість — щоб письменник боявся твору, який пише.

У "Taj" милуюся довговолосою білявкою в чорній сукні — високою на зріст, сумною, оточеною братами. Не знаю навіть, як заговорив із нею. Мабуть, облив її зі своєї склянки, яку перекинув від поштовху молодого піддатого француза. Я вибачаюся та витираю свій яблучний мартіні з її білих грудей. Тоді вона повідомляє, що її охоронці розтрощать мені голову. Я благаю напоумити їх. Вона сміється і представляє своїх здоровенних братів. Я помічаю, що в неї лак на нігтях такого ж кольору, як жуйка. Питаю, куди вона іде після цієї тусні. Коли ти — чужак у далекому місті, треба користуватися цим і бути доволі прямим. Вона каже, що вони прямують у "Lotus". Потім вона зникає в натовпі. Я беру таксі та їду чекати її в "Lotus". Годину по тому, коли вона приїхала у клуб в супроводі своїх церберів, я уже відполірований. Упізнавши мене, вона посміхається. Щоб сподобатися американці, треба засвідчити свою впертість. Як вона чудово рухається. Здається, її зворушила моя присутність, але охоронці сковують її. Вона заговорює зі мною, торкаючись моєї руки. Я кажу, що завжди мріяв завести дітей від манекенниці. Вона питає, чи я француз. Тоді я знову вдаюся до іспанського акценту. Вона заходиться дзвінким кришталевим сміхом. Я протягую їй склянку, вона хиляє її вміст одним ковтком. Нью-йоркські жінки кришталево чисті, але круті. Вона перша наближається губами до мого рота. Вона цілує мене, в неї холодний та мокрий язик від льоду в коктейлі. її шия пахне милом. Я хвилююся, чи мій член здатний буде сьогодні попрацювати, але все гаразд, він уже

встав. Питаю, як її звуть. Вона відповідає: Кендес. Питаю, де я міг її бачити. Вона відповідає: на плакатах Victorias Secret. Вона питає, чим я займаюся. Нью-йоркські жінки полюбляють ставити це питання, а потім вони миттєво вираховують ваші доходи. Кажу, що пишу роман про Windows on the World. її обличчя витягується. Наче я її веслом огрів. Каже, що їй треба піти до своїх і що вона за мить повернеться. Більше я її не бачив.

"A hundred times I have thought: New York is a catastrophe, And fifty times: It is a beautiful catastrophe"1.

Ле Корбюзьє

Чи знаєте ви, що було дві Вавилонські вежі? Археологи це офіційно визнали. Біля Борсіппа, уздовж одного рукава Євфрату, за кілька кілометрів південніше від Вавилона навіть і сьогодні знаходяться руїни Зіккурата — споруди, яка, за місцевими християнськими та мусульманськими переказами, і була першою Вавилонською вежею (Будинком семи провідників неба та землі). Руїни мають заввишки 47 метрів та уламок стіни на верхівці. За місцевою легендою, комета, що її послав Бог, аби покарати богохульників, урізалася в її верхівку, спричинивши пожежу, про що і зараз нагадує почорніла цегла (не вірите — можете поїхати і на місці пересвідчитися).

Але була ще друга вежа, трохи північніше. Вона була збудована у Вавилоні, а з часом після численних навал — зруйнована. Сьогодні залишилися лише сліди від її фундаменту, але за словами Геро-дота (V ст. до нашої ери), який пише, що піднімався її сходами, вежа дорівнювала 91 метру заввишки і складалася із восьми поверхів.

Були собі дві Вавилонські вежі-близнюки... в Іраку.

Арт Шпіґельман знайшов влучне слово: він сказав, що ньюйорк-ці ходили повз Всесвітній торговельний центр так, наче то була їхня Мекка. Може, ці вежі заповнювали духовну порожнечу? Вони являли собою дві ноги, на яких стояв великий американський міф. Важко й уявити, що являв собою Всесвітній торговельний центр наприкінці дня: дві сяючі колони, а якщо підійти ближче — тисячі маленьких жовтеньких квадратиків, вікон офісів, у яких горить світло, гігантська скляна відполірована шахова дошка, у якій тисячі маріонеток відповідали на телефонні дзвінки, друкували на комп'ютерах, бігали туди-сюди із горнятками кави без кофеїну в руках, розмахували вельми важливими паперами, відправляли мейли по всьому світу, тисячі вогників у сутінках, світловий мурашник, атомна станція, звідки все починалося і де все закінчувалося, непереможний всесвітній маяк, меч, що пронизував хмари, — він служив для ньюйоркців орієнтиром під час заходу сонця, коли небо червоніло, і вони відчували, як десь губиться душа.

Ті нечисленні, що й досі живі у Windows, починають піднесено співати "God Bless Атегіса" Ірвінґа Берліна (1939).1

Дещо змінилося порівняно з 80-ми роками: тоді мешканці Нью-Йорка, коли зустрічалися, казали одне одному "hi", тепер — "hey, what's up?" Вони почали вітатися менш делікатно, але більш здивовано. У моїй пам'яті "Ні" залишилося веселим, ввічливим вітанням, свідченням того, що людина рада тебе бачити. Після катастрофи "Неу" вже звучить інакше. Наче мені кажуть "Гей, якого дідька ти тут? Молодець, що ще не помер". Але, мабуть, я ще не відійшов від своєї параної. Кружляю навколо будівель, наче гриф у пошуках наживи. Блукаю вертикальними вуличками, вдихаючи запах свіжого лиха. Письменник — наче той шакал, койот, гієна. Дайте мені мою дозу скорботи, я шукаю драму, трагедію, у вас не знайдеться під рукою трошки жахів? Я жую жуйку та жалобу сиріт.

Дехто з кінокритиків каже, що кіно — це "вікно у світ". А дехто каже те ж саме і про романи. Мистецтво — це window on the world. Наче темні вікна скляних веж, у яких я бачу власне відображення — великий згорблений силует у чорному пальті, чапля в окулярах, що крокує широкою ходою. Я прискорюю крок, щоб не бачити цієї картини, але вона невідступно переслідує мене, наче хижий птах. Я пишу автобіографічний роман не для того, щоб зняти з себе вуаль, а щоб зникнути. Роман — напівпрозоре дзеркало без амальгами, за яким я переховуюсь, щоб усе бачити, але щоб ніхто не бачив мене. Я протягую іншим дзеркало, у яке дивлюся сам.

Коли людина не здатна відповісти на питання "Чому?", слід принаймні спробувати відповісти на питання "Як?".

Смуток не заважає старим заможним леді вигулювати своїх песиків по Медісон-авеню, а вуличним торговцям розкладати прямо на тротуарі сумки-підробки під Gucci в одному кварталі від справжнього фірмового магазину Gucci. Як і раніше, є ще вернісажі, де всі одягнені в чорне, приватні клуби, у які пускають тільки за списками запрошених, готелі, у яких усе прекрасне — і дизайн, і клієнти. Усе ще намагаючись повернутися назад у часі, о 9.50 заходжу в будинок № 95 на Волт-стрит, щоб побачити, чи спливуть у мене прустівські спогади в будівлі, де я працював у 80-х. На стіні в холі все ще висить логотип банку "Credit Lyonnes"у але адміністратор пояснює, що French Bank уже давно переїхав з midtown. Як за десять секунд перейти від Пруста до Модіано? Спустошене місце. Підозрілий погляд консьєржки. Похмурі агенти безпеки. Загадкові бізнесмени. Пам'ять підводить мене. Чи справді я працював тут? Даремно я чекаю, жодні спогади не спливають.

— Sir, you can't stay here.

До мене повільно підходить кремезний хлопець у формі.

— But I worked here a long time ago...

Я говорю з іспанським акцентом, але нічого не вдієш. Минуле викинуло мене. Воно не хоче мене бачити. Воно спроваджує мене до Revolving Door1. Я знову мушу повернутися до свого минулого спиною.

WILD TRADE CENTER1

Кет Стівенс співав "Ooh baby baby it's a wild world2". У мене були всі його диски. Кет Стівенс був моїм ідолом, разом із Нілом Янґом та Джеймсом Тейлором. Стільки зворушливих пісень, тонких та кришталевих мініатюр. Музика з "Гарольд і Мод". Категоричні правильні слова із несамовитою, ліричною, але цілком простою мелодією. Наче цього автора-композитора-виконавця торкнулося щось вище за нього, якась вища сила. Якось він сказав: "Коли я був сам, пісні самі приходили до мене".

"Times leaves you nothing Nothing at all".

("Типе", 1970)

"Oh mama mama see me, I'm a pop star Oh mama mama see me on the TV".

("PopStar",1970)

"ТгоиЬІе oh trouble set mefree". ("Trouble", 1970)

Головна тема Кета Стівенса — втрата невинності. О 9.51 дивно звучать рядки з його "Where do the children play?":

" Well I think its fine building Jumbo planes (...) Will you tell us when to live Will you tell us when to die?"l

Я міг би погратися в передбачення катастрофи, цитуючи "Мог-ning has broken, Home in the sky" та ще більш ранню пісню "The view from the top can be oh so very Іопеїу" (1967).

У Кета Стівенса була простота справжнього поета, але для мене він втілював дещо більше. Він був мені братом по самотності, другом, попутником... У своїй кімнаті в Техасі я залазив на ліжко із босими ногами і міг годинами сидіти й переглядати обкладинки його альбомів. Його гітара дарувала мені відчуття спокою. У той час обкладинки платівок дорівнювали дванадцяти дюймам. Коли CD повністю витіснили вінілові платівки, музика стала "дисковою індустрією": музику більше не споглядають, а споживають у пластиковій обкладинці. Я можу годинами розповідати вам про плаксивий смітник. На альбомі "Мопа Bone Jakon" намальований сірий смітник, що пускає сльозу. Чи знаєте ви більш точну метафору нашого часу? Ми створили світ ридаючих "garbage cans"2.

Мені також подобаються ці дивні старі назви: "Tea for the ТШегтап", "Teaser and the Firecat" та їхня перенасиченість у стилі Елтона Джона. А ще — розкішні аранжування (часопис "Rolling Stone" називав їх "люксовими"). Скрипки у "Lilywhite" (1970): найчарівніший понт у поп-музиці з часів "Stand by те" Вена І. Кінґа.

Кет Стівенс спробував щось сказати, а потім раптом зник.

"You may still be here tomorrow But your dream may not"

(Father and Son, 1970)

Він створив усі ці шедеври за один рік, коли йому було двадцять два, з січня до липня 1970 року, під час перебування в лікарні, де він ледь не помер від туберкульозу. Хвороба романтиків: недолікований кашель, який прогресує через наркотики, алкоголь та безсонні ночі, проведені в обіймах чарівних дівчат. Саме тоді в лікарні Кет Стівенс почав відпускати бороду.

23 грудня 1977 року, коли його альбоми розійшлися сорокаміль-йонним накладом, сім з яких трималися в топ-10 упродовж наступних 70-х років, Кет Стівенс зник. Зірка свінгу шістдесятих, скромна людина, яка виходила зі свого "роллс-ройса" під скандування фанатів, що горланили його ім'я, людина, яка чергувала роботу в студії із численними гастролями, вела стиль життя, що личить рок-зірці, із наркотиками та сексом у розкішних палацах-готелях, єдиний англієць після "Beatles", що став справжньою зіркою в Америці, людина, яка двічі поспіль з аншлагами виступала у Medison Square Garden (між піснями глядачі влаштовували йому овації стоячи), у 1977 році Кет Стівенс прийняв іслам. Брат подарував йому Коран. Він відвідав мечеть в Єрусалимі. 4 липня 1978 року він змінив своє ім'я на Юзуф Іслам. Йому було тридцять один рік. Жодна зірка такого масштабу не кидала все так раптово. Він продав на аукціоні своє біле фортепіано та золоті диски і роздав гроші благодійним організаціям. Він повідомив, що відтепер писатиме лише, аби передати послання Магоме-та. Коли аятола Хомейні засудив Салмана Рушді до смертної кари, Юзуф Іслам заявив в інтерв'ю британському телебаченню, що "тільки смерть може бути покаранням за богохульство". Це казала та ж сама людина, автор "Peace Tгаіп". На ньому тюрбан, довга борода, туфлі без задника та традиційна арабська сукня. Він фінансує мусульманську духовну школу, яку відкрив у передмісті Лондона. Він вважає, що "іслам врятував його".

Мабуть, мені теж треба було звернутися до ісламу, змінити віру, як Кет Стівенс та Кассіус Клей. Я б лишив у минулому Картью Йорс-тона. Узяв би собі якесь арабське ім'я: Шафік Абдулла. А потім перейменував би Джеррі та Девіда на Мухаммеда та Алі. Я припинив би їсти бекон.

Ooh baby baby ifs a wild world.

Присягаюся —

Якщо ми вийдемо звідси,

Ми станемо мусульманами.

У моїй пам'яті спливають уривки американських спогадів. У віці десяти років я зняв Всесвітній торговельний центр. Батько подарував мені кінокамеру 8-міліметрівку, ми сіли на таксі й поїхали до веж-близнюків. Будівлі уздовж вулиць формували щось на кшталт коридора. Ми наче спускались порогами річки по дну каньйону. Я був не в місті, а на дні прірви. У будівлях відбивались будівлі напроти. Я був крихітний, але збільшений у кілька разів, як у Скляному лабіринті в Ботанічному саду. Прибувши на площу, я почав свій режисерський дебют, знявши одну з двох веж з нижньої точки. Знизу вежа здавалася автошляхом у небеса. Його канавки — білі паралельні смуги, які машини не мають права перетинати, бо ж інакше — штраф. Я не міг знімати довго: на відміну від відеокасет, на 8-міліметрівку можна зняти усього три хвилини. Головне, не помилитися із вибором об'єкта та ракурсу, бо зняти другим шаром зверху вже записаного неможливо. Помилка була фатальною. Я зняв загальний план Всесвітнього торговельного центру 1, потім 2, потім знов перейшов на 1. Від дурного нижнього ракурсу в мене запаморочилося в голові, я навіть ледь не впав, бо занадто сильно відкинувся назад. Тоді я

вперше помітив, що дивитися вгору, коли ти дуже низько, так само боязко, як дивитися униз, коли ти дуже високо. Неймовірний розмір цих мастодонтів був моїм першим знайомством із метафізикою — заняття катехізисом у школі Босює були менш екзотичними. Ці два бетонні колоси не тільки приголомшували, вони фізично подавляли мене. Існує щось сильніше за нас. Міць, на яку надихнули ці будівлі їх творця, була нелюдською. Утім, архітектор вирахував відстань між двома колонами, що точно дорівнювала ширині плечей мого батька. Незважаючи на велетенські розміри веж, у них було щось органічне. І це "щось" було сильніше за нас, але то були ми самі. Теплий літній вітер кружляв по площі, розносячи запах жирних хот-догів із солодкою гірчицею. Я теж кружляв по площі: знімав туристів, які розгулювали по гранітних плитах, свого брата Шарля, кількох хлопців, що каталися на роликах, танцюриста, що удавав робота. Але я весь час повертався до веж, вони буквально притягували камеру. Здавалося, ніби вежі сходяться над нами, утворюючи перевернуту літерою V, як Тріумфальна арка. Тільки боязка блакитна стрічка неба непевно розділяла їх. Треба мати чудернацький характер, щоб збудувати такого монстра, або бути в душі маленькою дитиною, або і те й інше разом. Мене дивували перехожі, що продовжували бігти у своїх справах, не усвідомлюючи, що вони лавірують між ногами гіганта. Вони підвісили над собою небезпечну забавку.

Краще було б залишити Манхеттен індіанцям. Помилка датується 1626 роком, коли Пітер Мінюї1 викинув у вікно 24 долари. Слід було стерегтися людини з таким прізвищем: північ — час для злочину. Пітер Мінюї пишався тим, що обдурив алгонкінів, упарivши їм за безцінь кілька скляних намистин в обмін на їх острів. Але насправді то індіанці обдурили блідолиців. Скляні намистини стали зернами, з яких виросло прозоре місто, не міцніше за вігвам.

Мені набридло писати безпорадні романи. Набридли безплідні постекзистенціальні блукання. Набридло бути ловцем у іржі, який не може нікого впіймати. Я шукаю наступної утопії.

Що далі я про це думаю, то очевидніше стає: терористи помилилися з ціллю. Чому вони не атакували будівлі Об'єднаних Націй на Ферст-авеню, між 42-ю та 48-ю вулицями? Бо це міжнародна територія? Адже ця Організація провалила свою місію. Це ж на ній лежить відповідальність за всі ці війни, несправедливість та порушення світового паритету сил! Змусити Штати повірити в існування правосуддя, але жодного разу не застосувати його на практиці! Спрямуйте всі ваші "боїнги" на цю Махину! Світ потребує діючого уряду, міжнародної армії, що може навести лад. Блакитні каски в Югославії? Солдати без зброї, яким платили, щоб ті мовчки спостерігали за різаниною між людьми. ООН дискредитувала себе з того часу, як Лівія була призначена головою Комісії з прав людини. Треба реформувати цю бюрократичну, затхлу, корумповану та в'ялу Організацію. ООН була створена на руїнах Спілки Націй. Що збудуємо ми на руїнах ООН? Чому б не всепланетарну демократію, за яку агітував ще Ґаррі Девіс, що заснував у 1948 році Рух громадян світу (за підтримки Альбера Камю, Андре Бретона та Альберта Ейнштейна)? Є тільки один спосіб вирішення проблем тероризму та екологічної катастрофи — створення Всесвітньої республіки, яка перебуватиме під контролем єдиного міжнародного парламенту, що обирався б на загальних виборах. Моя заповітна мрія — ліквідація націй. Я хотів би не мати батьківщини. Джон Леннон співав: "Imagine there's no countries". Чи не через це Нью-Йорк убив його?

У саду скульптур ООН фотографую статую Святого Георгія, що долає дракона, дивним чином схожого на фюзеляж літака. Численні машини з телевізійною технікою заважають добре роздивитись пам'ятник. "Good defeats evil" (Добро перемагає Зло), цю масивну скульптуру Радянський Союз подарував ООН у 1990 році. Вона споруджена з останків радянської та американської ракет. "Good defeats evil": щодня в кожному з нас відбувається ця битва; сьогодні вона йде у світі. Зараз у цій квадратній будівлі зібралися члени Ради Безпеки, щоб прийняти резолюцію стосовно війни в Іраку. Учора ввечері на прес-конференції президент Буш сказав таку чарівну річ:

— Після Одинадцятого вересня наша країна перетворилася на поле битви ("Our home is a battlefield").

Безглузда нью-йоркська мішанина є чудовим взірцем: світ без кордонів реальний, бо його модель була успішно випробувана на цьому крихітному острові. У результаті маємо бридкий, складний, небезпечний та гучний наслідок, але в цілому система працює: можна жити разом із людьми з усього світу, будь-якого походження, будь-якої раси. Цього цілком можливо досягти. Як у Сараєві.

З Одинадцятого вересня Сполучені Штати перебувають у стані війни зі Злом. Мабуть, це виглядає смішно, але так воно є. Проблема полягає в тому, що ця справа не входить до компетенції Штатів. Вони беруться виконувати роботу ООН. Всепланетарна демократія не повинна бути приватною власністю Сполучених Штатів Америки. Треба перейменувати ООН у "Сполучені Штати Світу". Та організувати їхні всесвітні загальні вибори.

У Парижі я часто зустрічався з Троєм Девісом. У мене складалося враження, ніби ця висока худорлява людина втомилася від місії, яку поклав на нього батько. У той самий час

він здавався дуже організованим: по всіх країнах він вештався зі своїм аташе-кейсом. Уперше я побачив його, коли він вимагав грошей у Пера Берже. Удруге він здався мені не таким симпатичним, бо цього разу він вимагав грошей у мене. У Троя Девіса завжди в кишені вітри виють: з тих пір, як він кинув роботу банкіра та присвятив себе справі World Democracy, усі гроші він витрачає на авіаквитки. У нього був проект "Маніфесту за Всесвітню демократію". Пам'ятаю, я відфутболив його до Жан-Поля Ентовена, сподіваючись таким чином позбутися його. Після цього ми спілкувалися здебільшого електронною поштою. Він хотів вибити грошенят у мого брата. Він так замучив мене, що, врешті-решт, я дав йому мобільний Ардіссона... а тільки-но він дізнався, що я став видавцем, він повернувся до проекту видання своєї книги. Відверто кажучи, він мене просто дістав зі своєю Всесвітньою демократією. Утім, скільки б я не сушив собі мозок, іншої утопії для світу після Одинадцятого вересня я не бачу.

Знайомства в Інтернеті набувають усе більшої популярності. Незабаром можна буде розмістити свій портрет, зроблений веб-каме-рою, і вказати всі характеристики людини, яку ви шукаєте: вік, регіон, хобі, колір очей тощо. Зовсім скоро ми вже не будемо зустрічатися випадково. Робиш собі самопрезентацію в неті, вивісивши свою фотку чи відео, і уточнюєш: "Я шукаю руду дівчину-бісексуалку, схильну до свінгерства, з великими грудьми і вузькою піхвою, якій подобаються диски Кета Стівенса та баскетбол, фільми Тарантіно і Республіканська партія". І тільки-но хтось із кандидатур, що відповідають твоїм вимогам, перебуватиме у твоєму районі, ти отримаєш про це повідомлення на мобільний чи e-mail. Більше не треба буде вештатися цими огидними барами. Шкода, я вже не побачу цього ідеального світу, в якому зустрічі відбуватимуться із раціональною логікою, наче оголошення про операції з нерухомістю. Хотів би я жити у віртуальному світі, але помру в реальному.

Коли я стою на Бруклінському мості, у мене складається враження, ніби я на краю стрімчака. Милуюсь Іст-Рівер та буксирами, що з гудінням розбивають хвилі на білих морських гребенях. Білі сліди пароплавів на морі схожі на білі сліди літаків у небі. З того часу як я припинив приймати кокаїн, мені повсюди ввижаються білі лінії. Чи досі в нью-йоркському повітрі літає людський порох? Кожний мешканець міста знає, що його легені вдихнули мікроскопічну частину Всесвітнього торговельного центру. У моєму романі "14,99 євро" (або "99 франків") Октав занюхав попіл свого боса. Так чи інакше, усі ньюйоркці робили це: канібали мимоволі, вони отруєні карбункулом із суттєвим вмістом людських летких речовин. У Нижньому Манхеттені та Брукліні (повсюди, де пройшла димова хмара) почалися епідемії. Мерові Джуліані слід було б вжити запобіжних заходів, аби зменшити ризик зараження, щоб іще більше не тривожити населення. Варто було б принагідно поставити питання про відповідальність Служби безпеки ВТЦ, працівники якої й донині живі, адже вони вирішили першими евакуюватися, замість того, щоб розблокувати двері на даху, а також про відповідальність дев'яти пілотів гелікоптерів нью-йоркської поліції, які відкинули можливість евакуації повітрям.

Один фотограф, який був з ними на борту, заявив: "Ми кілька разів облітали дахи будівель, щоб подивитися, чи змогли люди дістатися туди. Не було ані душі. Що ж мали ми робити в тій ситуації?

Сідати було надто ризиковано, по-перше, тому, що дим спричинив погану видимість, і будь-який маневр ми мали б виконувати навмання. Безперечно, ми б спустили трос. Але я був майже впевнений, що через систему безпеки двері, що виходять на дах, були зачинені. Була нестерпна спека. Навіть у кабіні пілота ми відчували її, це можна було побачити на градуснику виміру зовнішньої температури. Усередині веж

нічого не було видно, але я бачив, як люди висіли на розбитих вікнах, часто облиті кров'ю, їхній одяг був розірваний або згорів. Дехто махав нам руками, але що ми могли вдіяти? Часто згадую ту жінку у вікні, яка трималася однією рукою, а іншою робила знаки в наш бік... Але що ми могли зробити?".

"Що ми могли зробити?" Певно, він ставитиме собі це питання до самої смерті. Що вони могли зробити? Моя перевага в тому, що я, паризький турист, можу відповісти на це запитання, набагато пізніше самих подій, зручно влаштувавшись у кріслі, без паніки й не ризикуючи власною шкірою. Що могли зробити? Треба було зв'язатися зі Службою охорони й сказати, щоб вони відчинили двері на дах, або передати цю інструкцію пожежним на 22-й поверх будівлі, потім організувати обліт гелікоптерів по колу, як це робиться під час рятувальних операцій на морі або в горах. Йдеться про звичайну евакуацію людей гелікоптером, що зависає в повітрі, як це роблять пілоти під час евакуації жертв лавини чи шторму. У мене весь час перед очима стоїть одна й та сама картина: гелікоптер несе подалі від Всесвітнього торговельного центру людей, що вхопилися і тримаються за мотузкову драбину. Ця картина була б найкращою відповіддю літакам-са-могубцям. Шкода, що ми її не побачили.

Я простягнув дітям значок Windows on the World, що його мені на прощання дала Лурдес. Я хотів зробити якнайкраще, але то була погана ідея: значок був один, і хлопці одразу почали битися за нього. Урешті-решт, у бійці переміг Джеррі, адже він фізично сильніший за брата. У мене не ставало сил встановлювати іншу справедливість. Девід насупився, але, як не дивно, він так захопився бійкою, що припинив плакати. Я полегшено зітхнув. Він обмірковував план помсти. За кілька секунд, побачивши, що Джеррі приколює значок собі на футболку, Девід штовхнув його, щоб Джеррі вколовся голкою. Виступила кров. Джеррі стиснув зуби, Девід посміхнувся. Око

за око, зуб за зуб. Джеррі погодився, таке вже життя. Я провів руками по волоссю: зрозуміло, що коїться на землі. Просто на всіх не вистачає значків.

Урешті-решт я знову зустрівся з Троєм Девісом: сірий твідовий костюм, сіре пальто, сіра сумка в руках. Як і всім утопістам, Трою чхати на моду, бо він живе в майбутньому. Коли Ленін їв безкоштовний хліб у "Cbserie des Lilas", він теж змахував на бухгалтера. Ми зайшли до "Life Cafe", взяли сандвічі. На підлозі — плитка, відвідувачі — здебільшого студенти, гурт дівчат-оптиміс-ток, на стінах — дещо кічеві картини. Трой на два роки старший за мене. Він закінчив Гарвард, як і мій батько, тільки він учився на фізика.

— Я смертельно втомився, але справи просуваються: Комітет сприяння Всесвітньому парламенту підтримують Едґар Морен, Жак Делор, Соня Ґанді, Філіпе Ґонзалес, Нельсон Мандела, Ши-мон Перес, Даніель Міттеран, Хав'єр Перес де Куельяр, Леа Рабін, Мішель Рокар, Раймон Барр, Амартія Сен (нобелівська лауреатка з економіки 1998 року), Алехандро Толедо (президент Перу), мім Марсо, абат П'єр...

— Супер, це наче список запрошених на коктейль до Арно Ла-ґардера.

— Так, мабуть, саме заради запрошення на коктейль ти теж хочеш приєднатися до Комітету сприяння?

— Ну, щоб мене запросили на коктейль, не треба бути членом якогось комітету, досить друкувати бестселери в одному з його відділень. Конкретно можеш пояснити мені, як створення нових владних інститутів прискорить, наприклад, введення податку Тобена1 або скасування боргів країн третього світу?

— Новий світовий демократичний порядок матиме достатньо справжньої політичної ваги, щоб проводити подібні закони. Або, щоб прийняти закон про впровадження податку на викиди вуглецю чи продаж зброї, або щоб створити Всесвітнє агентство з охорони довкілля. Проблема в наш час полягає в тому, що економіка вже має глобальний характер, а політика — ні. Аби провести нові закони, потрібна революція. Люди забули, що революції 1776 та 1789 років стали початком податкових бунтів.

— Ти справді віриш, що побачиш це за життя?

— Час від часу історія робить стрибки (останній приклад: падіння комунізму). До того ж існує МКС (Міжнародний кримінальний суд): вперше законно визнається існування світового громадянства. Якщо розумно підійти до піар-кампанії з формування громадської думки, то збудувати Всесвітній парламент можна менш ніж за десять років.

— І де знаходитиметься твій Парламент? Знов у Сполучених Штатах, як ООН?

— Ні, на штучному острові, який би постійно пересувався між п'ятьма континентами. Великий проект для всіх світових компаній з будівництва на воді.

— Знаєш, що мені в тобі подобається? Що в тебе часом не всі вдома. А роман? Вважаєш, роман може допомогти?

— Авжеж, але якщо тільки не ти його писатимеш! Сотні тисяч молодих демонстрантів борються сьогодні за ідеалізм, навіть не маючи конкретного скоординованого плану дій. Завтра, коли вони дізнаються про цей мирний план федералізації, їх буде вже мільйони. Всесвітня демонстрація

проти війни в Іраку 15 лютого 2003 року зібрала десять мільйонів людей по всьому світі. February 15th стало такою ж важливою та знаковою датою, як і September 1 Ith: перша велика планетарна демонстрація. Всесвітня демонстрація.

— Ти не вважаєш, що тепер уже занадто пізно для нас, що у світі настав апокаліпсис, а цинізм завжди братиме гору над утопією? Що нехай собі Джіммі Картер наводить мир у світі?

— Бодай як, нехай навіть і через цинізм, але треба наважитись і створити в світі нетоталітарну глобалізацію. Менш ніж за п'ять років можна вирішити проблему голоду в світі, але цей процес не відбувається через постійні зіткнення чиїхось інтересів... Так настане час війн за воду... Приймати рішення мають мешканці Землі, а не кілька політиканів, що продались комерційним та енергетичним компаніям. Відверто кажучи* ми живемо в час ярма всесвітньої диктатури.

— "Всесвітньої диктатури"? Треба ж таке! Куди тебе занесло! Ми ж все-таки вільні люди, що живемо в багатих країнах, чи не так?

— Це не я сказав, а Камю.

— А, гаразд, якщо Камю, то це інша справа... (Укей. Нагадай, щоб наступного разу, коли ти будеш у Парижі, я відвів тебе на вулицю Жакоб, 56. Саме там усе починалось: "народження нації", як казав Ґріффіт.

— Будь ласка, не верзи дурниць із повним ротом. Усе почалося набагато раніше. Треба повернутися до шумерів. До 5000 року до нашої ери ми жили в Раю. Держав просто не існувало. Кілька шумерських королів вигадали війни та національний абсолютизм. А знаєш, де це відбувалося? В Іраку!

З часів Шумерського Королівства там постійно відбуваються різні сутички. Сьогодні Буш веде себе із Саддамом Хусейном, як месопотамський царьок.

— Не критикуй занадто шумерів. Вони все ж таки вигадали писемність. Якби не шумери, я був би змушений зараз працювати на телебаченні!

"Life Cafe" відповідає своїй назві: інтелектуальний гомін голосів надає бажання змінити світ, разом із дівчатами, у яких чисте волосся і яких звуть Сенді.

— Скажи мені, Трою, а як ти назвеш свій ідеал? Знаєш, треба вигадати таке слово, яке закінчувалося б на "ізм", бо ж інакше твоя утопія виглядатиме несерйозно. Пропоную "альтерглобалізм", щоб провести асоціацію з глобалізацією. Або ще: "інтернаціоналізм". Але це дуже змахує на комунізм... "Мультилатералізм"? "Космополітизм"? "Глобалізм"? Ні, це дуже схоже на капіталізм.

— Слухай, я ще не думав над цим, але це питання здається мені не надто принциповим...

— Та ну! Дуже важливо мати назву, яка б спонукала всіх до активних дій. "Всесвітизм"? Ні, це нагадує "Вівенді". Може "Планетаризм". Ось воно. Ми — планетаристи.

— Схоже на назву секти самогубців.

— Що ж, тим гірше! Ти — Шарль Фур'є1 нового століття! Наш неізраїльський гуру! О, святий Трою, вкажи нам Шлях!

— Фредеріку?

— Yes?

— Це котра твоя чарка кайперіньйо?

— Та не переймайся ти так. Думаєш, Карл Маркс пив саму воду? Ми верзли нісенітницю, марили, аби вірити в щось, бо ж віра наводить злагоду в душі.

Знову землетрус.

— Що це ще за вибух?

— Друга вежа впала, — мовить хтось, хто дихає, висунувшись на вулицю.

Димова завіса настільки щільна, що неможливо розрізнити, де пожежа, а де пил. Будівля, у яку літак улучив після нас, впала першою. Не треба намагатися віднайти тому причину, але одне стає зрозумілим: у найближчі хвилини наша вежа теж вибухне.

— Let us pray. Господи милосердний, благаю, хоча й не вірю в Тебе. Прийми нас до Себе, незважаючи на наш опортунізм.

Зруйнування сусідньої вежі спричинило шум, наче хтось зламав жменю спагеті, не більше. Мені здається, саме такий звук можна почути під час сходу лавини. Сухий тріск. Mass murder не гримить, наче грім. Його звук схожий на звук хрустіння печивом. Або на водоспад, де замість води — бетон.

Якоїсь миті Джеррі озирнувся на автомат з водою, який дивно булькотів. У прозорому скляному балоні утворювалися бульбашки. Вода всередині вже майже закипіла.

Нижній Манхеттен без двох веж — це інше місто, тридцять сім років зникли в полум'ї. Обличчя Нью-Йорка підрихтувало полум'я. До таких доків пристав Lafayette.

Нижній Манхеттен — єдина частина Нью-Йорка, де вулиці не пронумеровані, якщо загубився тут — можна повернутися назад по своїх слідах; Financial District — квартал Манхеттена, що страшенно нагадує якесь місто-бордель у Європі. О десятій ранку я йду по Волл-стрит, "Вулиці грошового муру". Цю назву вона отримала, бо колись тут був мур, що захищав місто від індіанців. Сьогодні до цієї стіни треба додати ще цеглин, як у пісні Pink Floyd. В Ізраїлі почали будувати стіну, як колись було в Берліні. Незабаром треба буде казати не "Волл-Стрит", а "Волл-Сіті", "Волл-Кантріз", "Волл-Ворд"1.

Саме тут дві вежі здіймалися майже до небес; але раніше тут був дерев'яний частокіл, що захищав наших голландських пращурів від алгонкуїнів, ведмедів та вовків. Частокіл, що був збудований у 1653 році, поступово розбирали по дощечках місцеві мешканці, щоб зігрітися або зміцнити гостроверхі дахи своїх осель. Під моїми ногами в Новому Амстердамі Всесвітній торговельний центр відправився до своїх колоніальних прадідів, винних глечиків, цегли, скла та цвяхів з попередніх століть, хлібних, ячмінних і тютюнових полів та останків свиней, що грались та бігали темними вуличками міських нетрів, скелетів баранів і людей, що з'їхалися сюди з усього світу. Раніше, дуже давно, на місці, де колись стояв ВТЦ, індіанці вирощували жито.

Рятівники так і не дісталися до нас. Ви так і не бачили нас по телевізору. Ніхто не зробив наших фотознімків. Усе, що ви про нас знаєте, — розхристані силуети, що лазять по фасаду, тіла, що несуться в порожнечу, руки, що розмахують білими ганчірками в повітрі, наче хмарами. Жахливий звук падіння

людських тіл у документальному фільмі братів Ноде. Єдиний фільм про трагедію зняли два французи.

Але вони не показали розірваних на шматочки людей, що впали, фонтани крові, мішанину зі сталі, плоті та пластику. Ви не відчували запах спалених електричних дротів. То запах, який відчуваєш при короткому замиканні, але помножений на 100 000 вольт. Чи чули ви крики тварин, наприклад свиней, коли їм перерізають горло, чи теля, якого обробляють живим? Але зараз там були не телята, а розумні створіння, здатні благати.

Що? Цнотливість? Помірність? Не треба було шокувати дітей? Не слід було робити сенсації з наших багатостраждальних тіл? Надто огидно щодо родин жертв? Коли трупи множаться десь далеко за кордоном, ви не працюєте в білих рукавичках. Ви знімаєте, а потім продаєте всі авіакатастрофи; усі, але не в Нью-Йорку. Так звана "повага до родин" зазвичай не дуже турбує журналістів, насамперед американських. Що? Наша бійня людських тіл надто бридка? Але ця реальність огидна, і відмовлятися на неї дивитися ще огидніше. Чому ви не бачили жодної фотографії наших зламаних та скалічених рук та ніг, наших розірваних тіл, нутрощів, що вивалювались назовні? Чому ховали загиблих? Це не деонтологічна етика, а самоцензура, навіть просто — цензура. Уже через п'ять хвилин після того, як перший літак урізався в нашу вежу, трагедія вже стала ставкою в медіа-війні зображень. Мабуть, тоді патріотизм? Певно, що так. Національний рефлекс спонукав американську пресу випинати груди, приховувати наші страждання, вирізати зображення "джамперів", фотографії обпалених тіл, "body parts". Можна говорити про стихійну кругову поруку, безпрецедентне, після першої війни у Персидській затоці, медіа-замовчування. Не впевнений, що всі жертви хотіли б, щоб їх стерли з історії. Я б, наприклад, хотів, щоб наші обличчя показали світові. Щоб

люди знайшли в собі сили подивитися на нас, як треба знаходити сили, щоб не заплющити очі, переглядаючи "Ніч та туман"1. Але це вже війна, а під час війни треба приховувати шкоду, заподіяну супротивником. Треба робити гарну міну. Це одна зі складових пропаганди. Жертви отримали шалену компенсацію. Відтепер Мері багата, вона отримає мою страховку життя, матеріальну допомогу, відшкодування з боку держави та спадщину хлопців. Кендес не отримає нічого. Вона муситиме зробити ще чимало фотографій білизни. От так і була проведена одна з найбільших за повоєнні роки операцій із медіа-дезінформації. Сховайте цю кров, я не можу її бачити. Будівля рушиться, ці кадри показують безперервно. Тільки не показуйте, що коїлось усередині: там були наші тіла.

Повітряні пірати затишно жили собі на пляжах та "Shopping maus"1 курортів Флориди. Поясніть мені цю загадку. Сподіваюся, одного дня хтось мені розтлумачить, як п'ятнадцять молодих дипломованих вихідців із Саудівської Аравії, прийнявши західну культуру, одягаючись у костюм-трійку, маючи родини в Німеччині та Сполучених Штатах, хлопці, що пили вино, вирячувалися в телевізор, водили машини та повітряні тренажери, жерли у "Pizza Hut", часто-густо знімали повій або відвідували секс-шопи, як ці люди могли перерізати горло стюардесам ножичками для паперу (треба ж однією рукою тримати їх: стюардеси дуже брикаються, вони несамовито кричать; слід дуже сильно натискати лезом на сонну артерію й трахею, перерізати шкіру та поцілити в нерви, повсюди струмить кров; стюардеса захищається, б'ється ногами на підборах, а ліктями лупить у сонячне сплетіння... ні, вбити стюардесу дуже важко), яким чином ці люди могли захопити керівництво чотирма "боїнгами" і потім в ім'я Аллаха влупити їх у будівлі. Аллах, звичайно, великий, але ж... Клод Ланц-ман каже, що Холокост залишається великою загадкою. Одинадцяте вересня — теж загадка. Може, вони були обдовбані? Але ж чим це треба було

так убитися? Кокаїн, амфетаміни, алкоголь, гашиш, еріт-ропоетін, бельгійська суміш2? Чи, може, їм пообіцяли ще щось, окрім тисячі незайманих шльондр у Раю? Купу грошей родичам? А втім, скільки з цих командос знали, що операція виявиться самогубством?

Коли я був маленький, Жак Мартен вів на каналі Antenne 2 передачу "Неймовірно, але факт"; вона йшла якраз перед "Школою фанів". Можна було побачити, як він виступав із промовою перед натовпом пенсіонерів, що на автобусі приїхали до Імператорського театру.

— Неймовірно, але...? Разом вони підхоплювали:

— ...ФАКТ!

Думаю, він міг би присвятити окрему передачу Одинадцятому вересня. Ця подія була непередбачуваною, адже вона була неможливою, її в буквальному сенсі неможливо зрозуміти, бо вона виходить за межі людського розуму. Хто ті люди, що здатні на такий вчинок? Хто такі ці Мохамед Атта, Абдулазіз аль-Омарі, Марван аль-Шеххі та їхні соратники?

Чи вони є (потрібне викреслити):

Чорномазі фанатики? □

Психи? □

Неофашисти? □

Святі в тюрбанах? .....□

Бовдури, якими маніпулює мільярдер,

сам колишній агент ЦРУ? .....□

Герої пригніченого третього світу? □

Обкурені вкрай post-punks destroy? □

Бедуїни, яких у дули начинили напалмом?.....□

Депресивні нігілісти? □

Войовничі антиглобалісти? □

Камікадзе (ну ж бо, всі разом!) неймовірно, але... ФАКТ? □

Я припустився двох помилок:

1) завів дітей;

2) привів їх снідати сюди.

Я починаю інакше дивитися на речі. Уже не як на події, що актуальні зараз, а як на спогади. Дивно сприймати все з цієї точки зору, коли прозирає неминучість загибелі. Світ стає таким чарівним, коли вас у ньому вже майже немає. Я знаю, що пам'ятатиму про це, навіть коли позбавлюся спогадів. Бо навіть після нашої смерті, за нас пам'ятатимуть інші.

"КШег-cloud" — торнадо з уламків будівничого сміття, сталевих 30-метрових профілів, наче залізничні рейки, що впали з неба, гострі 10-метрові скляні плити, наче гігантські леза від бритви... хмара-вбивця наближалась, наче приплив, зі

швидкістю 80 кілометрів на годину, вузькими вуличками на Фултон-стрит, і знову ті самі картини, немов узяті з фільмів-катастроф: ми вже бачили це в "Пузирі", "Ґодзиллі", "Дні Незалежності", "Армаґеддоні", "Міцному горішку-2", та в "Зіткненні з безоднею". Цього ранку реальність обмежилася імітацією спецефектів із кіно. Дехто з жертв навіть не біг ховатися, бо ж їм здавалося, що вони в кінотеатрі переглядають відомі вже кадри. Дехто, мабуть, загинув саме тому, що згадав, як останнього разу, коли показували щось подібне, спокійнісінько жував поп-корн, а за годину вийшов із залу неушкодженим.

Востаннє задзвонив телефон. То була Мері. Вона плакала. Я не намагався втішити її.

— We ге not going to make it out. Pray for us1.

— Ти не можеш спуститися сходами?

— Немає ані виходу, ані рятівників. Благаю тебе, не треба більше питань, присягаюся, я зробив усе, що міг. Продовжуй дзвонити в 911. Скажи, щоб вони відчинили вихід на дах.

— СТРИВАЙ! Не клади слухавку! БЛАГАЮ ТЕБЕ!

Зв'язок перервався. Будівля ревіла, наче поранений динозавр, наче Кінґ-Конґ наприкінці фільму. Я зі сміхом кинув кіпу доларів у вікно. Це ж лише стодоларові купюри. Там було, мабуть, тисяч п'ять-шість баксів. Вітер підхопив їх і почав кружляти з ними, несучі їх у далечінь. Усі покотилися зі сміху, шалений, несамовитий сміх розійшовся останнім поверхом нашої скляної в'язниці.

Наступного дня після нападу повсюди в мегаполісі розквітли американські прапори. За рік вони вже зів'яли. Вичерпався потік націоналізму? Ні, знов повернувся страх, не треба привертати увагу можливого ворога. У світі занадто багато людей, у яких алергія на зоряний прапор, не треба їх дражнити. Сполучені Штати Америки продовжують нести 40% від світових військових витрат. Кілька днів я шукав відповідь на питання, що ж змінилось у кліматі Нью-Йорка? Здається, тепер я розумію: Америка пізнала, що таке сумніви. Вони не знали Рене Декарта. Фрейд приніс їм чуму, але земля обітована моїх батьків не мала досвіду Сумнівів. Утім, зараз, куди б я не кинув погляд, бачу лише Сумніви, що поступово вкраплюються в американський ідеал. Це стосується не тільки людей. Машини сумніваються. Супермаркети теж. Паркінги більше ні в чому не впевнені. Колишні церкви, з яких зробили сучасні дискотеки, ставлять питання щодо свого майбутнього. Дорожні тягнучки більше не переконують у своїй неминучості та необхідності. Розкішні магазини вагаються, чи чогось варте все, що є в них. Червоні ліхтарі світлофорів швидко переключаються на зелені. Рекламним афішам соромно. Літакам лячно лякати. Будівлі практикують правило "табула раса". В Америці настала епоха Декарта.

Жінки перемогли: тепер ніхто не хоче старіти разом з ними.

Я стільки мастурбував, що врешті-решт міг кінчити від одного тільки погляду на коробки із серветками. Я був 40-річним парубком. Я кінчав безперервно. Мені здавалося, що в цьому проявляється свобода, але ж ні, то була самотність. Я відмовився від кохання. Я віддав перевагу задоволенню замість щастя. Сімейні пари викликали у мене страшенну нудьгу. Одружені чоловіки здавалися мені кастрованими в'язнями. Я вважав, що то не чоловік, хто щодня не завалює нову жінку.

Я був не в змозі жити заради когось іншого, тільки задля самого себе.

11 вересня 2001 року Burger-King перетворився на морг. Магазин Brooks Brothers здавався вибіленим вапном. На пірсі А височили два рекламні щити комп'ютерів "Apple" зі слоганом "Think different під фото Франкліна та Елеонори Рузвельт (Рузвельт був президентом Сполучених Штатів під час Перл-Харбору, але це простий збіг обставин). На Вест-стрит останки людських тіл були вкриті білими простирадлами, але земля все одно була застелена шматками людської плоті із розідраною шкірою. Шасі "боїнга", що в'їхало в частину фасаду ВТЦ, розбило кілька машин. Стійкий сморід здіймався аж до Таймс-сквер, суміш комп'ютерних деталей та згорілих тіл. "Я бачив ціле серце, що прилипло до вікна. Руки, ноги, нутрощі, половина тіл, людські органи по всій площі. Я весь час думав: це неправда, такого не може бути насправді, це кіно. Не хочу дивитися на це". (Розповідь Меді Дадґаряна, очевидця із 72-го поверху, що вижив.) Починаючи з 14-ї вулиці рух був блокований завалами. Не було ані електрики, ані газу на всьому півдні Манхеттена. Біля підніжжя веж-близнюків були знайдені розбиті скульптури Родена, бронзові тіла упереміжку з людськими знівеченими тілами. Під завалами в куртках загиблих пожежних дзвонили сотні пейджерів. Під Ground Zero: темна станція метро, розволочена уламками стеля, скривлені поручні, стертий в порошок бетон. Газетний кіоск під тонким шаром білого пилу, згорілі кабелі теліпаються над журналами та шоколадними батончиками. Крізь усю ВТЦ-Плаза по діагоналі утворена траншея, розкидані колони веж нагадують дерева, вирвані ураганом. Ньюйоркці усіх поколінь, віросповідань, рас та соціальних класів разом терпляче чекали в довжелезних чергах, що розтятися на чотири квартали, тільки щоб записатися на здачу крові.

Землі не видно під уламками та сміттям, наче в бальній залі після свята. Треба прибирати, але незрозуміло, з чого слід почати. Перед масштабом завдання всі сумно зітхають і викидають попіл з попільнички. Шампанське вже не піниться. Вікна світу більше непрозорі, очі нічого не бачать. Смішно було раніше, коли посміхалась ніч. Тепер вулиці стали холодними, і всі кудись поспішають. Вони біжать, бо їм страшно зупинитися. Вони більше не пам'ятають, чому вони так хочуть збагатіти. Між вежами ковзає машина, наче іграшка на батарейці. На вулиці ми всі поводимося, наче й не були серйозно поранені. Усі одужують.

З цього моменту ми поринаємо в те, про що не можна говорити, про що неможливо розповісти. Даруйте нам надмірну кількість умовчувань. Я вирізав нестерпні описи. І не через сором'язливість чи повагу до жертв трагедії, адже я вважаю, що опис їхньої повільної агонії, страждання, їхньої голгофи якраз і є знаком поваги до них. Я вирізав ці моменти, бо, на мою думку, ще жорстокіше буде надати вам можливість уявити, через що вони пройшли.

Як я хочу повернутися у вчора. Лише трохи назад у часі. Якби можна було щось змінити, я б змінив. "О, мені здається, що я потрапив у вчора" (пісня Beatles).

Гелікоптери літали повз нас, спостерігаючи, як ми вмираємо, (абзац вирізаний)

— Усе, що я зараз можу робити, це молитися Богові, щоб такого більше ніколи не відбулося.

Коли ви народилися, я плакав від радості, дивлячись на вас.

— Тату, — каже дуже зблідлий Девід, — у мене болить живіт. Можеш покликати лікаря?

— Не хвилюйся, любий, він скоро прийде. Його живіт обгорів на 40%.

— Хочу спати... Можна мені поспати трошки?

— НІ! Девіде, послухай мене. Нізащо не заплющуй очей.

— Я лише трішечки посплю.

— Ні! Девіде! Слухай, що тобі каже тато! Девіде?

— Ти тільки розбуди мене, коли галактика буде в безпеці.

Windows on the World став газовою камерою класу люкс. Його відвідувачі були отруєні, потім спалені й перетворені на попіл, як в Освенцімі. Вони заслуговують на таку ж пам'ять.

(сторінка вирвана)

СМЕРТЬ ДЕВІДА ЙОРСТОНА (1994—2001)

"Вічність змінює навіть дитину".

Едгар По

Саме цієї миті я вивів ще одну з моїх славетних МАНОТ (Миттєвих, Але Необов'язково Оригінальних Теорій). Ненависть, яку вселяє Америка, насправді — любов. Людина, яка так сильно ненавидить вас і яку ви теж ненавидите, насправді просто хоче привернути до себе вашу увагу. Тобто ця людина

підсвідомо любить вас. Бен Ладен і не здогадується про це, але він обожнює Америку, він хоче, щоб вона теж любила його. Бо ж він не докладав би таких зусиль, якби не хотів, щоб Америка займалася ним.

Хто божевільний? Хто святий? Нашого Бога розіп'яли. Ми обожнюємо бородача в пов'язці на стегнах, якого розіп'яли на хресті. Прийшов час створити нову релігію, символом якої стали 6 дві палаючі вежі. Збудуймо церкви у формі двох паралельних паралелепіпедів, у які під час причастя будуть врізатись два дистанційно керовані макети літаків. Тієї миті, коли вони влітатимуть у вежі, усі присутні повинні будуть стати на коліна.

Лібералізм не має нічого спільного з мораллю. Девіз Франції слід було б застосувати до всього світу: "Свобода, Рівність, Братерство". Проблема полягає в тому, що цей людський ідеал насправді є нелюдяною брехнею.

Захід кричить, що треба бути вільним! Вільним! Слід кричати, що ми — вільні, хизуватися цим. Вмирати заради свободи. Дуже добре. Але коли я вільний, я не відчуваю щастя. Дарма намагався я підходити до проблеми з різних боків, я змушений був погодитися з нею, незважаючи на мою неправильну техаську віру. Тепер уже надто пізно повертатися назад. Мені більше подобалась Мері у батьківській машині, з тонкими пальцями та чарівними нігтиками, за якою тягнувся шлейф квіткових ароматів, а навколо її очей — сутінки. Розрізнені спогади, що їх я ретельно зараз збираю. Народження Джеррі. В нього було огидне надуте синє обличчя. Боже мій! Усе життя я муситиму займатися цим брудним створінням. Потім він розплющив очі посміхнувся. Я припав до рук Кендес, щоб забути, який жах бути таким, як я.

Коли я був вільним, я не був щасливим.

"Гт оп а ріапе/ісагіг сотріаіп".

Кігуапа

У своєму творі "Історія французької літератури", що вийшов у 1936 році, Альбер Тіборе пояснює, що генерація є віковим класом, який у двадцять років пережив історичну подію, від якої він більше ніколи не зможе оговтатися. У випадку з Тіборе (він народився в 1874 році) то була справа Дрейфуса. Наступні генерації пізнали дві світові війни, алжирську війну, Травень 68-го... На генерацію моїх батьків непоправно вплинули події 1968 року. їхнє суспільство водночас змінилось: цінності, мораль. Усе стало іншим, не таким, як колись: манера одягатись, розмовляти, традиції та звичаї, виховання. Усе, чому їх вчили роками, раптом втратило сенс, стало непотрібним. 1968 рік став для моїх батьків наче другим народженням. їх розлучення було неминучим. їх ніби збили з ніг, їхні батьки вже не розуміли цієї нової релігії, не знали, як тепер розмовляти з дітьми. Як можна лишатися з кимсь, коли все навкруги клекоче й вибухає? Для моєї генерації переломним став 1989 рік: мені було 25 років. Падіння Берлінської стіни провіщало крах ідеології. З'явилася нестримна надія: лібералізм переможе на всій планеті. У той час я починав працювати в рекламному бізнесі, який є зброєю капіталізму. Потім я пішов з реклами, але то інша історія, яку я вже колись розповів. Як і на всіх письменниках мого часу, на мені назавжди залишилося з 80-х ярмо: віра в силу грошей, гіпноз ґламуру та зарозумілість яппі, тяжіння до синтезованої музики і новітнього дизайну, показів мод і демократизації порнухи, любов до дискотек та "аеропортова лірика". Так судилося: моя генерація належить до генерації Франсуа Міттерана та часопису "Globe". На наших очах ліві стали реалістами, відмовившись від своєї утопії. Моє покоління ненавидить Травень 68-го, бо він знищив попередню генерацію. Ми назавжди залишимось у жалобі по комунізму, травмовані появою модельного бізнесу та кокаїном. Молодим

людям, що народилися у вісімдесяті та які знищать моє покоління, 11 вересня 2001 року було двадцять років. У їхніх очах я — живе втілення поверховості заможної еліти, протиріччя засланців, медіа-гидоти та пихатої беззмістовності. Я весь час думаю, чи зможе ця генерація пережити події у Всесвітньому торговельному центрі; чи зможе вона вирости на залишках матеріального комфорту, які ще димлять? Що збудують вони на місці Всесвітнього торговельного центру? Що їм буде снитися, окрім розплавленої сталі та спалених нутрощів? Що можна збудувати на руїнах моєї генерації, після знищення сімдесятих та краху вісімдесятих, після провалу суспільства торговельних марок. Що побачать вони зі свого Вікна у світ? Чи дійсно в Нью-Йорку у 2001 році померла релігія комфорту, споживання, а отже, грошей як єдиної мети?

Майбутнє зникло. Наше майбутнє в минулому.

— Покажи груди, — каже брюнет у Kenneth Cole.

Двоє трейдерів знаходяться у залі для нарад. Вони знають, що всьому кінець. Вода доходить їм до стегон, але тонуть вони в диму. Крісла перекинуті, навколо плавають сині трупи їхніх колег та керівництва.

— Я поголила для тебе передок, — каже білявка у Ralph Lauren.

— Відсмокчи мені востаннє, — каже брюнет у Kenneth Cole.

— Я проковтну все. Хочу відчути бризки на своїх мигдалинах, — каже білявка у Ralph Lauren.

— Висунь гарненько язик, щоб я голівкою відчув твій ггірсинг, — каже брюнет у Kenneth Cole.

Вони залізли на продовгуватий ебонітовий стіл для нарад, 8 метрів завдовжки. Він приспустив штани. Вона зняла свою блузку. У них були засмаглі під променями ультрафіолету тіла; незважаючи на запах смерті та неймовірну спеку, виглядають вони дуже сексуально.

— Відчуваєш мої три пальці у себе в заду? — питає білявка у Ralph Lauren.

— Зніми юбку та насади свій анус на мій член,—наказує брюнет у Kenneth Cole.

— Візьми мої соски, крути їх, розчави мої груди, — каже білявка у Ralph Lauren.

— Тобі подобається, коли я тискаю твій клітор, брудна шльонд-ро? — каже брюнет у Kenneth Cole.

— Заради тебе я б дозволила, щоб мене зґвалтували одразу кілька мужиків, — каже білявка у Ralph Lauren. — Я належу тобі, ти можеш віддавати мене іншим.

— О yeah, я зв'язав би тебе та дивився, як тебе драли б якісь незнайомці, а сам би відчехвостив твою сестру, сучко, — каже брюнет у Kenneth Cole.

— ММ fuck me deep, мені сподобалося б, якби твій татусик відгам-селив мою піхву, — каже білявка у Ralph Lauren.

Більше нічого не було видно. Факси почали закипати, підлога плавилася, аркуші картону плавали у воді, серед білого дня було темно, як уночі, а температура на спалених iMac доходила до тисячі градусів за Фаренґейтом.

— Зараз я заллю тобі в зад гарячої сперми, — каже брюнет у Kenneth Cole.

— О-о-о, я теж кінчаю. А потім ХОЧУ випити твою сечу, — відповідає білявка у Ralph Lauren.

— Стривай, спочатку хочу засунути тобі в пизду руку аж до ліктя, — каже брюнет у Kenneth Cole. — Хочу, щоб тобі було боляче, поки я сочитимусь. Витягни язика, я кінчу на нього.

— Налий мені в рота, кусай мене зубами, рви мені волосся, OOOO, I'm comiiiing, I feel your cock in my ass, — каже білявка у Ralph Lauren.

— Я тебе мучитиму до смерті, я вб'ю тебе, розпотрошу тебе, щоб трахнути твої нутрощі, розширю твою піхву, щоб я міг залізти всередину й померти там, де народився, 0-0-0, відчуваєш, як я горю, кохана, О-О-О, як довго... — каже брюнет у Kenneth Cole.

Вони кричать разом, заливаються спермою. Вони кохають одне одного, хоча навколо все рушиться, як у "Загубленій честі Катаріни Блюм".

— Я помираю від задоволення,—каже білявка у Ralph Lauren. — Помираю, кохаючи тебе.

— Смерть вставляє краще за "віаґру", — каже брюнет у Kenneth Cole. — Ти була сенсом мого життя, тепер ти сенс моєї смерті.

У раю не було тисячі незайманих. У раю були ці двоє. Палати можна не тільки в пеклі.

У Франції нещодавно вийшов переклад записників Френсіса Скотта Фіцджеральда. Там я прочитав, що "Великий Ґетсбі" міг би мати зовсім іншу назву:

"СЕРЕД КУПИ ПОПЕЛУ ТА МІЛЬЙОНЕРІВ"

Я боюся смерті і пишаюся своїм боягузтвом. Повна відсутність фізичної хоробрості змушує мене жити під постійним захистом поліції та закону. Повна відсутність фізичної хоробрості відрізняє мене від тварини.

Легко бути майбутнім небіжчиком. Набагато складніше бути живим небіжчиком. Треба продовжувати жити до тієї миті, коли подальше життя стає неможливим, коли воно припиняється. Подякувати, сказати "мерсі", пам'ятаючи, що англійською це значить "жалість" та "милосердя". Немає часу на останнє миропомазання. Ніколи подумати про блискучу епітафію, кинути з останнім подихом якесь дотепне слівце для майбутніх поколінь. Коли смерть приходить зненацька, чи є в неї майбутнє?

До одного місця мені ваше співчуття. Через те, що іудохристияни надто співчутливі, їх дуже легко здолати. Ось

що хотіли довести повітряні живодери. Віднині в ніжних та милосердних ліберальних іудо-християн ніхто більше не може почуватися в безпеці. Вони хотіли змусити цих милих обранців долі відчути, що таке Ненависть. Як витатуйовано на фалангах у Мітчума в "Ночі мисливця": "LOVE HATE". Ненависть — це любов.

Ісус підставляв другу щоку. Гаразд, Ісус не був жорстоким. Але ж він теж відчував ненависть, навіть якщо і заперечував це, навіть якщо не висловлював цього, вона жила в ньому, невблаганна жага справедливості. А на Хресті він лаяв весь світ, богохульствуючи проти свого Батька. Співчуття? Не дуже переймався ним Христос на Хресті.

Віддалене від тебе, моє серце розбилося, як вікно.

Готель "Мегсег", що його дизайн розробив француз (Крістіан Лі-єгр), знаходиться в центрі, у кварталі Сохо, за кілька кварталів від Всесвітнього торговельного центру. Тільки я запізнився на один рік. Майкл Блумберґ, новий мер Нью-Йорка, якого обрали мером через те, що він володіє багатьма телеканалами, як Сільвіо Берлусконі в Італії, поставив перед собою дві цілі: позбавитись курців та шуму. Його попередник зміг вигнати усіх повій з 42-ї вулиці та бомжів з Грінвіч-Віллідж. Незабаром Ґотхем-Сіті буде великим чистим комерційним центром. Острівним торговельним центром. Тепер не можна палити ані в барах, ані в ресторанах, навіть у нічних клубах. Іноді навіть не можна танцювати! Вавилонські жуїри — це меншість, яка вимирає. Ця одержимість до спокою здається підсвідомою відповіддю урокам з чистоти та чеснот, наданих фанатичними ісламістами, цими бородатими лицемірами. Вона видає тривогу міста, якому загрожує небезпека. Коли демократія в небезпеці, Манхеттен перетворюється на... Швейцарію.

Більше з "Мегсег" — ані на крок не піду. Житиму тут пустельником, як Полнарефф у "Royal Monceau"1. Снідаю й обідаю у "Мегсег

Kitchen" на першому поверсі. О 10.18 P.M. спускаюся хильнути журавлиної горілки у "Submercer", нічний бар при готелі. Я проводжу політику автаркії в наймоднішій будівлі Нью-Йорка, ніби це якийсь сімейний пансіон у Тоскані. Портьє та адміністратор співчутливо посміхаються мені, водночас думаючи, чи вистачить у цього француза-меланхоліка грошей, щоб оплатити в кінці рахунок. Знаменитості, що заходять у цей бар (Бенісіо Дель Торо, Аманда де Кадене, Ґійом Кане, Тьєрі Клеменюк), не розуміють, чому цей бородач наспівує сам собі пісні Кета Стівенса, пильно слідкуючи та записуючи в чорний щоденник їхні щонайменші деталі та рухи. Я методично напиваюся, валяючись на модній канапі, ні з ким не розмовляючи, час від часу плачучи, згадуючи тебе, думаючи про тебе, тужачи за тобою.

Вони хочуть, щоб ми почувалися винними. Але в чому ми винні? Я не винен у тому, що зробила моя країна, щоб збільшитись. Поневолення негрів, геноцид проти індіанців, дикий лібералізм... Хлопці, це ж не моїх рук справа, я з'явився набагато пізніше! Я лише народився тут, у державі-заступниці, але ж не я один. Я керую лише своїм агентством з нерухомості. Звісно, я продавав квартири дорожче, аніж вони насправді коштували. Треба визнати: всі агенти з нерухомості — шахраї. Вони продають те, чого у вас ніколи не буде. Ви що, не розумієте, що на цій землі у вас нічого немає? Ми всі квартиронаймачі! Я продавав вітер, тимчасові квадратні метри. Треба кряжитися все життя, щоб розплатитися. Борг середнього американця становить 110% його щорічного доходу: світовий рекорд. Кумедніше за все дивитися на молодих, які вітають одне одного з тим, що їм більше не треба сплачувати квартплатою, але які ще тридцять років

сплачуватимуть за кредити. Яка різниця? Агент з нерухомості — це людина, що змушує інших працювати, щоб платити за житло, у якому вони залишаються квартиронаймачами, бо власник — лише мешканець, в'язень помешкання, боржник, який не може нікуди переїхати.

OK, гаразд, я не безневинний, але ж я і не злочинець. Я не заслуговую на смертну кару. Не знаю, чи втілюю я Добро, але я нікому не бажаю Зла. Я грішив, обманював Мері, розлучився, втік від Джеррі та Девіда... Гаразд, я далеко не ідеал, але відколи за це спалюють живцем? Що можу я зробити, якщо гватемальські діти працюють по п'ятнадцять годин на добу за мізерну зарплатню, щоб виконати роботу замість мене? Хіросіма та Нагасакі? Та мене навіть тоді на світі не було, for God's sake! Чорт, яким чином я причетний до того, що відбувається в таборах палестинських біженців, де засмаглі хлопці кидають каміння в танки та весь день підривають себе в автобусах замість того, щоб іти, як усі, працювати в офіс якоїсь компанії? Чорт, це ж так далеко. Ми нічого не розуміємо в тому, що там коїться. Похмурі бородачі, що їдять пісок, взуті у в'єтнамки, з автоматом у руках, виригають слогани настільки ж незрозумілі, наскільки й сповнені ненависті. У цих країнах надто багато пилу, вони дохнуть від спеки. їх дратує спека, коли потрібно на сніданок жерти комах і цілий день вмирати від спраги, а потім ти або відпочиваєш після їжі, або кидаєшся на людей із кулаками, разом з усіма.

Хто все почав? Арафат? Unabomber1? Ти скажеш: яка різниця, померти від руки бен Ладена чи Тімоті Маковея, "Аль-Каїди" чи ку-клукс-клану? Frankly, my dear, I don't give a Saddam! Насильство закладене в природі людини. У принципі, культура, релігія, суспільство та цивілізація покликані приборкати його. У принципі. Пожалійте нас. О Господи, змилостився над Джеррі, Девідом та Картью Йорстонами із

Остіна, штат Техас. Have mercy on us. А арабською? Як сказати "жалість" арабською?

"Відвідування порту — завжди приємна подорож для душі, що втомилась від тягаря життя. Широчінь неба, мінлива форма хмар та колір моря, мерехтіння маяків створюють надзвичайно приємну призму, що тішить око, ніколи не набридаючи. Гострі форми кораблів зі складним устаткуванням, що мирно погойдуються на хвилях, підтримують у душі постійний ритм та тяжіння до краси. А найголовніше те, що людина, котра втратила цікавість та амбіції, зручно влаштувавшись на терасі чи спираючись на кам'яну огорожу, знаходить для себе загадкову й аристократичну насолоду у спостереженні за постійним рухом тих, хто приїздить, та тих, хто від'їжджає, тих, у кого ще сил вистачає чогось бажати, подорожувати чи зміцнювати своє багатство".

Шарль Бодлер "Паризький сплін", 1865 р. Слід було б назвати по-іншому: "Нью-Йоркський сшгін".

Після того як Девід помер, Джеррі не випускає його, плаче над його холодним чолом, гладить закриті повіки. Я встаю, обіймаю цього маленького принца з мертвим ніжним волоссям. Джеррі прочитав мої думки. Він тремтить від засмучення. Я втомився грати героя. Як казала розпорядниця: цьому нас не вчили. Джеррі міцніше стискає мою руку, іншою він тримає вологу руку Девіда, що безвольно звисає та теліпається в повітрі. Переповнене любов'ю, у мене стискається серце. Сорочка змокла від поту. Його личко потемніло, як колись улітку 1997-го в Національному парку Йосміт ми сірниками підпалювали корок і фарбувалися ним у індіанців. Не хочу більше спогадів. Моє серце сповнене до країв. Ну ж бо, ходімо звідси, хлопці. Зробимо те, що слід було зробити вже давно: звільнимо втрьох цю кімнату від нашої присутності, on the road again, adiós amigos, hasta la vista baby, скло розбите, шлях

вільний, дивись у Вікна Світу, дивись, Джеррі, ось вона, свобода, let's go, ні, Джеррі, мій герой, don't look down, дивись у горизонт, туди, на нью-йоркську бухту, безпорадний балет гелікоптерів. Ти не бачив "Апокаліпсис сьогодні", ви ж замалі... Як ці вбивці могли?.. Ходімо, милі, мої ягнята. Порівняно з цим американські гірки — це дитячий садок. Тримайся міцніше за мене, Джеррі, я люблю тебе. Йди з татом, повертаємось додому, віднесемо твого брата, зараз будемо ковзати по вогняних хмарах. Ви були моїми янголами. Більше нічого не зможе розлучити нас. Для мене Рай — це бути поруч з вами. Вдихни глибше. Якщо ти боїшся, то просто заплющ очі. Ми теж уміємо жертвувати собою.

Перш ніж стрибнути, Джеррі подивився мені прямо у вічі. Те, що залишилось від його обличчя, востаннє скривилося. Тепер кров у нього струмилась не тільки з носа.

— Мама сумуватиме?

— Не думай про це. Треба бути сильним. Я люблю тебе, серденько. Ти просто святий.

— I love you daddy. Знаєш що, тату. Я не боюся впасти, дивись-но. Я не плачу, і ти теж.

— Ніколи в житті я не знав нікого більш мужнього за тебе, Джеррі. Ніколи. Тож ти готовий, дружок? Утрьох? Уперед?

— Раз, два... три!

У цьому швидкому польоті наші роти спотворились. Вітер дув у наші обличчя, ніби грався, змушуючи їх робити жахливі міни. Я ще почув сміх Джеррі, коли він, занурюючись у хмари небесні, стиснув мою руку та руку брата. Дякую тобі, Джеррі,

за цей останній сміх, о, Господи, спасибі тобі за сміх Джеррі. На якусь мить я дійсно повірив, що ми летимо.

Цвейґ писав: "Підсвідомо Нью-Йорк асоціюється з горою, морем та річками". А Селін писав про "місто, що стоїть", бо він не бачив, як розвалився Всесвітній торговельний центр.

Американці ходять на Місяці, але наступного ж дня після 11 вересня 2001-го уже не треба було летіти так далеко: Нью-Йорк сам став мертвою планетою. Шар білого пилу вкривав асфальт. Усе, що залишилось від 110-поверхової будівлі — два металеві профілі, які стирчали, наче пальці, що чешуть небо. Наче розтрощений космічний модуль. Повна тиша, яку де-не-де перериває виття поліцейських сирен. В Америці все величніше за наше, навіть терористичні напади. У нас підривають станції метро, можуть нападати на магазини одягу, але от будівлі більш-менш тримаються, ніхто ще не наважувався чіпати. А тут перший напад з-за кордону — і одразу найкривавіший за всю історію Заходу: найбільші втрати мирного населення з моменту заснування Сполучених Штатів.

У цьому місці в мене була передбачена глава під назвою "СМЕРТЬ. ЗАСІБ ЗАСТОСУВАННЯ". Якби тільки Жорж Перек замінив будинок № 11 по вул. Сімон-Крюбельє на перехрестя Чорч-стрит, Візі, Ліберті та Вест1. Але я надто поспішаю повернутися; хочу з'їсти свій шлюбний пиріг і притулитися до тебе, якщо ти дозволиш.

Я підіймаю голову і з виглядом змовника підморгую Картью, Джеррі та Девідові: може, вони бачать мене в зимовому сірому тумані. Море несе кудись шум сирен, чайок, лебідок і туристичних гелікоптерів. Зруйнований чорно-білий Нью-Йорк, граніт та мармур, зникає в серпанку сталевих пілонів. Усе ж таки життя триває. І цим усе сказано.

Іноді мені сниться задимлена тисячотонна купа людських тіл і розплавленої сталі, у якій змішується людина та каміння, комп'ютери та відрізані руки, ліфти та згорілі ноги, віруючі та атеїсти, кров та вогонь... Потім усе минає. А згодом знову повертається: бачу стіни, в які вмуровані очі, скло, яке стирчить із голів, оголені тіла на факсах, мізки, що течуть на ксероксі. Це теж створив Бог. Мені сниться, що я пливу над горою руїн, тримаючи в руках двох своїх дітей. А мабуть, я і не сплю. Може, ми пливемо над ВТЦ-Плаза, яка все ще продувається всіма вітрами, ставши ще побожнішою без своїх веж. Тепер вони називають його Об'єктом і проводять тут екскурсії. Як і раніше, між "зеро" та нескінченністю дує вітер. Ми всередині, ми — вітер.

Колись давно, пригадуєте, людина спорудила дві вежі. "Rest in peace"1: ми покоїмося із війною. Тільки смерть дає безсмертя. Ми не вмерли: ми — в'язні сонця чи снігу. Розбиті промені сонця просочуються крізь шматки, що падають, наче уповільнений у кіно дощ з білого конфеті. Здається, наче осколки заходять під шкіру. Запустіть скло собі у вени. Зробіть це в пам'ять про мене. Я помер заради вас і вас і вас і вас і вас і вас і вас і вас.

Я насправді не знаю, чому пишу цю книгу. Мабуть, тому, що мені було абсолютно нецікаво говорити про щось інше? Про що ще можна писати? Єдині цікаві сюжети — сюжети-табу. Слід писати про те, про що писати заборонено. Французька література має довгу історію непокори. Сьогодні книжки мають розповідати про те, про що не може розповісти телебачення. Показати невидиме, розповісти невимовне. Мабуть, це неможливо, але саме в цьому полягає сенс існування літератури. Література — це "mission impossible".

Єдиний інтерес жити за демократії полягає в тому, щоб її критикувати. Саме за такою критикою і оцінюють рівень

демократії. Диктатуру критикувати не можна. Навіть коли на демократію нападають, придушують, висміюють, коли їй погрожують, навіть критикуючи сама себе, вона має доводити, що вона — демократія.

Кажучи це, ловлю себе на тому, що я не до кінця щирий. Я теж маю визнати, що мій опус набирає сили саме завдяки першому великому нападу супертероризму. Без цієї реальної основи роман не мав би ніякої сили. Він використовує трагедію як літературну милицю.

Є ще одна причина. Моє американське древо пустило коріння від Патріота Еймоса Вілера, героя Американської революції, що народився у 1741 році у Пепперелі, штат Массачусетс і загинув 21 червня 1775 року внаслідок поранення у стегно в битві при Банкер-Гіллі за пять днів до того. Його ім'я можна прочитати на Меморіальній дошці Банкер-Гілла, а також на монументі у Вашингтоні, округ Коламбія. Після нього залишився син. Він народився за місяць після його смерті, у липні 1775 року. Еймос Вілер II. Його донька Олівія Вілер побралася з якимось Джобом Найтом, у них народився син Ельдорадо Найт, який одружився із Френсіс Матильдою Гарбін, чия донька Нел-лі Гарбін Найт стала матір'ю Ґрейс Картью Йорстоун, моїй бабусі за материнською лінією. Я — нащадок Патріота Еймоса Вілера у восьмому поколінні, 228 років після його смерті. Ґрейс Кертью Йорстун побралася із Чарлзом Беґбеде, батьком мого батька. Вона переїхала до Франції, погладшала на п'ятдесят кіло, бо ж їла забагато "фуа-гра", і померла в По, в Беарні, залишивши по собі двох дочок та двох синів (один з яких — мій батько). Причому вона так ніколи і не змогла позбутися свого американського акценту, який веселив членів "Рота-рі-Клубу" (відділення "Піренеї-Атлантік").

Якщо повернутися на вісім поколінь тому, то всі білошкірі американці виявляться європейцями. Ми такі самі, як і вони,

навіть якщо не у всіх нас тече американська кров: їхні проблеми — це наші проблеми і навпаки.

Цього ранку ми були на верхівці World, а я був центром Всесвіту.

Я мав рацію, сказавши Джеррі та Девідові, що ми були відвідувачами уявного парку атракціонів: сьогодні до Ground Zero водять на екскурсії. Він став туристичним об'єктом, як статуя Свободи, куди ми так і не дійшли. Квитки до ВТЦ можна взяти в морському порту, вони безкоштовні. Аби піднятися на дерев'яний майданчик, що нависає над порожньою еспланадою, треба вистояти чималу чергу. Гід квапить глядачів. Але дивитися нема на що. Лише величезний цементний майдан, паркінг без машин, найбільша у світі могила. Іноді ніч червоніє від сорому, коли думає про це; будівлі навколо відмовляються радісно мерехтіти. І темрява зігріває нас. Річка фіолетово-синя, згори вона така гарна.

Ми стали туристичним об'єктом; бачите, діти? Тепер усі йдуть подивитися на нас.

У "Noche" (новому ресторані, що його відкрив на Таймс-сквер Девід Еміль, власник Windows on the World) я натрапив на одного з колишніх працівників "Вікон у світ".

— Я французький письменник. Зараз працюю над романом про ваш колишній ресторан.

— Навіщо?

— Бо моя бабуся була американкою, її звали Ґрейс Картью Йорс-тоун, а я не був на її похованні. Ми були у Швейцарії з татом та братом, коли дізналися про її смерть. Було погідно,

мені краще було покататися на лижах, тато тоді посварився з братом, тож ми не поїхали до По.

— Гт sorry Sir but I don't understand what you re talking about.1

— Я майже не знав її. Бабусю звали Ґрейс, як Ґрейс Келлі, але ми звали її просто — Бабуся. Вона походила зі старого буржуазного роду з Півдня країни. Наприкінці свого життя вона була схожа на Містера Мату. Бачите моє підборіддя, що видається вперед та загинається догори? Весь у неї.

— Listen, Tve got work to do. And I don't understand French. You're bothering me, Mister!2

— Вона нащадок роду Джона Адамса, другого президента Сполучених Штатів. Мої кузени живуть у Далласі, Хербени. Я не бачив їх двадцять п'ять років. Вони сказали, що я ще нащадок знаменитого трапера, Деніела Буна.

— So what?

— We do not hate you1. Ви лякаєте нас, бо ви панує світом. Але ми з вами однієї крові. Франція допомогла вашій країні народитися. А потім ви звільнили нас. А мій кузен та два його сини загинули у вашому ресторані 11 вересня 2001 року.

Не знаю, чому я збрехав. Я хотів лише зворушити його. Малодушність породжує любов до міфів. Картью Йорстоуном звали голову родини моєї бабусі. Заміни "у" на "о" — і вийде Картью Йорстон, вигаданий персонаж.

— Excuse me but Гт so sick and tired of Nine-Eleven...2

— Не сердьтеся, я вже йду, не хочу більше діставати вас. Лише одне питання: ви знаєте пісню Діонни Ворвік?

— Of course.

І ось уже ми вдвох, два мешканці планети Земля, наспівуємо "The windows of the world are covered with rain". Спочатку почуваємо себе справжніми бовдурами, відвідувачі вважають, що ми п'яні, ми співаємо тихесенько, а потім — приспів — і ми починаємо горланити, наче двоє поросят, двоє бомжів, двоє братів.

Тут нічого розуміти, мої милі привиди з маленькими вразливими ручками. Ми померли ні за що. Північна вежа впаде за хвилину (сила удару 2,3 бала за шкалою Ріхтера протягом восьми секунд), але ми цього не побачимо, бо на борту нас уже немає. У диму та руїнах залишилась стояти вертикально телевізійна антена, вона лише трохи похилилась ліворуч. Стріла тонула в серпанку, наче щогла корабля в морській піні. Вежа № 1 зруйнувалась вщент за 10 секунд, вона падала прямісінькою, наче ракета на старті, якщо прокрутити плівку навпаки. І все ж таки пам'ятайте про нас, будь ласка. МИ — три фенікси, що згоріли, але що відродяться зі свого попелу. Фенікс живе не тільки в Аризоні. (сторінка вилучена) ю

00

Вночі вулиці Нью-Йорка схожі на діамантові річки. Вночі в цьому місті немає ночі 010.28 PM. я йшов униз по Вест-Сайд-хай-вей, впевнений, що крім мене на вулиці нікого немає, немов підіймався на сцену для вручення "Оскара". Смерть не взяла мене в Нью-Йорку. Часто-густо теперішню ситуацію на Заході порівнюють з падінням Римської імперії. Я — декадент? Не думаю. Я — не самогубець, це лише такий спосіб життя. Я —

нігіліст, який не хоче вмирати. Ніч спускається на Об'єкт: прогалина у скляному лісі. Через півтора року після трагедії від Всесвітнього торговельного центру залишився лише безформний майданчик, сіра долина, оточена ґратами. Я ніколи не дізнаюся, чи справді все відбувалось так, як я вигадав. Ви теж. Сирена вночі: ревіння луною відбивається прямими вулицями. Білий дим піднімається з водостічного колодязя між "кадилаком" "For sale" та потрісканим тротуаром. Знов цей дим, який колись був повсюди, — тепер на нього дивишся зовсім інакше. Мертвий світ, населений привидами продавців кренделів з кмином. Недалеко від Меморіалу жертвам Холо-косту (Ферст Плейс, 18, південніше від Беттері-Парк-Сіті) піднімаю голову: з однієї квартири лунають звуки музики та льоду в келихах, жіночий сміх. Крізь вікна прозирає жовте світло американських свят. Я знав цю пісню, світовий хіт ("Shine on Me" групи "Praise Cats" із шаленою фортепіанною музикою та дебільними словами, як завжди буває з цими діско-хітами: "Fve got peace deep in my soul I've got love making me hope Since you opened up your heart and shined on me".) Раптом я відчув неймовірну радість, той самий спалах вдячності, який я відчув 29 серпня 1999 року, коли я тримав тебе у своїх обіймах і вітав з приходом у цей світ. Я смикаю в кишені маленьку блакитну коробочку від Tiffany's з обручкою. Сирена корабля замовкла. Лише мелодія "дінг-дінг-дон дзинь-дзинь-дзинь" долинає з вікна, мов теплий подих повітря, що здіймає влітку легкі фіранки. Більше ані звуку. Я наспівую ці слова, наче колядку. "I've got peace deep in my soul I've got love making me hope". Мені соромно за моє католицьке щастя. Моя поведінка непристойна перед найбільшим у світі крематорієм. Паскудно, безпричинно радію життю, просто думаючи про людей, яких я люблю. Літаки прямують у стіну. Наше суспільство теж. Ми — камікадзе, які хочуть залишитися живими. Тільки кохання дає мені право на надію. Шляхи вантажних кораблів перетинаються в темряві. Червоні ліхтарі, наче на морському вокзалі, ковзають по чорному дзеркалу.

Птахи злітають до мертвих зірок. Проходжу повз Кьюнард-Більдінґ, де сто років тому купували квіти для "Титаніка". Гирло забрудненої річки зливається з небом. Ми постійно фліртуємо з Небуттям. Смерть — наша сестра, її можна любити. Певно, наше щастя ховається десь у цьому хаосі. Чи пануватиме за тридцять років у світі всесвітня демократія? За тридцять років я буду змушений розчаруватись, як і решта людства, але мені начхати, бо за тридцять років мені буде вже сімдесят. Десь вдалині зараз має зійти місяць. Він відіб'ється у воді, яка відразу стане схожою на танцмайданчик або на надмогильний камінь. Мені шкода, що я живу, але моя черга ще прийде. Колись моя черга прийде.

Літак, яким я повертався до Парижа, акулячим плавником розсікав хмари. Зручно улаштувавшись у кріслі над глибочінню океану, я летів крізь грозові хмари на швидкості 2000 км/год, щоб освідчитися тобі. Я відчував, як життя розливається моїми венами, мов електричний струм. Я підвівся, щоб потягнутися. Нахилився вперед. Аж раптом мені дещо спало на думку. Я розлігся на підлозі у проході, простягнувши кулаки в напрямку кабіни пілотів. Стюардеса посміхнулася, вважаючи, що я роблю вправи на розтяжку. Знаєш, про що я подумав? Що досить тільки заплющити очі й усунути кабіну пілотів, реактивні двигуни та решту пасажирів, і я опинюся один у небесному ефірі на висоті 16 000 метрів, летячи вперед з надзвуковою швидкістю. Так, я вважав себе супергероєм.

Париж—Нью-Йорк, 2002—2003рр.

подяки

Дякую Брюсові Спрінґстіну за його останній альбом, а також "Suicide", Роббі Вільямсу, Сіґуру Рос, "The White Stripes", Річардові Ешкрофту, "Zwan" і, звісно, дякую Кету Стівенсу-

Юзуфу Ісламу за його альбом "Іп Search of the Center of the Universe" (A&M Records).

Дякую Амелі Лабранд за те, що вона стала Амелі Беґбеде.

Дякую Еммануель Обрано за жаргон фінансистів, Франчесці Маттеолі за фотографію "Windows on the World", Рене Ґіттону за дві Вавилонські вежі.

Дякую "New York Times" (стаття Джима Двайєра, Еріка Лептона, Кевіна Фліна, Джеймса Ґланца та Форда Фессендена "102 minutes: Last words at the Trade Center").

Дякую за збірку свідчень очевидців, зібраних Діном Е. Мерфі: "September 11: An Oral History" (Doublday).

Дякую Брюно Лавину за пісню для Баккара.

Тьєрі Ґуно за обкладинку.

"Сапаї +" за допомогу у зв'язку зі звільненням.

Вогалену, смекті та лексомілу, без яких ця книжка ніколи 6 не побачила світ.

Дякую твору Ноеля Рілі Фіта "Walks in Hemingway's Paris" (St. Martin's Griffin, New York): доказ того, що деякі американці знають Париж краще, за нас.

Дякую Марку Ґонто-Бірону, який показав мені "Cielo", "Lotus" та "Taj".

Дякую Жульєну Барбера за те, що він замовив для мене найкращий столик у "Cipriani Downtown".

Дякую Яну Ле Кале за його шампанське.

Дякую Ніколя Бонньє за його травку.

Дякую Девізу Емілю та Джоуї з "Noche".

Дякую "Конкорду"...

Та хай живе Шон Пенн!